

T.C.
NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İZMİR VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSASI'NIN
İNCELENMESİ VE VOB-PATATES VADELİ İŞLEM
SÖZLEŞMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Hazırlayan
Naim Varol 8010130006

Tez Danışmanı
Prof. Dr. M. Şükrü Akdoğan

Genel İşletme Programı
Yüksek Lisans Tezi

NEVŞEHİR-2010

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

Prof. Dr. M. Şükrü Akdoğan danışmanlığında **Naim Varol** tarafından hazırlanan **İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsa'sının İncelenmesi ve VOB-Patates Vadeli İşlem Sözleşmesine Yönelik Bir Araştırma"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

JÜRİ:

Danışman : **Prof. Dr. M. Şükrü AKDOĞAN** .....

Üye : **Prof. Dr. Emir ERDEN** .....

Üye : **Yard. Doç. Dr. Hakan KUM** .....

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Prof. Dr. Emir ERDEN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Küreselleşme, ülke pazarlarının ve ekonomilerinin dışa açılması, bölgesel ekonomik ve ticari birliklerin oluşması, uluslararası rekabet koşullarının değişimi, ekonomi ve ticaret alanında uluslararası normların oluşturulması, ülkelerin tarım politikalarını oluştururken sadece iç dinamikleri değil, dış dinamikleri de dikkate almalarını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla, tarım ürünleri piyasasının küresel düzeyde rekabet edebilir bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Çalışmanın amacı, İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası, emtia vadeli işlem sözleşmeleri ve lisanslı depoculuğu inceleyerek fiziki teslimatlı patates vadeli işlem sözleşmesi önermektir.

Araştırma üç ana bölümde ele alınmıştır. İlk bölümde, vadeli işlem piyasalarının tarihçesi, tanımı ve temel özellikleri, İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası, Borsada işlem gören ürünler incelenmiştir. İkinci bölümde, Türkiye'deki patates piyasasına değinilmiştir. Son bölümde ise Borsa emtia ürünü olarak Fiziki Teslimatlı VOB-Patates Vadeli İşlem Sözleşmesi'nin tesis edilmesi için yasal ve fiziki alt yapıların neler olacağı ve getireceği ekonomik yararlar irdelenmiştir.

Araştırmanın sonunda, binlerce yıldır ticaret hayatının bir parçası olan vadeli işlem borsalarında işlem gören türev araçlarının, küresel ekonomik sistem içerisinde riskten korunma, yatırım ve arbitraj açısından önemli bir işleve sahip olduğu görülmüştür. Patates, üretim ve tüketim değeri, ithalat-ihracat hacmi ve sağladığı istihdam olanağı açısından Türkiye'de öne çıkan tarımsal ürünlerden biridir. Patates üzerine tasarlanacak fiziki teslimatlı bir vadeli işlem sözleşmesinin, patatesin yüksek fiyat hareketliliğinden kaynaklanacak risklerden geniş bir kesimin korunmasına ve finansal piyasaların gelişimine yardımcı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Globalisation, international expansion of the economies and domestic markets, the foundation of the regional economic and commercial unions, the change in the international competition conditions, the establishment of global norms in the economic and commercial field require the countries taking into consideration internal and external dynamics while forming their agricultural policies. Therefore, agricultural product market must be enabled to a structure competing with globally.

The purpose of the study is to suggest Physically Delivered Potato Futures Contract by examining the Turkish Derivatives Exchange, commodity future contracts and certificated warehousing.

The study was approached in three main chapters; in the first chapter, the definition, the history, and the basic features of the Derivatives Exchange, the Turkish Derivatives Exchange and the products traded in the Exchange were examined. In the second chapter, the potato statement market in Turkey was dealt with. Lastly, the legal and physical infrastructure and the economic benefits of the establishing Physically Delivered Potato Futures Contract as a commodity product was studied.

At the end of the study, it was concluded that the derivative financial instruments traded in the derivatives exchanges as a part of trade life have an important function in terms of hedging, investment and arbitrage in the global economic system. In Turkey, the potato is the prominent agricultural product with respect to the value of production and consumption, the volume of export and import and the contribution to the employment. It was concluded that the establishment of the Physically Delivered Potato Futures Contract would help the development of financial markets and the hedging of all the sectors from the volatility of the potato prices.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vii
TABLolar, GRAFİKLER, ŞEKİLLER	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: VADELİ İŞLEM PİYASALARI VE İZMİR VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSASI	2
1.1. VADELİ İŞLEM PİYASALARININ TANIMI.....	2
1.2. VADELİ İŞLEM PİYASALARININ TARİHÇESİ.....	3
1.3. VADELİ İŞLEM PİYASALARININ İŞLEVLERİ.....	4
1.4. İZMİR VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSASI (VOB).....	5
1.4.1. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nın Kuruluşu ve amacı.....	5
1.4.2. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nın Yönetim ve Organizasyon Yapısı....	6
1.4.3. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nın Ürünleri	7
1.4.5. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İşletim Sistemi ve İşlem Yöntemleri	7
1.4.5.1. Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İşlem Sistemi (VOBİS).....	8
1.4.5.2. İşlem Yöntemleri: Sürekli Müzayede ve Tek Fiyat.....	8
1.4.6. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda Teminatlandırma.....	8
1.4.7. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda Takas.....	9
1.4.8. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda Temerrüt.....	10
1.4.9. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda Garanti Fonu.....	12
1.4.10. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda Seans Saatleri.....	13
1.5. İZMİR VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSASI'NDA İŞLEM GÖREN ÜRÜNLER.....	14
1.5.1. Döviz Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	14
1.5.1.1. “VOB-TL Dolar” Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	14
1.5.1.2. “VOB-TL Euro” Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	16
1.5.1.3. “FT VOB-TL Dolar” Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	17
1.5.1.4. “FT VOB-TL Euro” Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	19
1.5.2. Faize Dayalı Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	21
1.5.2.1. G-DİBS Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	21

1.5.3. Endeks Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	23
1.5.3.1. “VOB İMKB-30” Vadeli İşlem Sözleşmesi.....	23
1.5.3.2. “VOB İMKB-100” Vadeli İşlem Sözleşmesi.....	25
1.5.4. Emtia Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve İşlem Hacmi.....	27
1.5.4.1. Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	27
1.5.4.2. Anadolu Kırmızı Buğday Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	29
1.5.4.3. Altın Vadeli İşlem Sözleşmeleri.....	31
1.5.4.4. Emtia Vadeli İşlem Sözleşmeleri İşlem Hacmi.....	33
1.6. VOB’DA KORUNMA VE YATIRIM AMAÇLI VADELİ İŞLEMLER.....	34
1.6.1. Korunma Amaçlı Vadeli İşlemler.....	34
1.6.2. Yatırım Amaçlı Vadeli İşlemler.....	35
İKİNCİ BÖLÜM: EMTİA VADELİ İŞLEMLER VE LİSANSLI DEPOCULUK	36
2.1. EMTİA VADELİ İŞLEMLER VE GENEL ÖZELLİKLERİ	36
2.1.1. Emtia Vadeli Piyasaların Tarihsel Gelişimi.....	36
2.1.2. Emtia Piyasalarında İşlem Gören Temel Ürünler.....	37
2.1.3. Emtia Vadeli Sözleşmelerinin Fiyatını Belirleyen Faktörler.....	37
2.1.3.1. Beklenen Üretim Hacmi (Rekolte).....	37
2.1.3.2. İklim ve Üretim Teknolojisindeki Değişiklikler.....	37
2.1.3.3. Sektördeki Durgunluklar.....	38
2.1.3.4. Spekülatif Amaçlı İşlemler.....	38
2.1.3.5. Siyasi ve Toplumsal Ortam.....	38
2.2. VADELİ İŞLEM PİYASALARINDA İŞLEM GÖRECEK UYGUN MALLARIN SEÇİMİ.....	38
2.2.1. Ürünün Rekabete Dayalı Spot Bir Piyasaya Sahip Olması.....	38
2.2.2. Ürünün Piyasadaki İşlem Hacmi	39
2.2.3. Ürünün Piyasadaki Arz ve Talep Miktarı.....	39
2.2.4. Ürünün Standartlaşmış Olması.....	39
2.2.5. Borsa Geleneğinin Varlığı.....	39
2.2.6. Tarafların Bilgi Düzeyi.....	40
2.3. LİSANSLI DEPOCULUK	40
2.3.1. Türkiye’de Lisanslı Depoculuğun Tarihçesi.....	40
2.3.2. Lisanslı Depoculuk Sisteminde Taraflar ve İşleyiş.....	42
2.3.3. Lisanslı Depoculuk Sisteminin Yararları.....	43

2.3.4. Lisanslı Depoculuk Sistemi ve Vadeli İşlem Borsaları.....	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE PATATES PİYASASI VE FİZİKİ TESLİMATLI VOB-PATATES VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMESİ ÖNERİSİ.....	45
3.1.TÜRKİYE'DE PATATES PİYASASI: ÜRETİMİ, TÜKETİMİ VE DIŞ TİCARETİ	45
3.1.1. Türkiye'de Patates Üretimi ve Tüketimi.....	45
3.1.2. Türkiye'de Patates Pazarlama Kanalları.....	46
3.1.3. Türkiye'de Patates Dış Ticareti.....	47
3.2. TÜRKİYE'DE PATATES ÜRETİM MALİYETLERİ VE FİYATLARI.....	47
3.2.1. Patates Maliyetleri.....	47
3.2.2. Patates Fiyatları.....	47
3.3. DÜNYADA PATATES ÜRETİM VE TÜKETİMİ.....	48
3.4. FT VOB-PATATES VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMESİ ÖNERİSİ.....	49
3.4.1. FT VOB- Patates Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Temel Özellikleri	49
3.4.2. Teslimat Yöntemleri.....	51
3.4.2.1. Teslimat Birimi ve Hacmi.....	51
3.4.2.2. Teslimat Talepleri.....	51
3.4.2.3. Teslimat Yerini Tayin Etme.....	51
3.4.2.4. Fiziki Teslimat.....	52
3.4.2.5. Lisanslı Depo.....	52
3.4.2.6. Kalite Standartları.....	52
3.4.2.7. Ambalaj.....	53
3.4.2.8. Standart Fire Oranları.....	53
3.4.2.9. Patates Numune Alma.....	53
3.4.2.10.Yetkili Tahlilci.....	53
3.4.2.11. Kalite Kontrol Raporu.....	54
3.4.2.12. Kalite Kontrol Raporu Geçerlilik Süresi.....	55
3.4.2.13. Masraflar.....	55
3.4.3. Takas Sistemleri.....	55
3.4.3.1. Takas Esasları.....	55
3.4.3.2. Takas Fiyatları.....	56
3.4.3.3. Takas Saatleri.....	56

3.4.4. Sözleşmenin Yasal Çerçevesi.....	56
3.5. FT VOB-PATATES VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMESİNİN OLASI YARARLARI	57
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	59
KAYNAKLAR.....	61
EK 1 VOB YÖNETİM KURULU.....	67
EK 2 VOB ÜYELERİ.....	68
EK 3 5300 SAYILI TARIM ÜRÜNLERİ LİSANSLI DEPOCULUK KANUNU.....	73
EK 4 TSE 1222 PATATES STANDARDI.....	86
ÖZGEÇMİŞ.....	95

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
CBOT	: Chicago Board of Trade
CME	: Chicago Mercantile Exchange
DİBS	: Devlet İç Borçlanma Senetleri
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
ETF	: Elektronik Fon Transferi
FAO	: Food and Agriculture Organisation
FT	: Fiziki Teslimatlı
GTF	: Günlük Takas Fiyatı
İAB	: İstanbul Altın Borsası
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İZVOB	: İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası
KDV	: Katma Değer Vergisi
KTF	: Kesin Takas Fiyatı
NCDEX	: National Commodity And Derivatives Exchange
NTO	: Nevşehir Ticaret Borsası
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TAKASBANK	: Takas ve Saklama Bankası A.Ş.
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TMO	: Toprak Mahsülleri Ofisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TSPAKB	: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TVİS	: Takasbank Vadeli İşlemler Sistemi
TZOB	: Türkiye Ziraat Odaları Birliği
VİS	: Vadeli İşlem Sözleşmesi
VOB	: Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası
VOBAŞ	: Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş.
VOBKE	: Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası Kullanıcı Ekranı
VOBİS	: Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İşletim Sistemi

TABLolar, GRAFİKLER, ŞEKİLLER

Tablo 1. VOB Ortaklık Yapısı.....	6
Tablo 2. Garanti Fonu Katkı Payı Yükümlülüğü Hesaplama Yöntemi.....	12
Tablo 3. VOB- TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	15
Tablo 4. VOB-TL Euro Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	16
Tablo 5. FT VOB-TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	18
Tablo 6. FT VOB-TL Euro Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	20
Tablo 7. VOB-G-DİBS Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	22
Tablo 8. VOB-İMKB 30 Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	24
Tablo 9. VOB- İMKB 100 Vadeli Sözleşmesi Özellikleri.....	26
Tablo 10. VOB-Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	27
Tablo 11. VOB-Anadolu Kırmızı Buğday Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	29
Tablo 12. VOB-Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	32
Tablo 13. Başlıca Patates Üretimi Yapan İllerimiz ve Üretimden Aldıkları Pay (2008)	46
Tablo 14. Patates İhracatı.....	47
Tablo 15. Dünya Patates Üretim Durumu (2007).....	48
Tablo 16. FT VOB- Patates Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri.....	49
Tablo 17. Standart Fire Oranları.....	53
Tablo 18. Kalite Kontrol Raporu.....	54
Tablo 19. Kalite Kontrol Raporu Geçerlilik Süresi	55

GRAFİKLER

Grafik 1. Dayanak Varlık Bazında Adetsel İşlem Hacmi (2008-2009).....	34
---	----

ŞEKİLLER

Şekil 1. Lisanslı Depoculuk Sisteminin İşleyişi.....	42
Şekil 2. Patates Pazarlama Kanalları.....	46

GİRİŞ

Türkiye de tarım sektörü, ekonominin lokomotifi olacak potansiyele sahip bir sektördür. Ancak, işletme ölçeklerinin küçüklüğü, üreticilerin organize olamamaları, tarım ürünleri piyasalarının istikrarsızlığı gibi sorunlar bu sektörün yeterince verimli ve kârlı bir sektör olmasını engellemiştir.

Sektörün bu yapısal sorunlarına çözüm bulunmasında tarım ürünleri piyasalarının sağlıklı bir yapıya kavuşturulması çok önemlidir. Gelişmiş ülkelerde tarım ürünleri borsaları piyasanın en önemli araçları iken ülkemizde beklenen düzeye ulaşamamıştır. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında (VOB) sadece nakdi teslimatlı buğday ve pamuk emtia sözleşmeleri işlem görmeye başlamış ama yeterince ilgi görmemiştir.

Çalışmanın temel amacı, Fiziki Teslimatlı VOB-Patates Vadeli İşlem Sözleşmesi önerisini tesis ederek; üretici ve tüketiciyi patatesin fiyat dalgalanmalarından korumak, ihracatçı ve patatesi endüstriyel girdi olarak kullanan firmalara daha kaliteli ürün sağlamak ve VOB' da artık hiç kullanılmayan emtia sözleşmelerine tekrar işlerlik kazandırmaktır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, tarım sektörünün yapısal sorunlarının çözümüne katkıda bulunmak için öncelikle türev piyasalara kısaca değinilmiş, daha sonra VOB detaylı olarak incelenmiştir. İkinci bölümde, emtia vadeli işlem sözleşmelerinin genel özellikleri, sözleşmeye konu olacak uygun malların seçimi ve lisanslı depoculuğun işlevleri irdelenmiştir. Son bölümde ise ilk iki bölümün ışığında fiziki teslimatlı patates vadeli işlem sözleşmesi önerisinin özellikleri ve olası yararları ortaya konulmuştur.

Çalışma hazırlanırken VOB ile ilgili bilgiler VOB'un internet sitesinden ve yayınlarından alınmıştır. Sözleşme önerisinin hazırlanmasında, Hindistan NCDEX (National Commodity and Derivatives Exchange) Borsası Web Sitesinin katkıları çok fazla olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

VADELİ İŞLEM PİYASALARI VE İZMİR VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSASI

Değişik malî araçların alım satımının yapıldığı piyasalar malî (finansal) piyasalar olarak tanımlanmaktadır. Finansal piyasalar, el değiştiren kıymetlerin vadesine göre spot ve (vadeli işlem) türev piyasalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Ülkemizde, İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasının kurulmasıyla vadeli işlem piyasaları resmen faaliyete başlamıştır.

1.1. VADELİ İŞLEM PİYASALARININ TANIMI

Vadeli İşlem, esas olarak nitelikleri belirlenmiş standart bir malın gelecekteki bir fiyat üzerinden teslimini kayda bağlayan sözleşmelerin alınıp satılması demektir. Bu sözleşmelerin tarihi, fiyatı, miktarı standart normlara göre önceden, bir başka deyişle sözleşme imzalanırken hükme bağlanmaktadır.¹ Kısaca vadeli işlemler, belirli vadede önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstereyi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymeti, madeni ve dövizini satın alma veya satma yükümlülüğü veren ve bir borsada işlem gören sözleşmelerdir.

Vadeli işlem piyasaları ise, bir malın (tarımsal mal, değerli maden, döviz, hazine bonusu, devlet tahvili, borsa endeksi) taraflar arasında yapılan anlaşma sonucu belirli bir fiyattan ileriki bir tarihte teslim edilmek üzere alım satım sözleşmelerinin yapıldığı ve bu sözleşmelerin el değiştirdiği borsalardır.²

Spot piyasalar, somut -döviz, pamuk, buğday vb.- malların alınıp satıldığı, para ve mal takasının aynı anda veya birkaç gün içerisinde yapıldığı piyasalardır. Vadeli işlem piyasalarında ise taraflar, vadeli işlem sözleşmesine konu ürünü -döviz, pamuk, buğday, bono vb.- gelecek bir vadede teslim alma veya teslim etme yükümlülüğü altına girmektedir. Diğer bir deyişle vadeli işlem borsalarında mal ve paranın takası ileri bir tarihte gerçekleşmektedir.³

Spot piyasalarda, yapılan sözleşmelerin şartlarına uyup uymama tarafların inisiyatifindedir. Vadeli piyasalarda ise muhatap takas kurumudur ve tarafların

---

¹ Akyüz, Zeynep; Vadeli İşlem Piyasaları, İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsa'sının İncelenmesi ve Pamuk Üreticilerinin Eğitime Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006, s. 4

² Akyüz, a.g.e. s. 4

³ www.tspakb.org.tr/tr/Portals/57ad7180-c5e7-49f5-b282-c6475cdb7ee7/ETM_kilavuzlar_turev_aracilar.pdf, s. 13

yükümlülüklerini yerine getirmeme riski yoktur. Çünkü taraflar, işlemler için takas kurumuna teminat yatırmak zorundadırlar.

Forward, futures, option ve swap işlemlerini kapsayan vadeli işlem piyasalarının türev piyasalar olarak da adlandırılmasının nedeni, spot piyasada işlem gören hisse senedi, tahvil, döviz gibi temel yatırım araçlarından türetilmiş olmasıdır. VOB’ da sadece vadeli işlem sözleşmeleri (futures) alınıp satılmaktadır.

Vadeli piyasalarda alınan pozisyon türleri şunlardır:

- Uzun Pozisyon: Vadeli piyasalarda alım sözleşmesi yapan yatırımcı; uzun pozisyon almıştır ve sözleşmenin vadesi geldiğinde, sözleşmenin dayandığı varlığı sözleşmede belirtilen miktar ve fiyattan satın almak ile yükümlü olmaktadır.
- Kısa Pozisyon: Vadeli piyasalarda satış sözleşmesi yapan yatırımcı; kısa pozisyon almıştır ve sözleşmenin vadesi geldiğinde, sözleşmenin dayandığı varlığı sözleşmede belirtilen miktar veya fiyattan satmak ile yükümlü olmaktadır.
- Açık Pozisyon: Belirlenmiş vadede teslimi yapılacak veya nakit uzlaşması yapılacak olan bir varlığın alımı veya satımı için düzenlenmiş olan sözleşmelerin tamamı, netleştirme, fiziki teslimatın veya nakit uzlaşmanın gerçekleşmesi veya yükümlülüklerin yerine getirilmesine bağlı olarak sonuçlandırılıncaya kadar “açık pozisyon” olarak adlandırılmaktadır.⁴

Vadeli işlem piyasalarında pozisyon tutan kişi, vade sonuna kadar beklemek zorunda değildir. Pozisyonlarını kapatmak (ters işlem yapmak) isteyen taraflardan uzun pozisyona sahip olanlar aynı sözleşmede satım, kısa pozisyona sahip olanlar ise aynı sözleşmede alım yaparak pozisyon kapatabilirler.

1.2. VADELİ İŞLEM PİYASALARININ TARİHÇESİ

Vadeli işlem piyasalarının gelişimi uzun tarihsel bir süreçtir. Birinci aşama spot işlemler, ikinci aşama forward işlemler ve son olarak da vadeli işlem ve opsiyonlara dayalı vadeli sözleşmelerdir. Organize olarak ilk vadeli işlem borsası; 1730 yılında Japonya’da bir liman kenti olan Osaka’da “Dojima Rice Market (Dojima Pirinç

---

⁴ Dönmez, Çetin Ali; Yaman Başaran; Güzin Doğru ve Diğerleri; Finansal Vadeli İşlem Piyasalarına Giriş, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Birinci Baskı, İstanbul 2002. s. 5

Piyasası)’’ olarak kurulmuş, böylece ilk defa düzenli olarak standart sözleşmeler alınıp satılmıştır.⁵

Günümüz anlamıyla modern vadeli işlem borsalarının kurulması 1848 yılında Chicago Board Of Trade (CBOT) olarak bilinen tahıl borsasının kurulması ile sağlanmıştır. Buğday ve mısır alım satımının nakit ve vadeli olarak yapıldığı söz konusu borsada, iç savaş sebebiyle oluşan fiyat değişimlerinden kısacası riskten korunmak (hedging) ve spekülasyon yapmak için forward sözleşmeleri kullanılmaya başlanmıştır. Ancak forward işlemler bir kurumun denetimi olmaksızın karşılıklı güvene dayandığından zaman içinde tarafların yükümlülüklerini yerine getirmemesi bazı sorunları da beraberinde getirmiştir.⁶

1865 yılında kurulan Chicago Ticaret Borsası (CBOT)’da modern vadeli işlemler piyasalarının ilk adımı atılmıştır. Böylelikle sözleşmeye konu olan varlıklar ve bu varlıkların özellikleri, miktarı, vadesi ve teslimat prosedürleri gibi forward sözleşmelere konu olan şartlar standartlaştırılmıştır.⁷

1970’li yıllara kadar Amerika’da sadece tarımsal ürünler üzerine vadeli işlem sözleşmeleri işlem görmekteydi. 1972 yılında Bretton Woods sisteminin terk edilmesi ile birlikte döviz kurları ve faiz oranlarındaki değişim piyasa katılımcıları açısından risk oluşturmaya başlamıştır. Bu gelişme üzerine yıllardır tarımsal ürünlerde uygulanan vadeli işlem sözleşmeleri finansal araçlara da uygulanmaya başlamıştır.⁸

1980’li yıllardan itibaren Türkiye’deki ticari bankalar uluslararası piyasalarda döviz forward işlemleri yapmaya başlamışlardır. 1994 finansal krizinde TCMB döviz forward piyasasını açmış ama fazla gelişmemiştir. 1997’de Altın vadeli işlemler, 2001 krizinden itibaren döviz vadeli işlemleri başlamıştır. İzmir Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası’nın 4 Şubat 2005’te açılmasıyla tüm finansal araçlar ve emtia (Pamuk, Buğday ve Altın) üzerine vadeli işlemler ile piyasa tek çatı altında toplanmıştır.

1.3. VADELİ İŞLEM PİYASALARININ İŞLEVLERİ

Vadeli işlem piyasalarının işlevleri şunlardır:

- Riskten Korunma (Hedging): Yatırımcılar ve işletmeler için en önemli engel gelecekte oluşacak fiyatlardaki belirsizliktir. Bu belirsizliklerden

⁵ Duffie, Darrell : Futures Markets , Prentice-Hall international Editions, 1989, s.1

⁶ Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsaları, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul 2006, s. 9

⁷ Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsaları, a.g.e. s. 9

⁸ www.tspakb.org.tr/tr/Portals/57ad7180-c5e7-49f5-b282-c6475cdb7ee7/ETM_kilavuzlar_turev_araclar.pdf, s.15

kaynaklanacak risklerden korunmanın en önemli yolu vadeli işlem piyasalarında pozisyon almaktır. Döviz kredisi kullanan veya ithalat yapan bir firma uzun pozisyon, ihracatçı ise kısa pozisyon olarak riski minimize eder. “Riskten korunma işlemi (hedging) yapılırken dikkat edilecek nokta, riskten korunacak varlıkla çok yakından bağlantılı bir varlık üzerine yazılan sözleşmeyi seçmektir”.⁹ Yanlış seçim riskten korunmayı yetersiz hale getirecektir.

- **Spekülasyon:** Bir varlığın gelecekteki fiyat değişimlerine göre alım veya satım yapılması işlemidir. Vadeli işlem piyasalarına likidite sağlayan ve hedgerların almak istemedikleri riski piyasalarda oluşabilecek tahmini fiyat değişikliklerinden kazanç sağlamak ümidiyle yüklenmeye hazır, fiziki mal alım satımı yapmayan ancak vadeli işlemleri alıp satan katılımcı grubunu ise spekülâtörler oluşturur.¹⁰ Vadeli işlem yapmanın kaldıraç etkisi spekülâtörleri teşvik eden en önemli faktördür.
- **Arbitraj:** Farklı piyasalardaki fiyatlar arasındaki farklılıklardan kazanç sağlama arayışı ile alıp satma işlemidir. “Arbitraj, spot piyasa, para piyasası ve vadeli piyasada aynı anda işlem yapılması ile gerçekleşmektedir”.¹¹ Spekülasyon belli oranda risk taşıırken arbitraj işleminde hiçbir risk yoktur. Borsaların en önemli likidite kaynaklarından biri de arbitrajcılardır.
- **Diğer İşlevler:** Vadeli işlem piyasalarında işlemlere takas odalarının aracılık etmesi taraflara önemli bir güvence sağlamakta ve birbirlerini araştırma ihtiyacı duymamaktadırlar. Bundan dolayı bu piyasalara katılım spot piyasalara göre daha fazla olmaktadır. Böylece nakde dönüşüm daha kolay hale gelmektedir. Ekonomik kriz dönemlerinde hükümetler vadeli işlem piyasalarını kullanarak döviz kurlarındaki aşırı dalgalanmaları kontrol edebilmektedirler.

1.4. İZMİR VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSASI (VOB)

1.4.1. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasının Kuruluşu ve Amacı

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş., Sermaye Piyasası Kurulu’nun 17.08.2001 tarihli ve 9/1101 sayılı Kararına dayanan, Devlet Bakanlığı’nın 03.09.2001 tarihli ve 2381

⁹ Chambers, Nurgül R.; Türev Piyasalar, Avcıol Basım Yayın, Birinci Baskı, İstanbul 1998, s. 154

¹⁰ Edwards, Franklin R., Ma. Cindy W., Futures&Options, McGraw-Hill, New York, 1992, s. 238

¹¹ Dönmez, Çetin Ali; Yaman Başaran; Güzin Doğru ve Diğerleri; Finansal Vadeli İşlem Piyasalarına Giriş, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Birinci Baskı, İstanbul 2002, s. 11

sayılı yazısı üzerine, 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 40'inci maddesine göre, 19.10.2001 tarih, 24558 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2001/3025 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan ilk özel borsa kuruluşudur. Borsa, 04.07.2002 tarihinde ticaret Siciline tescil edilmiş olup, bu tescil 09.07.2002 tarihli Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanmıştır.¹²

Serbest pazar ekonomisinin uygulandığı ülkemizde, sermayenin serbest dolaşımının teşvik edilmesinden dolayı, küresel ekonomik dalgalanmalar, Türkiye'de faaliyet gösteren firmaları etkilemektedir. Firmaları bu olumsuz etkilerden asgari düzeyde korumak için risk yönetimi araçlarına ihtiyaç vardır. Bunu sağlamak için vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası kurularak faaliyete başlamıştır.

1.4.2. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nın Yönetim ve Organizasyon Yapısı

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nın kuruluşuna öncülük etmiş olan İzmir Ticaret Borsası, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, İş Yatırım Menkul Değerler A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Vakıf Yatırım Menkul Değerler A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Akbank T.A.Ş., Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası A.Ş., İMKB Takasbank A.Ş ve Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği VOB un ortakları arasında yer almaktadır.

Tablo 1. VOB Ortaklık Yapısı

HİSSEDARIN ADI	PAYI
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	% 25
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)	% 18
İzmir Ticaret Borsası	% 17
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	% 6
Akbank T.A.Ş.	% 6
Vakıf Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	% 6
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	% 6
İş Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	% 6
Türkiye Sermaye Piyasaları Aracı Kuruluşları Birliği	% 6
İMKB Takas ve Saklama A.Ş.	% 3
Türkiye Sınai Bankası A.Ş.	% 1

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=50 (Aralık 2009)

¹² <http://www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=100>

29.052009 tarihinde yapılan Genel Kurul sonrasında seçilen yönetim ve denetim kurulu üyeleri borsanın organlarını oluşturmaktadır (Ek 1). Ayrıca borsa toplam 89 üyeden oluşmaktadır (Ek 2).

1.4.3. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nın Ürünleri

VOB' da işlem gören sözleşmeler döviz, faiz, endeks ve emtiaya bağlı ürünlerdir.

Döviz sözleşmeleri Amerikan Doları ve Avrupa para birimi Euro üzerinedir ve VOB-TL Dolar, VOB-TL Euro, FT VOB-TL Dolar ve FT VOB-TL Euro olmak üzere dört ürün işlem görmektedir.

VOB' da işlem gören faize dayalı sözleşme, VOB-G-DİBS vadeli işlem sözleşmesidir. VOB-İMKB 30 ve VOB-İMKB 100 vadeli işlem sözleşmeleri endekse bağlı işlem gören ürünlerdir.

VOB-Ege Pamuk, VOB- Anadolu Kırmızı Buğday ve VOB- Altın sözleşmeleri Borsada işlem gören emtiaya bağlı ürünlerdir.

1.4.5. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda İşlem Yöntemleri

1.4.5.1. Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İşlem Sistemi (VOBİS)

Borsada sözleşmelere ilişkin alım, satım ve diğer işlemler Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İşlem Sistemi (VOBİS) adı verilen bilgisayarlı işlem sistemi üzerinde gerçekleşir.

VOBİS' in temel özellikleri şunlardır:

1. VOBİS' e Borsa tarafından belirlenen yöntemlerle uzaktan erişim yoluyla ya da VOB işlem salonu kullanılarak emir iletilebilir. Üyeler uzaktan erişim yöntemiyle emir girerken Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası Kullanıcı Ekranını (VOBKE) kullanır.
2. İşlemler, iletilen emirlerin fiyat önceliği ve zaman önceliği esaslarına dayanan bir algoritmayla elektronik ortamda eşleştirilmesi sonucunda gerçekleştirilir.
3. Emirler hesap bazında girilir. Borsa, VOBKE aracılığıyla teminatlar ve pozisyonların üye bazında ve/veya hesap bazında da takip edilmesine imkân tanır.
4. VOBİS, işlem anında yeterli teminatın varlığını Takasbank Vadeli İşlemler Sistemi (TVİS) ile çevrim-içi olarak bağlanmak suretiyle kontrol eder. Bu kontrol, emirlerin girişi esnasında yapılmaz. Pozisyon için gerekli teminatın olmaması durumunda emir sisteme girilebilir ancak, işlemin gerçekleşmesine

müsaade edilmez. Emirlerin eşleşmesi esnasında yeterli teminatı olmayan emir iptal edilir.

5. Üyeler sadece yetkili oldukları piyasalarda emir girebilirler ve işlem gerçekleştirebilirler.
6. Emirler, işlemler, teminatlar ve pozisyonlar gün içinde VOBKE aracılığıyla izlenebilir. Ayrıca gün sonunda üyelere elektronik ortamda “işlem defterleri” ve “Borsa Bülteni” gönderilir.
7. VOBİS, Borsada işlem gören sözleşmelere ilişkin VOBKE’ de yer alan bilgilerin bir kısmının Borsanın belirleyeceği veri yayıncılarına veya diğer medyaya çevrim-içi veya gecikmeli olarak verilmesine imkân tanır.¹³

1.4.5.2. İşlem Yöntemleri: Sürekli Müzayede ve Tek Fiyat

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İşlem Sisteminde “sürekli müzayede” ve “tek fiyat” olarak adlandırılan iki farklı işlem yöntemi uygulanabilir.¹⁴

1. Sürekli Müzayede Yöntemi: Sürekli müzayede yöntemi “normal seans”ta kullanılır. Bu yöntemde, VOBİS’ e iletilen emirlerin Borsa Yönetmeliğinde belirtilen şekilde fiyat önceliği ve zaman önceliği esaslarına uygun olarak eşleşmesi sonucunda oluşan fiyatlar üzerinden işlemler gerçekleştirilir.
2. Tek Fiyat Yöntemi: Tek fiyat yöntemi fiyat sabitleme seanslarında kullanılır. Bu fiyat yönteminde VOBİS’ e iletilen emirler ilan edilen süre boyunca toplanır ve bu sürenin bitiminde en yüksek miktarın gerçekleşmesine imkân verecek olan “denge fiyatı” üzerinden yine fiyat ve zaman önceliklerine uygun olarak işlemler gerçekleştirilir.

1.4.6. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası’nda Teminatlandırma

Borsada alınmak istenen (ya da alınmış olan) açık pozisyonlar için Takasbank’ ta bulundurulmuş (ya da bulundurulması gereken) teminat tutarına işlem teminatı denir.

İşlem teminatları üç gruba ayrılır:¹⁵

1. Başlangıç Teminatı: Borsada pozisyon almak için gerekli olan teminat tutarına başlangıç teminatı denir. Her bir sözleşme ya da sözleşme tipi için gerekli olan başlangıç teminatı ilgili sözleşmelerde belirtilir.
2. Sürdürme Teminatı: Borsada oluşan zararlar ya da nakit-dışı teminatların değerlerinin düşmesi sonucunda başlangıç teminatının inebileceği en düşük

¹³ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=282

¹⁴ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=283

¹⁵ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=284

seviyeye sürdürme teminatı denir. İşlem teminatı tutarının sürdürme teminatı seviyesi veya bu seviyenin altına inmesi durumunda Takasbank tarafından teminat tamamlama çağrısı yapılır. Sürdürme teminatı seviyesi ilgili sözleşmelerde belirtilir.

3. Olağanüstü Durum Teminatı: Borsa Yönetmeliğinde belirlenen esaslar çerçevesinde Borsa tarafından başlangıç teminatına ek olarak olağanüstü durum teminatı da talep edilebilir.

VOBİS’ de işlemlerin gerçekleşmesinde işlem teminatı kontrolü yapılır. Emirlerin eşleşmesi esnasında ilgili hesabın yeterli teminatının bulunmaması durumunda, emir iptal edilir. İşlem teminatlarının hesaplanmasında “sözleşme bazında teminatlandırma” yöntemi uygulanır.

1.4.7. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası’nda Takas

Borsada işlem gören sözleşmelerin takası, SPK’nın 10.12.2004 tarih ve 48/1602 sayılı toplantısında alınan kararı ile Takas Merkezi olarak belirlenen Takasbank tarafından yapılır.

Takasbank, ilgili mevzuatta öngörülen şekilde merkezî muhatap olarak, sözleşmelerin alıcısına karşı satıcı ve satıcısına karşı alıcı rolünü üstlenir. Takasbank’ın malî sorumluluğu mevzuatta öngörülen kaynaklarla sınırlı olmak üzere sözleşmelerin takası sırasında taraflardan her biri için karşı tarafın yerini almasından kaynaklanan tutar kadardır. Takas Merkezi garantisi, sadece Takas Merkezinde açılan hesaplar ve bu hesaplarda izlenen sözleşmelerle sınırlıdır. Takas işleminde, aksi kararlaştırılmadıkça açık pozisyon için yatırılması ve bulundurulması zorunlu teminatlar ve Garanti Fonu kullanılır (Takasbank, takasın gerçekleşmesinden kendi kaynakları ile sorumlu değildir).

Takas üyelerinin sahip olacağı açık pozisyonlar ve bunlar için yatırılacak nakit ve nakit dışı teminatları izlemek üzere Takasbank nezdinde gerekli hesaplar açılır. Her Borsa günü seans bitiminden sonra saat 17:45 itibarıyla gün sonu uzlaşma fiyatları kullanılarak hesap bazında kâr/zarar rakamları belirlenir ve tüm hesaplar Takasbank tarafından güncelleştirilir. Güncelleştirme işlemleri neticesinde teminat açığı oluşan hesaplar için ilgili üyelere “teminat tamamlama çağrısı” yapılır. Üyelerin teminat tamamlama çağrısı nedeniyle oluşan yükümlülüklerini en geç bir sonraki Borsa günü (T+1 günü) saat 14:30’ a kadar yerine getirmesi zorunludur. Fiziki Teslimata konu sözleşmelerin son işlem gününe kadar (son işlem günü dâhil) nakdi uzlaşmadan doğan

takas yükümlülüklerinin yerine getirilmesi, genel takas esasları çerçevesinde gerçekleştirilir. Fiziki teslimatlı sözleşmelere ilişkin fiziki teslimat yükümlülüklerinin T+2 günü saat 16:30' a kadar yerine getirilmesi zorunludur.¹⁶

1.4.8. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda Temerrüt

Temerrüt, Borsada gerçekleşen işlemler ve açık pozisyonlar nedeniyle Takasbank'a yatırılması gereken tutarlar ile diğer yükümlülüklerin süresi içinde yatırılmaması veya yerine getirilmemesi halidir.

Gerçekleştirdikleri işlemler neticesinde teminat açığı oluşan hesaplar için Takasbank tarafından ilgili üyelere "teminat tamamlama çağrısı" yapılır. Teminatın sürdürme teminatı seviyesine veya bu seviyenin altına düşmesi durumunda başlangıç teminatı seviyesine kadar nakit olarak tamamlanması ve/veya var olan açık pozisyonların bir kısmının veya tamamının kapatılması ve/veya fark pozisyonu alınması suretiyle gerekli başlangıç teminatının teminat tamamlama çağrısını karşılayacak tutarda azaltılması zorunludur. Hesaptaki toplam teminat, sürdürme teminatının üzerinde olmasına rağmen nakit teminatın "0"ın altına düşmesi halinde ise üyeden nakit teminatının negatif (eksi) bakiyesini kapatması (nakit teminatını "0"a tamamlaması), teminat tamamlama çağrısı yapılmak suretiyle istenir. Üyelerin teminat tamamlama çağrısı nedeniyle oluşan yükümlülüklerini en geç bir sonraki Borsa günü (T+1 günü) saat 14:30' a kadar yerine getirmesi zorunludur. Teminat tamamlama yükümlülüğünü zamanında yerine getirmeyenler herhangi bir ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır.

Fiziki teslimatlı sözleşmeler için vade sonundaki fiziki teslimat yükümlülükleri hariç, teminat tamamlama yükümlülüğünün T+1 Günü saat 14:30' dan EFT Kapanış Saatine kadar olan süre zarfında yerine getirilmesi durumunda birinci temerrüde düşülmüş olur. Üyeye, İMKB repo-ters repo pazarında veya TCMB bankalararası para piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının bir katı nispetinde temerrüt faizi uygulanır.

Temerrüdün T+1 günü EFT kapanışından sonra karşılanması ya da daha sonraki günlere kalması durumunda ise ikinci temerrüde düşülmüş olur. İkinci temerrüdün oluşması halinde, İMKB repo-ters repo pazarında veya TCMB bankalararası para piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının üç katı nispetinde temerrüt faizi uygulanır.

¹⁶ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=289

Temerrüdün ilerleyen günlere kalması durumunda, temerrüt faizi hesaplamasında temerrütte kalınan süre içinde her gün için, o gün geçerli olan faiz oranı kullanılır.

Temerrüdün izleyen güne sarkması durumunda, teminat tamamlama çağrısına karşılık gelen miktar Takasbank'a yatırılana kadar temerrüde düşmüş üyenin ilgili hesaplarında veya tüm hesaplarında üye tarafından işlem yapılması Borsa tarafından kısıtlanabilir.

Yükümlülüklerin T+1 günü saat 14:30'a kadar yerine getirilememesi durumunda, temerrüde düşen hesaba ait açık pozisyonlar seans içinde ilgili üye veya Borsa tarafından likide edilebilir ve/veya hesaba ait teminatlar Takasbank tarafından nakde çevrilebilir. Açığın sürmesi ve ilgili takas üyesi tarafından da tamamlanmaması halinde takas üyesinin portföy hesabının açık pozisyonlarının likide edilmesi, işlem teminatlarının nakde dönüştürülmesi, Garanti Fonundaki katkı paylarına başvurulması yöntemlerinden biri veya birkaçı uygulanabilir. Yükümlülüğün hâlâ kapanmaması halinde Takasbank, takas üyesinin Takasbank nezdindeki kendisine ait olduğu belirlenen diğer hak ve alacaklarına bu yükümlülüklerin tasfiyesi amacıyla başvurabilir. Fiziki teslimatta konu vadeli işlem sözleşmelerinde fiziki teslimat ile sonlandırılacak pozisyonlar için takas işlemleri T günü saat 17:45' te başlar ve T+2 günü saat 16:30'a kadar devam eder. Yukarıda belirtilen süreler içinde takas yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyeler temerrüde düşmüş sayılır. Teminat tamamlama yükümlülüğünün T+2 günü saat 16:30' dan EFT kapanış saatine kadar yerine getirilmemesi durumunda üye birinci temerrüde düşmüş sayılır. Bu durumda üyeye İMKB repo-ters repo pazarında veya TCMB bankalararası para piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranından en yüksek olanının 1 katı oranında temerrüt faizi uygulanır.

Temerrüdün T+2 günü EFT Kapanış Saatinden sonra karşılanması veya daha sonraki günlere sarkması durumunda üye ikinci temerrüde düşmüş sayılır. İkinci temerrüdün oluşması halinde, İMKB repo-ters repo pazarında veya TCMB bankalararası para piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 3 katı oranında temerrüt faizi uygulanır.

Üyenin fiziki teslimattan doğan takas yükümlülüklerini T+2 günü saat 16:45'e kadar yerine getirmemesi durumunda teslim karşılığı ödeme prensibine göre uzun pozisyon sahiplerinin bloke konan döviz alacakları ve kısa pozisyon sahiplerinin bloke konan TL alacakları likide edilebilir. Teslimat yükümlülüğünü yerine getirmeyen hesaptaki ve/veya üyenin portföy hesabındaki nakit teminatlar kullanılabilir. Temerrüde düşen üyenin portföy hesaplarının/temerrüde düşen müşteri hesaplarının tüm pozisyonları

likide edilebilir. Ayrıca T+3 gününden itibaren üyenin portföy hesaplarının/temerrüde düşen müşteri hesaplarının nakit dışı teminatları likide edilebilir.¹⁷

1.4.9. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda Garanti Fonu

Tüm takas üyelerinin Garanti Fonuna katkıda bulunmaları zorunludur. Garanti Fonu katkı payları asgari ve değişken olmak üzere ikiye ayrılır:

1. **Asgari Katkı Payı:** Bir üyenin Garanti Fonundaki katkı payı, asgari katkı payı tutarından az olamaz. Takas üyelerinin Garanti Fonunda bulundurulması zorunlu asgari katkı payları 200.000 TL olarak belirlenmiştir. Asgari katkı payı tutarı Borsa Yönetmeliğinde öngörülen şekilde değiştirilebilir.
2. **Değişken Katkı Payı:** Açık pozisyonların piyasa değerleri, Borsa tarafından belirlenen hesaplama aralıklarına denk düşen üyelerden, asgari katkı payına ek olarak değişken katkı payı alınır.

Bulundurulması zorunlu olan katkı payı toplamının % 20'lik kısmı nakit olmak zorundadır. Garanti Fonunda katkı paylarını oluşturmak üzere bulundurulan nakit, para piyasalarında nemalandırılır.

Aşağıdaki tabloda Garanti Fonu katkı payı yükümlülüğünün hesaplanma yöntemi ve değişken katkı payının hesabında esas alınacak hesaplama aralıkları gösterilmektedir. 20 Milyon TL'den sonraki her bir aralık 10 Milyon TL olarak artmaktadır. Üst sınırlar içinde buldukları aralığa dâhildir.

Her günün sonunda, takas üyesinin piyasadaki açık pozisyon sayısı sözleşme bazında bulunur ve ilgili sözleşme büyüklükleri o gün itibarıyla ilan edilen uzlaşma fiyatları ile çarpılarak "açık pozisyon cari değeri" hesaplanır.

Açık pozisyon cari değeri hesaplandıktan sonra, bu değer hangi aralıkta bulunduğu tespit edilir.

Garanti Fonu katkı payı yükümlülükleri her gün sonu itibarıyla güncellenir. Bir üst aralığa geçen takas üyeleri belirlenir ve bu üyelerin Garanti Fonundaki katkı payları kontrol edilerek, gerekli durumlarda Takasbank tarafından elektronik ortamda Garanti Fonu tamamlama çağrısı yapılır.

Genel Takas Üyelerinin Garanti Fonu katkı payları hesaplanırken, takasını garanti ettikleri Borsa üyelerinin durumu da dikkate alınır. Asgari katkı payı tutarı hesaplanırken, takası garanti edilen diğer üyelerin sayısına, takas üyesinin kendi takas garantisi de dikkate alınarak 1 (bir) eklenir ve bulunan rakam ile asgari katkı payı tutarı

¹⁷ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=290

çarpılır. Değişken katkı payı hesaplanırken, takası garanti edilen üyelerin açık pozisyonları ile takas üyesinin açık pozisyonları toplamı dikkate alınır.¹⁸

Tablo 2. Garanti Fonu Katkı Payı Yükümlülüğü Hesaplama Yöntemi

Hesaplama Aralığı	Açık Pozisyonun Cari Değeri (TL)	Minimum Nakit Katkı Payı (TL)	Toplam Katkı Payı (TL)
1. Aralık	0-20 Milyon	40 Bin	200 Bin
2. Aralık	20-30 Milyon	40 Bin + (2-1)*20 Bin	200 Bin + (2-1)*100 Bin
3. Aralık	30-40 Milyon	40 Bin + (3-1)*20 Bin	200 Bin + (3-1)*100 Bin
4. Aralık	40-50 Milyon	40 Bin + (4-1)*20 Bin	200 Bin + (4-1)*100 Bin
N*. Aralık	Önceki Aralık + 10 Milyon	40 Bin + (N-1)*20 Bin	200 Bin + (N-1)*100 Bin

*(N: Açık Pozisyon Cari Değerinin tekabül ettiği aralık)

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=291 (Ocak 2010)

1.4.10. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda Seans Saatleri

Borsa'da seans ve takas saatleri aşağıdaki gibidir:

T günü	08:45-09:15	İşlem Yapılmayan Dönem
	09:15-17:35	Normal Seans
	17:45	Uzlaşma Fiyatlarının İlanı ve Teminat Tamamlama Çağrılarının Yayınlanması
	17:45	Takas Süresinin Başlangıcı
T+1 günü	14:30	Takas Süresinin Sonu (Nakdi Uzlaşma)
T+2 günü	16:30	Takas Süresinin Sonu (Fiziki Teslimat)

İşlem yapılmayan dönemde, sistem açık olmakla birlikte emir girişi ya da işlem gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu dönemde temsilciler tarafından sisteme bağlanılabilir, sorgulama yapılabilir, normal seans başladıktan sonra sisteme gönderilmek üzere, toplu emir dosyası oluşturulabilir. Önceki günlerden kalan “iptale kadar geçerli” ya da “tarihli” emirler iptal edilebilir ya da düzeltilebilir. Saat 09:15-17:35 arasında “normal seans” adı verilen tek bir seans düzenlenir. Normal seans fiyat

¹⁸ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=291

ve zaman önceliğine dayanılarak sürekli müzayede esasıyla işlemlerin gerçekleştirildiği seanstır. Normal seansın son 10 dakikası “kapanış aralığı” olarak adlandırılır. Normal seans bittikten sonra uzlaşma fiyatlarının ilan edilmesiyle birlikte kapanış fiyatından emirler de sistem tarafından eşleştirilir. Normal seans bittikten sonra eşleştirilen bu emirler normal seans işlemlerine dâhil edilir.

Saat 17:45’ te işlem gününe ait uzlaşma fiyatları ilan edilir. Uzlaşma fiyatlarının ilan edilmesini takiben teminat tamamlama çağrıları ilgili üyenin TVİS (Takasbank Vadeli İşlemler Sistemi) terminallerinde yayınlanır.

Nakdi uzlaşmadan doğan takas yükümlülükleri için “Takas süresi” T günü saat 17:45’de başlar ve T+1 günü saat 14:30’ a kadar devam eder. Fiziki teslimata konu vadeli işlem sözleşmelerine ilişkin fiziki teslimat yükümlülükleri için “Takas süresi” T günü saat 17:45’ te başlar ve T+2 günü saat 16:30’ a kadar devam eder.¹⁹

1.5. İZMİR VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSASI’ NDA İŞLEM GÖREN ÜRÜNLER

VOB’ da işlem gören ürünler; döviz, faiz, İMBK endeks ve emtia vadeli işlem sözleşmeleridir.

1.5.1. Döviz Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Döviz kurlarındaki dalgalanmalar hem bireysel yatırımcılar hem de dövizle iş yapan firmalar için risk oluşturmaktadır. Ülkemizde döviz işlemlerinin önemli bir kısmı ABD Doları ve Euro üzerinden yürütülmektedir. VOB’da işlem gören VOB-TL Dolar ve VOB-TL Euro vadeli işlem sözleşmeleri dövizle iş yapan kişi ve kurumlar için en önemli riskten korunma aracıdır.

1.5.1.1. “VOB-TL Dolar” Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Döviz kurlarındaki değişiklikler gerek ülkemizde farklı sektörlerde bulunan birçok kuruluş gerekse elinde döviz olan bireyler için risk teşkil etmektedir. “TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi” ülkemizdeki döviz miktarının önemli bir kısmını oluşturan Dolarla iş yapan firmalar ve finans kurumları açısından Dolar riskinden korunma aracı olacaktır.

Eğer bir ihracatçıysanız, “TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi” ile Dolar cinsinden alacağınızı önceden TL cinsinden sabitleyebilir ve kur riskine karşı korunarak müşterilerinize daha uzun vadeli fiyat verebilirsiniz. Diğer taraftan eğer bir ithalatçıysanız Dolar cinsinden borcunuzu önceden TL cinsinden sabitleyebilir ve kur riskine karşı korunarak daha uzun vadeli alım anlaşması yapabilirsiniz. Sonuç itibariyle

¹⁹ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=293

ihracatçı, ithalatçı veya dolarla iş yapan herhangi bir kurum “TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi” ile daha rahat finansal planlama yapabilecek ve dolar kurunun düşmesi veya çıkmasından artık olumsuz etkilenmeyecektir.

Gelir elde etmek amacıyla yatırımlarını yönlendiren bireysel ve kurumsal yatırımcılar da bu sözleşmeyi kullanarak yeni bir yatırım aracıyla tanışacaklar ve geleneksel yatırım araçlarının sunamadığı bazı özelliklere kavuşacaklardır.²⁰

Tablo 3. VOB- TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	Türk Lirası/ABD Doları kuru
Sözleşme Büyüklüğü	1.000 ABD Doları
Kotasyon Şekli	ABD Doları'nın Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir (örn. 1,4155 TL veya 1,4160 TL).
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % ± 10 'udur
Minimum Fiyat Adımı	0,0005 (Minimum fiyat adımının değeri 0,5 TL'ye karşılık gelir.)
Vade Ayları	Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık. (Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın üç vade ayına ait sözleşmeler işlem görür. Bu üç vade ayından biri Aralık ayı değilse, Aralık vade ayı ayrıca işleme açılır.)
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdî uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	TCMB'nin son işlem günü saat 15:30 itibariyle açıklayacağı gösterge niteliğindeki ABD Doları satış kuru
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlemesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır: <ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. Seans sonunda, yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir. <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı

²⁰ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=233

	<p>fiyatlarının ortalaması,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak “teorik” vadeli fiyatlar.</p>
--	---

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=191

VOB-TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi Teminatı ise;

- Başlangıç Teminatı; 160 TL
- Sürdürme Teminatı; 120 TL
- Sürdürme Seviyesi; % 75'tir.

1.5.1.2. “TL Euro” Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Döviz kurlarındaki değişiklikler gerek ülkemizde farklı sektörlerde bulunan birçok kuruluş gerekse elinde döviz olan bireyler için risk teşkil etmektedir. “TL Euro Vadeli İşlem Sözleşmesi” ülkemizdeki döviz miktarının önemli bir kısmını oluşturan Euro iş yapan firmalar ve finans kurumları açısından Euro riskinden korunma aracı olacaktır.

Eğer bir ihracatçıysanız, “TL Euro Vadeli İşlem Sözleşmesi” ile Euro cinsinden alacağınızı önceden TL cinsinden sabitleyebilir ve kur riskine karşı korunarak müşterilerinize daha uzun vadeli fiyat verebilirsiniz. Diğer taraftan eğer bir ithalatçıysanız Euro cinsinden borcunuzu önceden TL cinsinden sabitleyebilir ve kur riskine karşı korunarak daha uzun vadeli alım anlaşması yapabilirsiniz. Sonuç itibariyle ihracatçı, ithalatçı veya Euro ile iş yapan herhangi bir kurum “TL Euro Vadeli İşlem Sözleşmesi” ile daha rahat finansal planlama yapabilecek ve Euro kurunun düşmesi veya çıkmasından artık olumsuz etkilenmeyecektir.

Gelir elde etmek amacıyla yatırımlarını yönlendiren bireysel ve kurumsal yatırımcılar da bu sözleşmeyi kullanarak yeni bir yatırım aracıyla tanışacaklar ve geleneksel yatırım araçlarının sunamadığı bazı özelliklere kavuşacaklardır.²¹

Tablo 4. VOB-TL Euro Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	Türk Lirası/Euro kuru
Sözleşme Büyüklüğü	1.000 Euro
Kotasyon Şekli	1 Euro'nun Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir (örn. 1,8865 TL veya 1,8870 TL).
Günlük Fiyat	Baz fiyatın % ± 10 'udur

²¹ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=203

Hareket Sınırı	
Minimum Fiyat Adımı	0,0005 (Minimum fiyat adımının değeri 0,5 TL'ye karşılık gelir.)
Vade Ayları	Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık. (Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın üç vade ayına ait sözleşmeler işlem görür. Bu üç vade ayından biri Aralık ayı değilse, Aralık vade ayı ayrıca işleme açılır.)
Sözleşmenin vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdî uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	TCMB'nin son işlem günü saat 15:30 itibarıyla açıklayacağı gösterge niteliğindeki Euro satış kuru
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	<p>Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlemesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. <p>Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, • Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak "teorik" vadeli fiyatlar.

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=203

VOB-TL Euro Vadeli İşlem Sözleşmesi Teminatları ise;

- Başlangıç Teminatı; 240 TL
- Sürdürme Teminatı; 180 TL
- Sürdürme Seviyesi ise; % 75'tir.

1.5.1.3. “FT TL Dolar” Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Döviz kurlarındaki değişimler, birçok yatırımcı ve reel sektör temsilcisi için önemli bir risk unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu riskten borsamızda korunmak isteyen yatırımcılar, Borsamızdaki Fiziki Teslimatlı Döviz Vadeli İşlem Sözleşmelerinde işlem yaparak spotta işlem yapmadan uzun vadeli olarak maliyetlerini sabitleyebilecekler ve etkin bir biçimde döviz kuru risklerinden korunabileceklerdir. Gelir elde etmek amacıyla yatırım yapan bireysel ve kurumsal yatırımcılar da bu sözleşmeyi kullanabileceklerdir.

Eğer Dolar ihtiyacınız varsa ya da ileri bir tarihte Dolar ihtiyacınız olacaksa, Dolar maliyetinizi Borsamızdaki Fiziki teslimatlı “VOB-TL Dolar” Vadeli İşlem Sözleşmesi ile TL olarak sabitler ve vade sonunda işlem yaptığınız kadar Doları fiziki olarak elde edersiniz. Eğer Dolarınız varsa ya da ileri bir tarihte Dolarınız olacaksa, Dolar gelirinizi Borsamızdaki Fiziki teslimatlı “VOB-TL Dolar” Vadeli İşlem Sözleşmesi ile TL cinsinden sabitler ve vade sonunda işlem yaptığınız kadar Doların karşılığı olan TL’yi fiziki olarak elde edersiniz.

Fiziki teslimatlı döviz sözleşmelerinde pozisyon alıp fiziki teslimat yapmak istemeyen yatırımcılar son işlem gününe kadar diledikleri an pozisyonlarını kapatarak fiziki teslimat yapmak zorunda kalmazlar. Dövizin fiziki olarak teslimine konu olması sadece fiziki teslimat isteyenler için geçerli bir uygulamadır.²²

Tablo 5. FT VOB-TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	Türk Lirası/ABD Doları kuru
Sözleşme Büyüklüğü	100.000 ABD Doları
Kotasyon Şekli	1 ABD Doları'nın Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir (örn. 1,4155 TL veya 1,4160 TL).
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % ± 10 'udur
Minimum Fiyat Adımı	0,0005 (Minimum fiyat adımının değeri 50 TL'ye karşılık gelir.)
Vade Ayları	Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Kasım (Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın iki vade ayına ait sözleşmeler işlem görür. Bu iki vade ayından biri Ocak ayı değilse, Ocak vade ayı ayrıca işleme açılır.)
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	İlgili vade ayının son iş gününden önceki ikinci iş günü
Uzlaşma Şekli	Fiziki (hesaben) uzlaşma

²² www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=422

Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	TCMB'nin son işlem günü saat 15:30 itibariyle açıklayacağı gösterge niteliğindeki ABD Doları satış kuru
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	<p>Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlendirilmesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. <p>Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak "teorik" vadeli fiyatlar.</p>

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=422

FT VOB TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi Teminatları

- Başlangıç Teminatı; 16.000 TL
- Sürdürme Teminatı; 12.000 TL
- Sürdürme Seviyesi ise; % 75'tir.

1.5.1.4. "FT TL Euro" Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Döviz kurlarındaki değişimler birçok yatırımcı ve reel sektör temsilcisi için önemli bir risk unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu riskten borsamızda korunmak isteyen yatırımcılar, Borsamızdaki Fiziki Teslimatlı Döviz Vadeli İşlem Sözleşmelerinde işlem yaparak spotta işlem yapmadan uzun vadeli olarak maliyetlerini sabitleyebilecekler ve etkin bir biçimde döviz kuru risklerinden korunabileceklerdir. Gelir elde etmek amacıyla yatırım yapan bireysel ve kurumsal yatırımcılar da bu sözleşmeyi kullanabileceklerdir.

Eğer Euro ihtiyacınız varsa ya da ileri bir tarihte Euro ihtiyacınız olacaksa, Euro maliyetinizi Borsamızdaki Fiziki teslimatlı "VOB-TL Euro" Vadeli İşlem Sözleşmesi

ile TL olarak sabitler ve vade sonunda işlem yaptığınız kadar Euro'yu fiziki olarak elde edersiniz. Eğer Euro'nuz varsa ya da ileri bir tarihte Euro'nuz olacaksa, Euro gelirinizi Borsamızdaki Fiziki teslimatlı "VOB-TL Euro" Vadeli İşlem Sözleşmesi ile TL cinsinden sabitler ve vade sonunda işlem yaptığınız kadar Euro karşılığı olan TL'yi fiziki olarak elde edersiniz.

Fiziki teslimatlı döviz sözleşmelerinde pozisyon alıp fiziki teslimat yapmak istemeyen yatırımcılar son işlem gününe kadar diledikleri an pozisyonlarını kapatarak fiziki teslimat yapmak zorunda kalmazlar. Dövizin fiziki olarak teslim konusunu sadece fiziki teslimat isteyenler için geçerli bir uygulamadır.²³

Tablo 6. FT VOB-TL Euro Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	Türk Lirası/Euro kuru
Sözleşme Büyüklüğü	100.000 Euro
Kotasyon Şekli	1 Euro'nun Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir (örn. 1,8865 TL veya 1,8870 TL).
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % ± 10 'udur
Minimum Fiyat Adımı	0,0005 (Minimum fiyat adımının değeri 50 TL'ye karşılık gelir.)
Vade Ayları	Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Kasım (Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın iki vade ayına ait sözleşmeler işlem görür. Bu iki vade ayından biri Ocak ayı değilse, Ocak vade ayı ayrıca işleme açılır.)
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	İlgili vade ayının son iş gününden önceki ikinci iş günü
Uzlaşma Şekli	Fiziki (hesaben) uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	TCMB'nin son işlem günü saat 15:30 itibarıyla açıklayacağı gösterge niteliğindeki Euro satış kuru
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlendirilmesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır: <ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı

²³ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=417

	<p>Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak “teorik” vadeli fiyatlar.</p>
--	--

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=435

FT VOB TL Dolar Vadeli İşlem Sözleşmesi Teminatları

- Başlangıç Teminatı; 24.000 TL
- Sürdürme Teminatı; 18.000 TL
- Sürdürme Seviyesi ise; % 75'tir.

1.5.2. Faize Dayalı Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Faiz oranlarında meydana gelen dalgalanmalar hem bireyler hem de firmalar için önemli riskler oluşturabilmektedir. Faize bağlı vadeli işlem sözleşmeleri özellikle gelişmiş ülkelerde yatırım veya riskten korunmak için kullanılmaktadır. VOB-G-DİBS vadeli işlem sözleşmeleri de ülkemizde yatırım ve riskten korunma aracı olarak bir alternatif oluşturmaktadır.²⁴

1.5.2.1. G-DİBS Vadeli İşlem Sözleşmeleri

“VOB-G-DİBS” faiz vadeli işlem sözleşmesinin dayanak varlığı piyasada “Gösterge DİBS” olarak kabul edilen, işlem hacmi ve diğer kriterler göz önüne alınarak VOB tarafından belirlenen iskontolu DİBS’lerdir. “VOB-G-DİBS” faiz vadeli işlem sözleşmesi piyasa katılımcılarına yeni fırsatlar sunmaktadır:

- Faiz riskinin etkin yönetimi
- Daha az ilk yatırımla yatırım yapma olanağı
- Vergi avantajı (VOB’da bireysel yatırımcıların elde ettikleri kazançlar için 2010 yılında gelir vergisi istisnası uygulanmaktadır)
- Faizlerin yükselmesi durumunda da kazanç imkânı
- Arbitraj olanağı

²⁴ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=386

Bireysel ve kurumsal yatırımcılar, portföy yöneticileri, reel sektör şirketleri, finansal piyasada faaliyet gösteren diğer bütün kurumlar, kısaca faiz riskine maruz kalan veya faize yatırım yapmayı planlayan bütün herkes yukarıda sadece bir kaçı listelenmiş “VOB-G-DİBS” faiz vadeli işlem sözleşmesi avantajlarından yararlanabilmektedir.

Tablo 7. VOB-G-DİBS Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	Dayanak varlık, “Gösterge DİBS” olan ve spot piyasadaki mevcut ve potansiyel işlem hacmi ile diğer kriterler göz önüne alınarak Borsa tarafından belirlenen iskontolu DİBS’lerdir. Dayanak varlık olarak seçilen DİBS’in vadesi, sözleşme kodunun 8 ila 13’üncü karakterleri arasında gösterilen rakamların gün, ay ve yıl olarak yorumlanmasıyla bulunur. (Örnek 221F_IR090408B0506 kodlu sözleşmenin dayanak varlığı, itfa tarihi 09 Nisan 2008 olan DİBS’tir.) Hazine Müsteşarlığı tarafından açıklanan aylık ihale programında yer alan, fakat henüz ihracı gerçekleştirilmeyen DİBS’lerin de dayanak varlık olarak belirlenmesi mümkündür
Sözleşme Büyüklüğü	10.000 TL (100 TL nominalden 100 adet DİBS)
Kotasyon Şekli	100 TL nominal üzerinden iskontolanarak elde edilen TL cinsinden bono değeri virgülden sonra üç basamak halinde kote edilir. (örnek: 82,390 TL)
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % ± 5 'idir.
Minimum Fiyat Adımı	0,010 (Minimum Fiyat Adımı Değeri = 1 TL)
Vade Ayları	Her bir dayanak varlık için, ihraç tarihini takip eden ay ve bu ayı takip eden ikinci ay olmak üzere toplam iki vade ayı işleme açılır. Vadelerde Süreklilik Dayanak varlık olarak seçilen Gösterge DİBS’e dayalı sözleşmenin mevcut vadelerinin dolması durumunda takip eden vadeler için yeni bir sözleşme açılmayabilir. Bir Sonraki Sözleşmenin Açılma Zamanı Dayanak varlığın farklı bir vadesine dayalı yeni bir sözleşmenin işleme açılması Hazine’nin yeni bir ihraç yapacağını duyurması veya fiilen ihracın olması durumunda gerçekleştirilebilir.
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdi uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	Sözleşmenin son işlem günü İMKB Tahvil/Bono Piyasası’nda işlem gören dayanak varlığın o gün valörlü olmak üzere İMKB tarafından açıklanan ağırlıklı ortalama fiyatı son uzlaşma fiyatı olarak alınır.
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlendirilmesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır:

	<ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. <p>Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak “teorik” vadeli fiyatlar.</p>
--	--

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=387

VOB-G-DİBS Vadeli İşlem Sözleşmesi Teminatları

- Başlangıç teminatı; 300 YTL
- Sürdürme Teminatı; 225 YTL
- Sürdürme Seviyesi; % 75 tir.

1.5.3. Endeks Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Geleneksel yatırım araçlarının en önemlilerinden birisi hisse senetleridir. Yatırımcılar VOB-İMKB-30 ve VOB-İMKB-100 vadeli işlem sözleşmeleriyle belli bir hisse senedine değil de İMKB 30 ve İMKB 100 endeksine yatırım yapma imkânına kavuşmaktadırlar. Endeksin yukarı doğru gideceği beklentisinde olan yatırımcı uzun pozisyon, aşağıya doğru beklentide ise kısa pozisyon olarak kâr edebilecektir.

1.5.3.1. “VOB İMKB-30” Vadeli İşlem Sözleşmesi

“VOB-İMKB 30 Vadeli İşlem Sözleşmesi” ile yatırımcılar ilk defa herhangi bir hisse senedine değil de, İMKB-30 endeksine yatırım yapma fırsatına kavuşacaklardır. Yatırımcılar endeksin yukarı gitmesi beklentisi karşısında uzun pozisyon alabilecekleri gibi aynı zamanda endeksin aşağı yönlü hareketi içinde kısa pozisyon olarak kâr elde edebileceklerdir. Üstelik bu işlemler için geleneksel yatırım araçlarının gerektirdiği ilk

yatırımın %10'u veya daha azı bir başlangıç teminatı yatırarak ilgili aracın tüm getirisi (veya zararı) elde edilmektedir.

Diğer taraftan hisse senetleri piyasasındaki bireysel veya kurumsal yatırımcılar bu piyasada almış oldukları pozisyonlar sonucunda fiyatların artması veya azalması riski ile karşı karşıya kalmaktadır. “VOB-İMKB 30 Vadeli İşlem Sözleşmesi” ile yatırımcılar spot piyasada aldıkları pozisyonlarla beraber vadeli piyasada açtıkları pozisyonlar sayesinde fiyat riskinden kendilerini koruyabileceklerdir.²⁵

Tablo 8. VOB-İMKB 30 Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	İMKB-30 ulusal hisse senedi fiyat endeksinin hesaplama yöntemi kullanılarak bu endekse dâhil olan şirketlerin hisse senedi fiyatlarından elde edilen değer
Sözleşme Büyüklüğü	İMKB-30 ulusal hisse senedi fiyat endeksinin 1.000'e bölünmesinden sonra 100 TL ile çarpılması sonucu bulunan değer (İMKB-30 Endeksi /1.000)*100 TL (örn. 29,425*100 = 2.942,5 TL)
Kotasyon Şekli	İMKB-30 Endeksi'nin 1.000'e bölünmüş değeri virgülden sonra üç basamak halinde kote edilir (örn. 29,525 veya 29,550).
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % ± 15 'idir
Minimum Fiyat Adımı	,025 (25 endeks puanı) (Minimum Fiyat Adımı Değeri = 2,5 TL)
Vade Ayları	Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık (Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın üç vade ayına ait sözleşmeler işlem görür. Bu üç vade ayından biri Aralık ayı değilse, Aralık vade ayı ayrıca işleme açılır.)
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdî uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	Son işlem günü Borsada seansın kapanmasından önceki 15 dakika içerisinde, İMKB'de gerçekleşen ve aralarında 30 saniyeden daha az süre olmaksızın rastgele seçilen 10 adet İMKB-30 ulusal hisse senedi fiyat endeksi değerinin aritmetik ortalaması vadeli işlem sözleşmesinde vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kullanılır. İMKB seansının Borsa seansından önce kapanması durumunda, yöntem aynı kalmak suretiyle hesaplamalar İMKB seansının son 15 dakikalık bölümünde gerçekleşen İMKB-30 ulusal hisse senedi fiyat endeksi değerleri esas alınarak yapılır.
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlemesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır: <ul style="list-style-type: none"> Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde

²⁵ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=239

	<p>gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. <p>Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak "teorik" vadeli fiyatlar.</p>
--	---

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=240

VOB-İMKB 30" Vadeli İşlem Sözleşmesi Teminatı

- Başlangıç Teminatı; 700 TL
- Sürdürme Teminatı; 525 TL
- Sürdürme Seviyesi; % 75 tir.

1.5.3.2. "VOB İMKB-100" Vadeli İşlem Sözleşmesi

"VOB-İMKB 100 Vadeli İşlem Sözleşmesi" ile yatırımcılar herhangi bir hisse senedine değil de, İMKB-100 endeksine yatırım yapma fırsatına kavuşacaklardır. Yatırımcılar endeksin yukarı gitmesi beklentisi karşısında uzun pozisyon alabilecekleri gibi aynı zamanda endeksin aşağı yönlü hareketi içinde kısa pozisyon alarak kâr elde edebileceklerdir. Üstelik bu işlemler için geleneksel yatırım araçlarının gerektirdiği ilk yatırımın %10'u veya daha azı bir başlangıç teminatı yatırarak ilgili aracın tüm getirisi (veya zararı) elde edilmektedir.

Diğer taraftan hisse senetleri piyasasındaki bireysel veya kurumsal yatırımcılar bu piyasada almış oldukları pozisyonlar sonucunda fiyatların artması veya azalması riski ile karşı karşıya kalmaktadır. "VOB-İMKB 100 Vadeli İşlem Sözleşmesi" ile

yatırımcılar spot piyasada aldıkları pozisyonlarla beraber vadeli piyasada açtıkları pozisyonlar sayesinde fiyat riskinden kendilerini koruyabileceklerdir.²⁶

Tablo 9. VOB- İMKB 100 Vadeli Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	İMKB-100 ulusal hisse senedi fiyat endeksinin hesaplama yöntemi kullanılarak bu endekse dahil olan şirketlerin hisse senedi fiyatlarından elde edilen değer
Sözleşme Büyüklüğü	İMKB-100 ulusal hisse senedi fiyat endeksinin 1.000'e bölünmesinden sonra 100 TL ile çarpılması sonucu bulunan değer (İMKB-100 Endeksi /1.000)*100 TL (örn. 31,325*100 = 3.132,5 TL)
Kotasyon Şekli	İMKB-100 Endeksi'nin 1.000'e bölünmüş değeri virgülden sonra üç basamak halinde kote edilir.(örn. 31,525 veya 31,550).
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % ± 15 'idir.
Minimum Fiyat Adımı	0,025 (25 endeks puanı)
Vade Ayları	Yılın tüm ayları (Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın iki vade ayına ait sözleşmeler işlem görür.)
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdî uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	Son işlem günü Borsada seansın kapanmasından önceki 15 dakika içerisinde, İMKB'de gerçekleşen ve aralarında 30 saniyeden daha az süre olmaksızın rastgele seçilen 10 adet İMKB-100 ulusal hisse senedi fiyat endeksi değerinin aritmetik ortalaması vadeli işlem sözleşmesinde vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kullanılır. İMKB seansının Borsa seansından önce kapanması durumunda, yöntem aynı kalmak suretiyle hesaplamalar İMKB seansının son 15 dakikalık bölümünde gerçekleşen İMKB-100 ulusal hisse senedi fiyat endeksi değerleri esas alınarak yapılır
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlendirilmesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır: <ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen

²⁶ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=350

	<p>yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak “teorik” vadeli fiyatlar.</p>
--	---

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=351

VOB- İMKB 100 Vadeli işlem sözleşmesi teminatı;

- Başlangıç Teminatı; 600 TL
- Sürdürme Teminatı; 450 TL
- Sürdürme Seviyesi; % 75'tir.

1.5.4. Emtia Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve İşlem Hacmi

Emtia vadeli işlem sözleşmeleri ile üretici, sanayici ve tüccarlar fiyat dalgalanmalarından kendilerini koruyabilmekte, ekim, imalat ve pazarlama konusunda daha sağlıklı kararlar verebilmekte ve yatırımcılar yeni yatırım araçlarıyla gelir elde edebilmektedirler. Borsa'da, Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmeleri, Anadolu Kırmızı Buğday Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve Altın Vadeli İşlem Sözleşmeleri işlem görmektedir.

1.5.4.1. Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmeleri

VOB-Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmesi ile yalnızca tekstil alanında faaliyet gösteren üretici, çırçırıcı, sanayici ve tüccarlar spot piyasadaki fiyat dalgalanmalarından kendilerini koruyarak önemli bir risk yönetim aracına kavuşmuş olmayacak, aynı zamanda finansal alanda faaliyet gösteren kurumlar da yeni bir yatırım aracını portföylerine ekleyebileceklerdir. Böylelikle pamuk sadece bir tarım ürünü olmaktan çıkarak bir yatırım aracına dönüşecektir.

Eğer bir pamuk üreticisiyseniz vadeli piyasalarda oluşan fiyatları göz önüne alarak ekim yapıp yapmamaya, doğru ürünü seçmeye ve en uygun ekim miktarının ne olacağına “VOB-Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmesi” kullanarak karar verebilirsiniz. Ayrıca ekmiş olduğunuz ürüne ait sözleşmeyi önceden satarak gelirinizi size göre makul bir fiyattan sabitleyebilirsiniz.²⁷

²⁷ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=251

Tablo 10. VOB-Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	Ege Standart 1 baz kalite pamuk
Sözleşme Büyüklüğü	1.000 kg (1 ton)
Kotasyon Şekli	1 kg pamuğun TL cinsinden değeri virgülden sonra üç basamak halinde kote edilir (örn.1,750 TL veya 1,755 TL).
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % $\pm$ 10'udur
Minimum Fiyat Adımı	0,005 (Minimum fiyat adımı değeri = 5 TL)
Vade Ayları	Aynı anda Mart, Mayıs, Temmuz, Ekim ve Aralık aylarından en yakın beş vade ayına ait sözleşmeler işlem görür.
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdî uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	<p>a. Dayanak varlığın vade ayı son işlem günü ve öncesindeki asgari iki iş gününe ait İzmir Ticaret Borsası'nda oluşan Ege Standart 1 baz kalite pamuk fiyatlarının miktar ağırlıklı ortalaması son işlem günü Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı olarak alınır.</p> <p>b. Bu günlerde İzmir Ticaret Borsası'nda yeterli işlem olmaması halinde var olan işlemlerin ortalaması ile İzmir Ticaret Borsası pamuk salonunda faaliyet gösteren asgari on iki üyeden azami %1 fiyat aralığı ile Ege Standart 1 pamuk için alınacak kotasyonların en iyi ve en kötü iki fiyat atıldıktan sonra kalanların aritmetik ortalaması uzlaşma fiyatı olarak alınır. Spot piyasada gerçekleşen işlemlerin Vade Sonu Uzlaşma Fiyatının belirlenmesinde yeterli olup olmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi karar verir.</p>
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	<p>Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlemesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. <p>Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması,

	Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak “teorik” vadeli fiyatlar.
--	---

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=252

VOB-Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmesi Teminatları;

- Başlangıç Teminatı; 240 TL
- Sürdürme Teminatı; 180 TL
- Sürdürme Seviyesi; % 75'tir.

1.5.4.2. Anadolu Kırmızı Buğday Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Buğday, üretim ve tüketim değeri, ithalat-ihracat hacmi ve sağladığı istihdam olanağı açısından Türkiye’de öne çıkan tarımsal ürünlerden biridir. Bu sebeple, buğday üzerine dizayn edilen vadeli işlem sözleşmesi, buğdayın yüksek fiyat hareketliliğinden kaynaklanacak risklerden geniş bir kesimin korunmasına yardımcı olacaktır.

Buğday üreticileri ya da bu üreticileri temsilen çeşitli kuruluşlar, henüz ekim dönemindeyken ileride hasadı yapılacak olan buğdayın hangi fiyattan satılacağını bilecek, fiyatların düşmesi halinde maruz kalacakları zararlara karşı kendilerini korumuş olacaklardır. Diğer yandan buğdayı hammadde olarak kullanan üreticiler, hammadde alımı yapacakları tarihte buğdayın fiyatının yükselmiş olma olasılığına karşı, vadeli işlem sözleşmesinde işlem yapıp buğdayın gelecekteki fiyatını sabitleyerek karşı karşıya oldukları riskten korunma olanağına sahip olacaklardır. Ayrıca buğdayın yüksek fiyat hareketliliği sonucu, buğdaya dayalı vadeli işlem sözleşmeleri, mali kaynaklarını değerlendirmek isteyen yatırımcılara yüksek getiri olanağı sunan bir yatırım aracı olarak da hizmet edecektir.²⁸

Tablo 11. VOB-Anadolu Kırmızı Buğday Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	Anadolu kırmızı sert baz kalite buğday (Bezostaja-1, Doğu-88, Gün-91, Haymana-79, İkizce-96, Karasu-90, Lancer, Odeskaya-51, Şahin)
Sözleşme Büyüklüğü	5.000 kg (5 ton)
Kotasyon Şekli	1 kg buğdayın TL cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir. (örn. 0,3865 TL veya 0,3870 TL)
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % $\pm$ 10'udur
Minimum Fiyat Adımı	0,0005 (Minimum fiyat adımı değeri = 2,5 TL)

²⁸ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=263

Vade Ayları	Aynı anda Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Aralık aylarından en yakın iki vade ayına ait sözleşmeler işlem görür.
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdî uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	<p>Kullanılacak fiyatların belirlenmesi:</p> <p>A. Son işlem günü ve öncesindeki bir iş gününde Konya ve Polatlı Ticaret Borsası'nda Anadolu kırmızı sert buğdayının birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü derece baz kalitesi için gün sonu itibariyle oluşmuş fiyatların miktar ağırlıklı ortalaması her gün için ayrı ayrı hesaplanır. (Bu şekilde en fazla dört fiyat verisi elde edilir.)</p> <p>B. Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Karaman, Çorum, Uzunköprü ve Yozgat Ticaret Borsalarında Anadolu kırmızı sert buğdayı için son işlem gününde ve önceki bir iş gününde oluşmuş fiyatlar elde edilir. (Bu şekilde en fazla on dört fiyat verisi elde edilir.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konya ve Polatlı Ticaret Borsası'nda birinci, ikinci, üçüncü veya dördüncü derecedeki Anadolu kırmızı sert buğdayların herhangi biri için borsada fiyat oluşmaması durumunda, miktar ağırlıklı ortalama fiyat hesaplamasında fiyat oluşmuş olan dereceler için oluşan fiyat ve miktar bilgileri dikkate alınır. • Konya ve/veya Polatlı Ticaret Borsası'nda birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü derecedeki Anadolu kırmızı sert buğdaylarının hiçbirinde fiyat oluşmaması durumunda o gün için Polatlı Ticaret Borsası'ndan ya da Konya Ticaret Borsası'ndan fiyat verisi alınmadığı kabul edilir. • Polatlı ve Konya Ticaret Borsalarının dışındaki borsalardan son işlem gününde veya son işlem gününden önceki bir iş gününde, Anadolu Kırmızı Sert buğdayı için fiyat oluşmaması durumunda, o gün için bu borsalardan fiyat alınmadığı kabul edilir. Bu durumda, bu borsaların fiyat bilgileri (2. maddede bahsedilen) aritmetik ortalamaya dahil edilmez. <p>Yukarıda açıklanan tüm fiyatların (en fazla 18 fiyat verisi) aritmetik ortalaması bulunur. Bu fiyat vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kabul edilir.</p> <p>Spot borsaların fiyat verisinin son işlem gününü takip eden iş günlerinde açıklanması durumunda, Uzlaşma Fiyatı Komitesi uzlaşma fiyatını son işlem gününü takip eden günde açıklayabilir veya spot borsaların son işlem günü fiyat verilerini dikkate almadan son işlem gününde açıklayabilir.</p> <p>Borsa, uygun koşulların sağlanması halinde, Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı hesaplanmasında fiyat verisi alınan borsaların sayısını artırabilir veya azaltabilir.</p> <p>Uzlaşma Fiyatı Komitesi, piyasa koşullarına göre Vade Sonu Uzlaşma Fiyatının hesaplanmasında spot piyasadan fiyat verisi alınan gün sayısını artırabilir veya azaltabilir.</p> <p>Uzlaşma Fiyatı Komitesi, Borsanın seans saatlerini ve takas</p>

	sürecini dikkate alarak uzlaşma fiyatının hesaplanmasında spot borsalardaki seansın bir kısmında oluşan fiyat verilerini dikkate alabilir.
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	<p>Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlemesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. <p>Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanmaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak "teorik" vadeli fiyatlar.</p>

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=264

VOB-Anadolu Kırmızı Buğday Vadeli İşlem Sözleşmesi teminatı;

- Başlangıç Teminatı; 240 TL
- Sürdürme Teminatı; 180 TL
- Sürdürme Seviyesi; % 75'dir.

1.5.4.3. Altın Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Altın, mücevherat yapımında kullanılan kıymetli bir metal olmakla birlikte insanoğlunun kullandığı en eski yatırım araçlarından biridir. Diğer ekonomik değeri olan tüm varlıklarda olduğu gibi altının da fiyatında zaman içerisinde dalgalanmalar meydana gelmektedir. Bu fiyat değişimleri gerek ülkemizde altın sektöründe faaliyette bulunan kuruluşlar, gerekse elinde altını olan bireyler için risk teşkil etmektedir.

"VOB-Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi" hem altın sektöründe faaliyet gösteren kurumlara, hem de elinde altını olan yatırımcılara altın fiyatlarındaki değişimlerden oluşacak risklerini etkin bir şekilde yönetme imkânı sunacaktır. Bu sözleşme bir

korunma aracı olmakla beraber, aynı zamanda yatırımcılara altın fiyatlarındaki değişimlerden gelir elde etme imkânı da sunacaktır.

Eğer stokunuzdaki altını TL olarak iç piyasada vadeli satıyorsanız, “VOB-Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi” ile altın fiyatlarının yükselme riskine karşı korunabilir, maliyetinizi sabitleyerek müşterilerinize daha uzun vadeli fiyat verebilirsiniz. Diğer taraftan stokunuzda altın var ve altın fiyatlarının düşmesinden endişe ediyorsanız “VOB-Altın Vadeli İşlem Sözleşmesinde” satış yaparak fiyatların düşmesi riskine karşı korunabilirsiniz.

Gelir elde etmek amacıyla yatırımlarını yönlendiren bireysel ve kurumsal yatırımcılar "VOB-Altın Vadeli İşlem Sözleşmesini" kullanarak altın kadar değerli yeni bir yatırım aracıyla tanışacaklar ve geleneksel yatırım araçlarının sunamadığı yeni fırsatlara kavuşacaklardır.²⁹

Tablo 12. VOB-Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	995/1000 saflıkta rafine edilmiş külçe altın
Sözleşme Büyüklüğü	100 gram 995/1000 saflıkta rafine edilmiş külçe altın
Kotasyon Şekli	1 gram altının Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra üç basamak halinde kote edilir (örn. 22,680 TL veya 22,685 TL)
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % ± 10 'udur
Minimum Fiyat Adımı	0,005 (Minimum fiyat adımının değeri 0,5 TL'ye karşılık gelir.)
Vade Ayları	Aynı anda Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık aylarından en yakın üç tanesine ait sözleşmeler işlem görür.
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdi uzlaşma
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	Son işlem gününde Londra'da öğleden sonra yapılan altın sabitleme seansında oluşan altının Dolar/ons fiyatının Merkez Bankasının saat 15:30'da açıklayacağı ABD Doları satış kuru kullanılarak TL/gram'a çevrilmesi ile bulunan değer vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kullanılır. Son işlem gününde resmi tatil veya başka bir nedenle fiyat açıklanmaması halinde, uluslararası spot piyasalarda Türkiye saati ile saat 17:00'de oluşan Dolar/ons altın alış ve satış fiyatının ortalaması baz alınır. Ons ağırlık birimi 31,1035'e bölünerek grama çevrilir. Ör: Altın \$/ons fiyatı:883,25 TCMB \$ satış:1,5862 $883,25 * 1,5862 / 31,1035) * 0,995 = 44,818$ Vade sonu uzlaşma fiyatı= 44,820 TL/gr (en yakın fiyat adımına yuvarlanarak)
Gün Sonu	Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden

²⁹ www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=370

Uzlaşma Fiyatı	<p>değerlemede esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. • Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. <p>Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak "teorik" vadeli fiyatlar.</p>
-----------------------	--

Kaynak: www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=371

VOB-Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi Teminatları;

- Başlangıç Teminatı; 450 TL
- Sürdürme Teminatı; 337,5 TL
- Sürdürme Seviyesi; %75'tir.

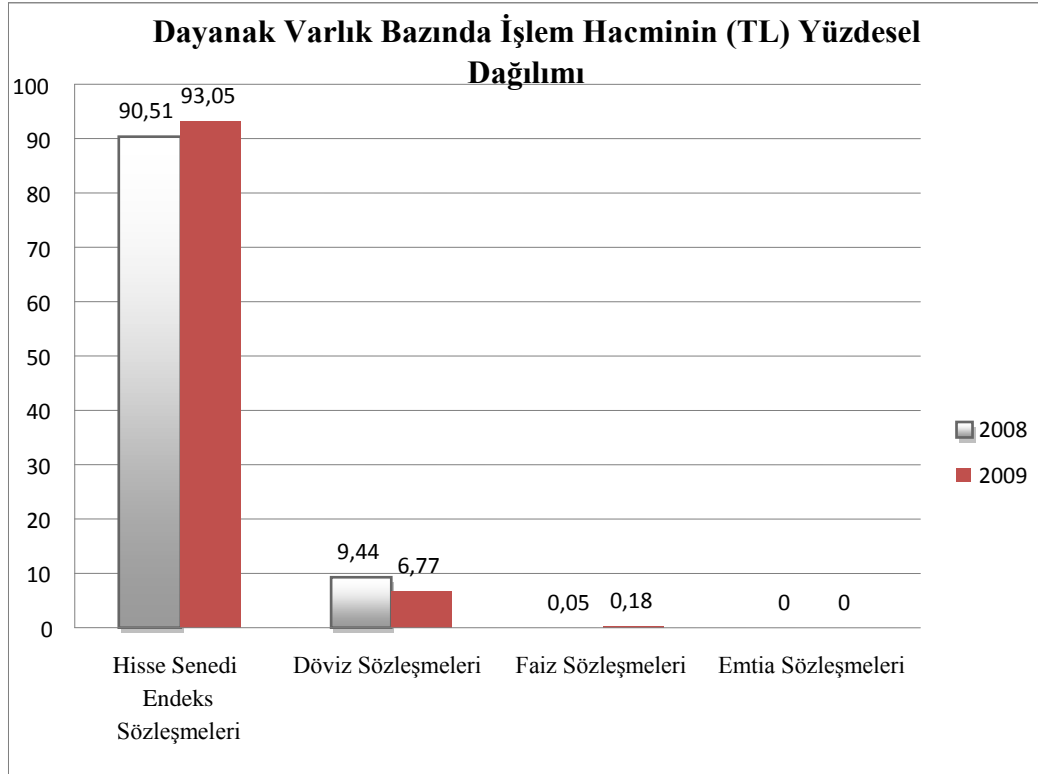
1.5.4.4. Emtia Vadeli İşlem Sözleşmeleri İşlem Hacmi

VOB Emtia Vadeli İşlem Sözleşmeleri, hem fiziki teslimat seçeneği olmadığından hem de lisanslı depoculuğun hayata geçirilmediğinden, özellikle 2008-2009 itibariyle, neredeyse hiç kullanılmayan ürünlere dönüşmüştür.³⁰ İşlem hacmi bakımından hisse senedi endeks sözleşmeleri %90,51-93,05; döviz sözleşmeleri %9,44-6,77 düzeyindedir. Her iki sözleşme, Borsa işlem hacminin neredeyse tamamına ulaşmış bulunmaktadır. Faiz sözleşmeleri %1,05-0,18, emtia sözleşmeleri işlem hacmi ise toplam işlem hacminin %0,00 düzeyindedir. VOB neredeyse İMKB endeks vadeli işlem sözleşmeleri borsasına dönüşmüştür. Emtia sözleşmelerinin hiç işlem görmediği bir borsadan, emtia piyasalarında sağlıklı fiyat oluşumuna katkı beklemek mümkün değildir. Netice itibariyle VOB un kuruluşundan beklenen hedeflerden çok uzak kalınmıştır ve VOB

³⁰ www.vob.org.tr

emtia sözleşmelerinin yeniden yapılandırılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Aşağıdaki grafik incelendiğinde durum daha iyi anlaşılmaktadır.

Grafik 1. Dayanak Varlık Bazında Adetsel İşlem Hacmi (2008)

Kaynak: <http://www.vob.org.tr/VOBPortalTur/detailsPage.aspx?tabid=614>

1.6. VOB'DA KORUNMA VE YATIRIM AMAÇLI VADELİ İŞLEMLER

VOB'da korunma ve yatırım amaçlı vadeli işlemler aşağıdaki somut örneklerle daha iyi açıklanabilir:

1.6.1. Korunma Amaçlı Vadeli İşlemler

İhracatçılar, ithalatçılar veya döviz kredisi kullanan firmalar veya bireysel yatırımcılar, döviz vadeli işlem sözleşmelerinde uzun veya kısa pozisyon alarak, kurdaki dalgalanmalardan meydana gelebilecek riske karşı kendilerini koruyabilirler.

3 Ay sonra 100.000 USD ödemesi olan ithalatçı bir firma, kur artış riskine karşı kendisini korumak için 1,5500 TL'den VOB-TL Dolar vadeli işlem sözleşmesi alabilir. 100.000 USD işlem için 16.000 TL teminat yeterlidir.

Vade sonunda Dolar kuru 1,500 TL'ye inerse:

Borsa'da, $1,550 \text{ alış} - 1,500 \text{ satış} \times 100.000 = 5.000 \text{ TL zarar}$ eder ama serbest piyasada 100.000 USD satın almak için 150.000 TL öder. Böylece firmanın toplam maliyeti $150.000 \text{ TL spot alış} + 5.000 \text{ TL Borsa zararı} = 155.000 \text{ TL}$ olur.

Vade sonunda Dolar kuru 1.600 TL'ye yükselirse: Borsa'da 1,600 satış – 1,550 alış X 100.000 = 5.000 TL kar eder ama serbest piyasada 100.000 USD satın almak için 160.000 TL öder. Böylece firmanın toplam maliyeti 160.000 TL spot alış – 5.000 TL Borsa kâr'ı = 155.000 TL olur.

3 ay sonra, dolar kuru ne olursa olsun ithalatçı firma maliyetini sabitlemiştir ve VOB-TL Dolar vadeli işlem sözleşmesini kullanarak kurdaki dalgalanmalara karşı kendisini korumuştur.

1.6.2. Yatırım Amaçlı Vadeli İşlemler

İMKB'nde herhangi bir hisse senedine yatırım yapmak istemeyen bir yatırımcı, VOB İMKB-30 veya VOB İMKB-100 vadeli işlem sözleşmelerinde uzun veya kısa pozisyon alabilir.

VOB İMKB-30 endeks vadeli işlem sözleşmesinde uzun pozisyon almak isteyen bir yatırımcı, 4 sözleşme için 2.800,00 TL başlangıç teminatı yatıracaktır.

İlk işlem alış : 32.350

Son işlem satış : 33.900

Alış işlem tutarı = 4 X 32.350 / 10 = 12.940 TL

Satış işlem tutarı= 4 X 33.900 / 10 = 13.560 TL

Kar = 620 TL

Yatırımcı, VOB'da 620 TL kâr'ı sadece 2.800,00 TL yatırımla elde etmiştir ve kâr oranı %22'dir (620 / 2.800).

İMKB endeks 30 hisselerine 32.350 puandan yatırım yapıp 33.900 puandan satış yapılsaydı kâr % 4,7 olacaktı (620 / 12.940).

VOB kaldıraç özelliği sayesinde İMBK'ye göre yaklaşık 5 kat daha kârlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

EMTİA VADELİ İŞLEMLER VE LİSANSLI DEPOCULUK

Emtia piyasaları, gelecekte oluşacak fiyat değişikliklerinden korunmak isteyen üreticiler ile bu fiyat belirsizliklerinden kâr sağlamak isteyen spekülâtorler tarafından kullanılmaktadır. Riski azaltmayı isteyen üretici kısa pozisyon alarak riski aktarmayı hedeflerken, uzun pozisyon alan spekülâtor ise kâr etmeyi hedefler. Emtiaya dayalı vadeli işlem piyasaları sağlıklı fiyat oluşumuna katkı sağladıkları, için ülke ekonomisi ve firmaların risk yönetimi için hayati önemleri vardır.

2.1. EMTİA VADELİ İŞLEMLER VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Risk yönetimi, finansal piyasaların en önemli ve gerekli işlevlerinden birisidir. Yönetilecek risklerin en büyüklerinden birisi zamandır. Herhangi bir ticari işin yapılması, zaman gerektirir, fakat eğer fiyatlar bu süre zarfında değişirse potansiyel olarak karlı bir iş, maliyetli bir hataya dönüşebilir. Vadeli işlem sözleşmeleri piyasalarının amacı, fiyatların sürekli değiştiği bir dünyada risklere karşı korunmaya yardımcı olmaktır.³¹

2.1.1. Emtia Vadeli Piyasaların Tarihsel Gelişimi

Organize olarak ilk vadeli işlem borsası; 1730 yılında Japonya'da bir liman kenti olan Osaka'da "Dojima Rice Market (Dojima Pirinç Piyasası)" olarak kurulmuş, böylece ilk defa düzenli olarak standart forward sözleşmeler alınıp satılmıştır.³² 1830'lu yıllarda, Chicago'da mısır, buğday vadeli olarak alınıp satılmış ancak tarafların sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmedikleri görülmüştür. Bunun üzerine 82 tüccar bir araya gelerek 1848 yılında tarımsal ürünlerin alıcı ve satıcılarının merkezi bir yerde işlem yapmaları ve aynı zamanda şehirde ticaretin gelişmesi amacıyla Chicago Ticaret Kurulu'nu (Chicago Board of Trade - CBOT) kurmuşlardır.³³ Günümüze kadar Dünya'nın çeşitli ülkelerinde emtia vadeli işlem sözleşmelerinin işlem gördüğü borsalar kurulmuştur.

Ülkemizde ise, 2005 yılında, İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası kurularak nakdi uzlaşmalı pamuk, buğday ve altın sözleşmeleri işlem görmeye başlamıştır. 2010 yılında, fiziki teslimatlı emtia sözleşmelerin tesisi ve lisanslı depo kurulması ile ilgili çalışmalar başlamıştır. Lisanslı depo olmadan, fiziki teslimatlı vadeli emtia sözleşmelerinin sağlıklı şekilde işlem görmesi mümkün değildir.

³¹ Levinson, Marc; Finansal Piyasalar Kılavuzu, Liberte Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 2007. s. 245

³² Duffie, Darrell : Futures Markets , Prentice-Hall international Editions, 1989, s.1

³³ Türev Araçlar Lisanslama Rehberi, İzmir, VOB, 2006, s. 14.

2.1.2. Emtia Vadeli Piyasalarında İşlem Gören Temel Ürünler

Borsalarda işlem gören emtia vadeli işlem sözleşmeleri, tarım ürünlerine dayalı olanlar ile doğal kaynaklara ve enerjiye dayalı vadeli işlem sözleşmeleri olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmaktadır.

Tarıma dayalı belli başlı emtia vadeli işlem sözleşmeleri: doğal kauçuk, pamuk, buğday, soya fasulyesi, biber, mısır, kakao, pirinç, patates, tere yağ, peynir, canlı sığır ve domuz vs.dir.

Doğal kaynaklara ve enerjiye dayalı emtia vadeli işlem sözleşmeleri ise; çelik, bakır, çinko, alüminyum, altın, gümüş, platin, uranyum, petrol ve petrol ürünleri, doğal gaz, elektrik, alkol vs.dir.

2.1.3. Emtia Vadeli Sözleşmelerinin Fiyatını Belirleyen Faktörler

Spot piyasadaki emtia fiyatları, doğal olarak emtia vadeli işlem sözleşmelerin fiyatlarını doğrudan etkilemektedir. Emtia vadeli sözleşmelerinin fiyatını belirleyen faktörler; ilgili ürünün ülke içerisindeki üretim ve tüketim rakamları, stok miktarı, dünyadaki üretim, tüketim ve stok değişimleri, iklim koşullarına göre verimlilik açısından beklentiler, ilgili ürünün ikamesi olan diğer ürünlerdeki gelişmeler, spekülasyon amaçlı işlemler, siyasi ve toplumsal ortam ve ürün kalitesi gibi hususlardır.³⁴

2.1.3.1. Beklenen Üretim Hacmi (Rekolte)

Bir malın arz ve talep miktarı doğrudan fiyatını etkilemektedir. Eğer mala olan talep düşükse ve arzı yüksekse, malın spot piyasadaki fiyatı düşecektir. Bu ise doğal olarak emtia vadeli sözleşmelerdeki fiyatı doğrudan etkileyecektir. Örneğin petrol üretimindeki artış, spot piyasalarda fiyat düşüşüne yol açacak ve dolayısıyla petrol vadeli işlem sözleşmesinin fiyatını da etkileyecektir.

2.1.3.2. İklim ve Üretim Teknolojisindeki Değişiklikler

İklim şartlarının, özellikle tarımsal ürün fiyatlarının oluşmasındaki etkisi çok fazladır. Yağışların az veya aşırı olması fiyatların yükselmesine, en uygun olması ise rekolteyi artıracığından fiyatların düşmesine neden olabilir. Aynı şekilde endüstriyel ürünlerin imalatındaki ve tarımsal ürünlerin ekim ve hasadındaki teknolojik yenilikler birim maliyeti düşürüp üretim miktarını artıracığından spot fiyatları da etkilemektedir. Spot piyasadaki fiyat değişiklikleri emtia vadeli işlem sözleşme fiyatlarına doğrudan yansıtacaktır.

³⁴ Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2004), Sayı: 2, Temmuz Ağustos, s.9

2.1.3.3. Sektördeki Durgunluklar

Ekonomik kriz, doğal afetler gibi beklenmeyen faktörler endüstriyel ve tarımsal ürünlere olan talebi azaltacak, üretim düşecek ve dolayısıyla ilgili ürünün spot piyasadaki fiyatı düşecektir. Bunun sonucu olarak firmaların emtia vadeli işlem sözleşmelerindeki işlem sayısında azalmalar meydana gelecektir. Bu ise borsadaki emtia vadeli sözleşmelerin fiyatlarının düşmesine neden olacaktır.

2.1.3.4. Spekülatif Amaçlı İşlemler

Spekülatif işlemlerde yatırımcı, vadeli işlem sözleşmesi alım satımı yaparak kâr elde etmeyi amaçlar. Vadeli işlem sözleşmeleri ile spekülatif işlem yapmak, dayanak varlığı alıp satarak kâr elde etmeye çalışmaktan daha kârlıdır. Spekülatör, bir malın fiyatında yükseliş bekliyorsa bu malın vadeli işlem sözleşmesinde uzun pozisyon alır ve fiyatların yükselmesine neden olur. Ancak bu etki kısa vadeli ve uzun vadede, hedger gibi alıcı ve satıcıların yaptığı işlemlerle fiyatlar dengesini bulacaktır. Kısacası, spekülatif amaçlı işlemlerin fiyatlara etkisi hem kısa vadeli hem de belirli mallarla sınırlıdır. Ancak, spekülatif amaçlı işlemlerin finansal piyasalara nakit girişinde katkıları çoktur.

2.1.3.5. Siyasi ve Toplumsal Ortam

Siyasi ve toplumsal ortam ekonomik yapıyı ve fiyatları olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir. Örneğin önemli petrol üreticisi bir ülkedeki siyasi bir kriz veya toplumsal olaylardaki artış, üretimin düşeceği beklentisiyle petrol fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır. Bunun sonucunda borsada işlem gören petrol vadeli sözleşmelerin fiyatları artacaktır.

2.2. VADELİ İŞLEM PİYASALARINDA İŞLEM GÖRECEK UYGUN MALLARIN SEÇİMİ

Vadeli işlem piyasalarında işlem göreceği uygun malların seçimi, borsanın etkin ve verimli çalışması için çok önemlidir. Uygun malların seçiminde; ürünün rekabete dayalı bir piyasaya sahip olması, piyasadaki işlem hacmi, arz ve talep miktarı, kalite ve ambalajda standartlaşmış olması, borsa geleneğinin varlığı ve tarafların bilgi düzeyi çok önemlidir.

2.2.1. Ürünün Rekabete Dayalı Spot Bir Piyasaya Sahip Olması

Vadeli işlem borsasında işlem göreceği emtianın rekabete dayalı spot piyasasının çok iyi gelişmiş, organize olmuş ve fiyatların rekabet kuralları içerisinde belirlenmiş olması lazımdır. Aksi takdirde haksız ve spekülatif kazançlar meydana gelecektir. Bu ise daha işin başında borsaya olan güveni sarsacaktır. Çünkü emtia sözleşmesi yapmadan önce

spot piyasadaki fiyatın bilinmesi ve birden fazla fiyatın oluşmaması lazımdır. Böylece fiyat konusunda çıkabilecek anlaşmazlıklar baştan önlenecektir.³⁵

2.2.2. Ürünün Piyasadaki İşlem Hacmi

Söz konusu ürünün ticareti ile uğraşanların günlük ticari faaliyetlerinin önemli boyutlarda oluşması oldukça etkili bir faktördür. Fiyat riskine karşı pozisyon alan ve bu pozisyonda sürekli ciro yapan ticari ve sınaî çevreler, taraf olarak karşılarında her zaman yeterli sayıda finansman imkânına sahip iştirakçi bulabilmelidir. Bu meyanda vadeli sözleşmeler finans çevrelerince desteklenmeli ve bu çevrenin yakın ilgisini çekmelidir.³⁶

2.2.3. Ürünün Piyasadaki Arz ve Talep Miktarı

Vadeli işlem piyasalarında işlem görecekt ürüne olan talep ve ürünün arzı yeterince yüksek hacimli olması, o ürüne olan toplumsal ilginin fazla olması demektir. Bu ise emtia vadeli işlem sözleşme işlem hacmini artıracak ve piyasalar daha istikrarlı olacaktır.

Arz ve talebin çoğunluğu ithalat ve ihracata bağlı ürünlerin işlem hacminde, kurdan kaynaklanan dalgalanmalar olacağından oluşacak fiyatlar da istikrarsız olacaktır. Spot piyasalardaki bu aşırı dalgalanmalar vadeli işlem sözleşmelerini de olumsuz etkileyecektir. Dolayısıyla bu tür ürünlerin seçimi uygun olmayacaktır.

2.2.4. Ürünün Standartlaşmış Olması

Standardize olmamış ürünlerin vadeli işlem piyasalarında işlem görmesi imkânsızdır. Çünkü standardizasyon olmadığı zaman sözleşme şartları tespit edilemez ve uyumsuzluklar çoğalır. Genel kabul görmüş standartlarda üretilen ürünlerin varlığı sayesinde, ambalajlarda da belirli bir standartlaşma olacağından, ürünün nakliyesi ve depolanması daha da kolaylaşacaktır.³⁷

2.2.5. Borsa Geleneğinin Varlığı

Vadeli piyasada işlem görecekt ürünün fiyat yapısını, büyük oranda spot piyasada oluşan fiyatlar belirlemektedir. Eğer organize olmamış düzensiz bir spot piyasa mevcut ise aynı ürün için farklı fiyat seviyeleri oluşacaktır. Bu durumda ise; vadeli işlem için temel alınacak fiyatta belirsizlikler olacaktır. Borsa geleneğine sahip ürünlerde arz ve talebin

³⁵ Tuncer, Haydar Oğuz; Ticaret Borsaları ve Vadeli İşlem Piyasaları, TOBB yayınları, Ankara 1994, s. 91

³⁶ İkiz, Ahmet Salih; Vadeli İşlem Borsaları ve İzmir’de Pamuk Kontrat Borsasının Kurulabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995, s. 116

³⁷ Korkmaz, Turhan; Gürkan, Serhan; Akman, Engin; Çelik Sektöründe Vadeli İşlem Sözleşmesi (Futures): Londra Metal Borsası Örneği, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (2009), Sayı: 42, s. 80

karşılığın sonucu oluşan fiyatlar piyasa tarafından veri olarak kabul edilmekte ve işlemler bu fiyatlara göre gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan, ürünün alım-satımı büyük oranda borsa içinde gerçekleştirilmelidir. Vadeli işlem piyasasının kuruluşunda iyi işleyen, organize olmuş, yeterli teknik donanıma sahip merkezi bir borsanın varlığı şarttır. Böyle bir borsa ise, vadeli işlemlere geçişte oldukça kolaylık sağlayacaktır.³⁸

2.2.6. Tarafların Bilgi Düzeyi

Üreticiler, alıcılar ve tüccarların ticaret ve emtia vadeli işlem sözleşmeleri konusunda yeterince tecrübeli ve bilgili olması, hem doğru ürünün seçimine hem de borsanın sağlıklı işleyişine katkıda bulunacaktır.³⁹ VOB' un ve Lisanlı Deponun çalışma prensipleri hakkında tarafların bağlı olduğu Çiftçiler Odası, Ticaret Borsası ve özellikle VOB' un eğitim ve seminer faaliyetlerini yürütmesi ve güncel değişiklikleri sürekli olarak, en uygun iletişim araçlarını kullanarak iletmesi gerekmektedir.

2.3. LİSANSLI DEPOCULUK

Küreselleşme, ülke pazarlarının ve ekonomilerinin dışa açılması, bölgesel ekonomik ve ticari birliklerin oluşması, uluslararası rekabet koşullarının değişimi, ekonomi ve ticaret alanında uluslararası normların oluşturulması, ülkelerin tarım politikalarını oluştururken sadece iç dinamikleri değil, dış dinamikleri de dikkate almalarını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, lisanslı depoculuğunun geliştirilmesi, standart ürün ticaretinin yaygınlaştırılması, ürün rehin kredilerinin ile ürün senedi sisteminin geliştirilmesi, tarım veri sistemi ve pazar enformasyon ağının kurulması ve sağlıklı bir şekilde işler hale getirilmesi gerekmektedir.⁴⁰

2.3.1. Türkiye’de Lisanlı Depoculuğun Tarihçesi

Türkiye’de lisanslı depoculuk sistemi 17.02.2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5300 sayılı Tarım ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ile yasal çerçeveye kavuşturulmuştur (Ek 3). Lisanslı depolar hem Ticaret Borsalarının hem de VOB' un işlem hacminin artmasında önemli katkıları olacaktır. Lisanslı depoculuk sisteminin hayata geçmesiyle ülkemizde tarım ürünleri ticaretinde yeni bir dönem başlayacaktır.

Bu yasayla ulaşılmak istenilen hedefler şöyle sıralanabilir:

³⁸ Uslu, Ali; Vadeli İşlem Borsaları: Konya Buğday Vadeli İşlem Borsası Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, s. 146-147

³⁹ Korkmaz, Turhan; Gürkan, Serhan; Akman, Engin; Çelik Sektöründe Vadeli İşlem Sözleşmesi (Futures): Londra Metal Borsası Örneği, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (2009), Sayı: 42, s. 80

⁴⁰ <http://tarimsurasi.tarim.gov.tr/6.komisyon.pdf>, s. 6.2.2.8

- Lisanslı depolarda muhafaza edilen ürün hırsızlık, yangın ve doğal afetlere karşı korunmuş olacaktır. Depolar ürünün en uygun şartlarda saklanması için inşa edileceğinden, ürünlerin bozulması, çürümesi gibi sorunlar asgarî düzeye inecektir.
- Üretici fiyat değişim riskinden korunmuş olacak ve ürününü en iyi fiyattan satma imkânına sahip olacaktır.
- Üretici ve sanayici Ürün Senedini teminat göstererek ihtiyaç duyduğu takdirde bankalardan kredi sağlayabilecektir.
- Lisanslı depolarda ürünler laboratuvar analizinden geçtiği için üründe kalite güvencesi olacaktır. Sanayici üreticinin kalite güvencesi olan ürününü satın alacaktır.
- Üretici stopaj ödemeyecektir.
- Lisanslı depolar kalitesiz ürünleri emanet almayacağından kaliteli ürün üretimi teşvik edilmiş olacaktır ve üretimde kalite ve verimlilik artacaktır.
- Sanayici aynı üründen ve aynı kalitede yüksek miktarda temin edebilecektir. Örneğin aynı cins ve kalite buğdayı farklı yerlerden satın alan sanayici kalitede zorluklar yaşamaktadır. Lisanslı depoculuk sistemi ile bu sorun ortadan kalkacaktır.
- Sanayici ülkenin farklı yerlerindeki depolardan ürün senedi satın aldığı takdirde, ürünlerin teslim aşamasında nakliye farkını ödemek suretiyle kendisine en yakın lisanslı depodan ürünü temin edebilecektir.⁴¹

Hedeflere ulaşabilmek için aşağıdaki yönetmelikler hazırlanarak yürürlüğe girmiştir:

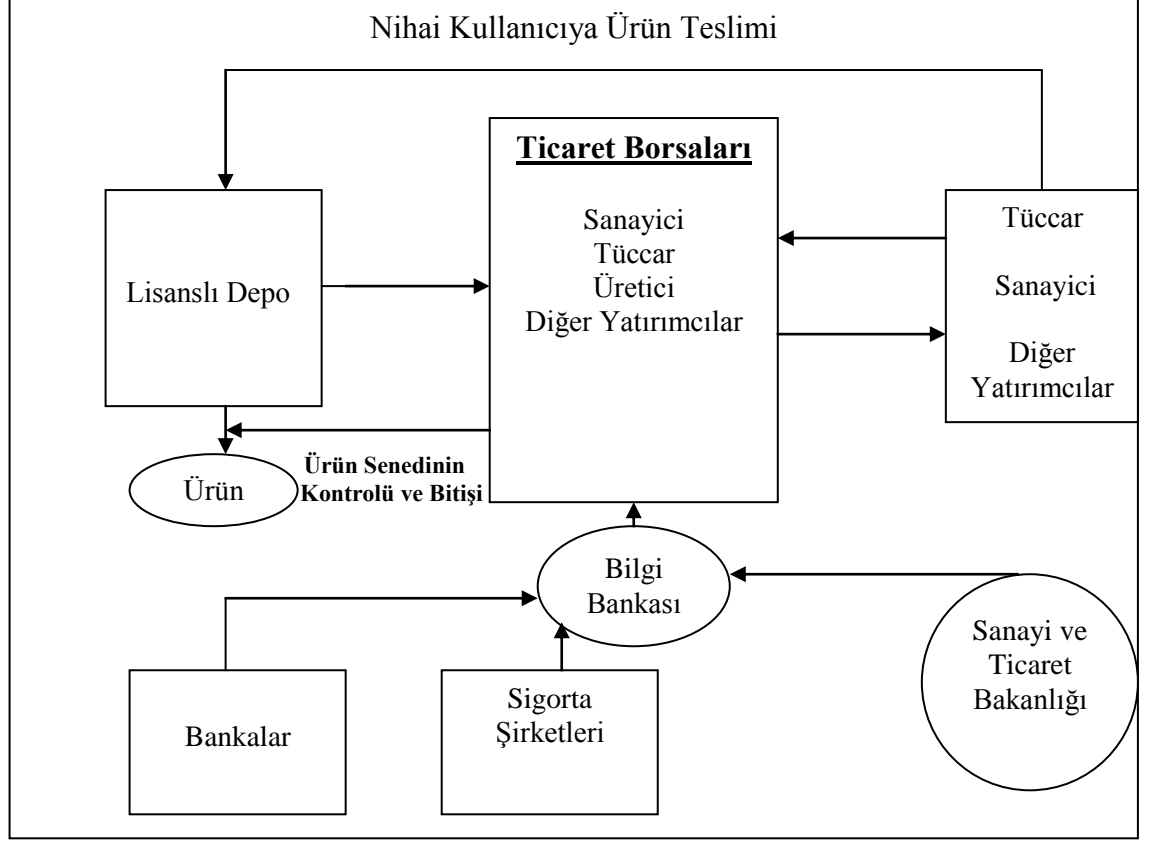
- Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Yönetmeliği,
- Pamuk Lisanslı Depo Yönetmeliği,
- Fındık Lisanslı Depo Yönetmeliği,
- Yetkili Sınıflandırıcı (Laboratuvar) Yönetmeliği,
- Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği,
- Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği,
- Ürün İhtisas Borsaları Genel Yönetmeliği,

⁴¹ Büyükcebeci, Özge; Vadeli İşlem Piyasaları ve Türkiye’de Buğdaya Dayalı Vadeli İşlemlerin Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006 s. 53-54

- Ticaret Borsalarında ve Ürün İhtisas Borsalarında Alivire İşlemlere İlişkin Yönetmelik.

2.3.2. Lisanslı Depoculuk Sisteminde Taraflar ve İşleyiş

Şekil 1. Lisanslı Depoculuk Sisteminin İşleyişi

Kaynak: Erbay, Recep; Lisanslı Depoculuğun ve Teslimata Bağlı İşlemlerin Türkiye Tarım Ürünleri Piyasasına ve Vadeli İşlemlere Olası Etkileri, İTO Yayınları, İstanbul, 2007, s.83

Lisanslı depoculuk sisteminde ilgili taraflar şunlardır:

- Üreticiler ve Tacirler,
- Spekülatörler ve Sanayiciler,
- Lisanslı Depolar ve Yetkili Laboratuvarlar,
- Ürün Borsaları,
- Bankalar,
- Sigorta Şirketleri,
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı.

Lisanslı depoculuğun işleyiş sürecinde üretici, üretmiş olduğu ürünü öncelikle en yakın depoya teslim edecektir. Lisanslı depoya teslim edilen ürün analiz edilip

sınıflandırıldıktan sonra saklanacaktır. Saklanma süresince ürünün kalitesinden depo işletmesi sorumludur. Dolayısıyla, depolanan ürünün cinsine göre periyodik test ve analizleri yapılacaktır. Depo yönetimi teslim eden üretici adına ürün senedi düzenleyecektir ve böylece ürün menkul kıymetleştirilmiş olacaktır. Üretici bu senedi teminat göstererek kredi alabilecektir. Ürün satış işlemi bu senet vasıtasıyla gerçekleşir ve bu aşamada ürüne ait depolama zamanı ve kira bedeli hesaplanır. Ürünün devrinden sonraki kira bedeli senet adına tescil edilen kişi veya firmaya aittir. Tüm süreç boyunca sigorta şirketlerinin görevi ürünü tüm risklere karşı güvence altına almaktır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ise denetleyici kurum rolünü yürütmektedir. Bilgi Bankası ise, tarafların koordinasyonu ve sağlıklı veri akışını sağlamaktır. Lisanslı depoculuğu teşvik amacıyla:

- Kanun kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğacak kazançlar, 31 Aralık 2014'e kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.
- Ürün senedinin alım satımına KDV istisnası getirilmiş ve sadece ürünün elden çıkarılması KDV kapsamındadır.
- Lisanslı depo ve mudi arasında yapılan sözleşmeler ve ürün senedi için Damga Vergisi muafiyeti getirilmiştir.
- Lisanslı depoya ürünü temsil eden üretici stopaj ödemeyecektir.

2.3.3. Lisanslı Depoculuk Sisteminin Yararları

Lisanslı depoculuk sisteminin başlıca yararları şunlardır:⁴²

- Ürünler depoya teslim edilmeleriyle beraber teminat değeri kazanmaktadır.
- Aynı depoda muhafaza edilen ürünler yer değiştirmeksizin defalarca alınıp satılmaktadır.
- Kayıt dışılığın önlenmesine katkı sağlayacaktır.
- Ürünün kalitesi ve teslimi konusunda alıcı ve satıcı arasında güvence oluşturmaktadır.
- Düzenlenen ürün senetleriyle emtialar yatırım aracına dönüşebilmektedirler.
- Bankalar açısından teminat değeri kazanmış tarım ürünleri için kredi verebilme imkânı sağlayacaktır.

⁴² Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2009), Sayı: 13, Ekim, s. 21

- Lisanslı depoculuk sisteminin ürün ihtisas borsası ve/veya VOB ile bütünleşmesi, ilgili ürünün spot ve vadeli piyasaların gelişimine katkıda bulunacaktır.

2.3.4. Lisanslı Depoculuk Sistemi ve Vadeli İşlem Borsaları

Başta ABD olmak üzere dünyada, portföyünde fiziki teslim şartlı emtia vadeli işlem sözleşmesi olan borsalarla lisanslı depolar entegre bir şekilde çalışmaktadırlar. Bazı ülkelerde lisanslı depolar ve laboratuvarların yönetimi borsaya bağlı olarak çalışmaktadır. Fiziki teslim şartlı emtia sözleşmesinin vade sonundaki teslimat işi lisanslı depo vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

Dünyada vadeli işlem piyasalarının gelişimi incelendiğinde, vadeli ve opsiyon işlemlerinden önce forward olarak adlandırılan fiziki teslim işlemleriyle başlanmıştır. Ülkemizde ise VOB, lisanlı depoculuk yasasından önce kurulduğu için nakdi uzlaşmalı emtia vadeli işlem sözleşmeleri işleme konmuş ama fazla rağbet görmemiştir. Lisanslı depoculuk sisteminin gelişip yaygınlaşmasına paralel olarak fiziki teslimatlı emtia vadeli işlem sözleşmelerinin işleme konulmasıyla VOB' un işlem hacmi daha da artacaktır. Böylece, ülkemiz tarım ürünleri ticaretinde uluslar arası boyutta rekabet edebilir düzeye gelecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE' DE PATATES PİYASASI VE FİZİKİ TESLİMATLI VOB-PATATES VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMESİ ÖNERİSİ

Patates, Türkiye de, tarımsal ürünler arasında, üretim ve tüketim hacmi bakımından önemli bir konuma sahiptir. Sağlıklı patates fiyatlarının oluşması ve pazarlanması için gerekli alt yapı tam olarak oluşmamıştır. Üretici, lisanlı depoculuk ve fiziki teslimatlı VOB- patates vadeli işlem sözleşmesi tesisiyle, patates üretimi ve pazarlanması etkin ve verimli bir yapıya kavuşacaktır. Bu yapı ise, üretici, tüketici ve ülke ekonomisini olumlu olarak etkileyecektir.

3.1.TÜRKİYE'DE PATATES ÜRETİMİ, TÜKETİMİ VE DIŞ TİCARETİ

Patates (*Solanum tuberosum* L.) orijini Türkiye olmayan nadir bitkilerden biridir. Yeni Dünya bitkisi olan patates, Avrupa'ya ilk defa süs bitkisi olarak Güney Amerika'nın And Dağlarından gelmiştir. Ülkemize ise 150 yıl kadar önce Rusya ve Kafkaslar üzerinden doğu bölgelerimize, bir asır kadar önce de Avrupa üzerinden batı yörelerimize girmiştir. Bugün ise yurdumuzun hemen hemen her yerinde yetiştirilebilmekle beraber özellikle Doğu ve Orta Anadolu'da önemli durumdadır.⁴³

Patates, tahıllardan sonra insan beslenmesinde önemli bir paya sahiptir. Ucuzluğu, birim alandan fazla verim sağlanması, besin değerinin yüksek oluşu, sindirim kolaylığı, çeşitli şekillerde kullanılması ve her çeşit iklimde yetiştiği için bugün hemen hemen bütün dünya milletleri tarafından da yetiştirilmekte ve tüketilmektedir. Patates yumruları % 20-30 civarında nişasta, %2 civarında protein, B1, B2 ve C vitaminleriyle bazı mineral maddeleri içermektedir. Bütün bu özellikleriyle insan beslenmesinde önemli bir gıda kaynağıdır.⁴⁴

3.1.1.Türkiye'de Patates Üretimi ve Tüketimi

Ülkemizde patates üretimi illerin çoğunda yapılmaktadır ama Niğde, Nevşehir, Bolu, Afyon ve İzmir'de yapılan üretim ülke üretiminin yarısına yakındır. Üretim genellikle bireysel üreticiler tarafından gerçekleştirilmektedir ve kurumsal işletmelerin payı oldukça azdır. Türkiye'de patates üretiminin %13'ü tohumluk olarak ayrılmakta, %16'sı patates üreten işletmelerde aile içi tüketime tahsis edilmekte, %3'ü hayvan beslenmesinde kullanılmakta, kalan %68'i ise pazara arz edilmektedir.⁴⁵

---

⁴³ Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Patates Raporu, Şubat 2004, s. 1

⁴⁴ a.g.e. s.1

⁴⁵ a.g.e. s.2

Tablo 13. Başlıca Patates Üretimi Yapan İllerimiz ve Üretimden Aldıkları Pay (2008)

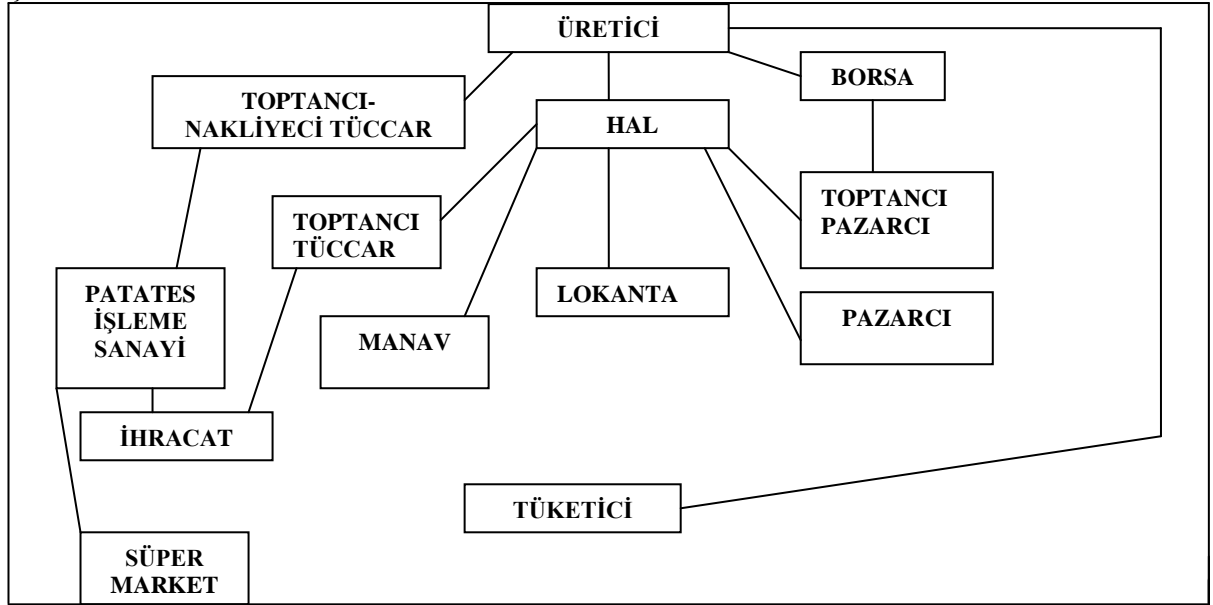
İller	Ekilen Alan(Ha)	% Pay	Üretim (Ton)	% Pay	Verim (Kg/da)
Niğde	209.450	14,1	722.482	17,2	3.449
Nevşehir	113.600	7,6	444.850	10,6	3.916
Kayseri	52.200	3,5	186.000	4,4	3.563
Kırşehir	12.300	0,8	46.850	5,6	3.809
Aksaray	45.380	3	152.040	1,1	3.449
Diğer	1.045.953	70,7	2.644.300	61,1	2.527
Türkiye	1.478.883	100,00	4.196.522	100,00	2.839

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Mart 2010)

Üretilen patates sadece taze gıda olarak tüketilmemekte, endüstriyel gıda, nişasta, etanol vs. üretiminde kullanılmaktadır. Dünyada kişi başına patates tüketimi yıllık ortalama 32,6 kg olmuştur. Ülkemizde ise kişi başına patates tüketimi yıllık 60,7 kg olmuştur.⁴⁶

3.1.2. Türkiye’de Patates Pazarlama Kanalları

Şekil 2. Patates Pazarlama Kanalları

Kaynak: Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Patates Raporu, Şubat 2004,

Ülkemizde sağlıklı patates pazarlama kanalları yoktur. Ticaret Borsalarının da patates satışı fazla yaygınlaşmadığından ve endüstriyel gıda üreticileri ihtiyaçları olan patatesi doğrudan profesyonel firmalara ekim yaptırdığından bireysel üretici, toptancı ve perakendeci tüccara bağımlı haldedir. Bu ise üreticiyi olumsuz olarak etkilemektedir. Dolayısıyla hem üretici, Ticaret Borsası, lisanslı depo ve VOB’ un oluşturduğu pazarlama kanalı ile ürettiği patatesi piyasaya arz ederek olası fiyat dalgalanmalarından kaynaklanacak risklerden daha az etkilenecek hem de endüstriyel tüketici uzun vadeli maliyet hesapları yapabileceklerdir.

⁴⁶ <http://www.gencziraat.com/Tarla-Bitkileri/Patates-Tarimi.html>

3.1.3. Türkiye’de Patates Dış Ticareti

Türkiye’de patates sadece tohumluk olarak ithal edilmektedir. Yemeklik ve endüstriyel girdi olarak patates ithalatı yoktur. Patates ihracatı ise yıllar itibariyle iniş çıkışlar gösterse de yıllık üretimin yaklaşık % 5’i kadardır. Bunun nedeni ise hem kaliteli patates üretiminin yapılamaması hem de maliyetlerin Dünya ortalamasından yüksek olmasıdır. Ayrıca Dünyada patates dış ticareti ham olarak değil işlenmiş olarak işlem görmektedir. Ülkemizde ise yeterli patates işleme tesisleri yoktur.

Tablo 14. Patates İhracatı

	2004	2005	2006	2007
İhracat (ton)	154.909	78.040	75.456	239.747
Tutar (1000\$)	14.535	6.399	7.395	27.540
Ton Fiyatı (\$)	94	82	98	115

Kaynak: www.fao.org

3.2. TÜRKİYE’DE PATATES ÜRETİM MALİYETLERİ VE FİYATLARI

3.2.1. Patates Maliyetleri

Tarım ürünlerinde standart bir üretim maliyetinden söz etmek oldukça güçtür. Çünkü maliyetler bölgeden bölgeye, hatta işletmeden işletmeye önemli ölçüde değişim göstermektedir. Patates maliyetlerini belirleyen iki temel unsur vardır: Değişen giderler ve sabit giderler. Değişen giderler; tohum bedeli, gübre bedeli, zirai mücadele ilaç bedeli, su bedeli (elektrik gideri dâhil), makine gideri (mazot gideri dâhil), işgücü gideri ve sermaye gideridir. Sabit giderler ise genel yönetim giderleri ve tarla kirasıdır.

3.2.2. Patates Fiyatları

Patates fiyatlarını belirleyen en önemli unsur piyasaya sunulan ürün arz miktarıdır. Nevşehir ve Niğde’de hasadın yapıldığı Ağustos ve Eylül aylarında piyasaya patates arzı arttığından fiyatlarda aşağıya doğru bir dalgalanma meydana gelmekte, Kasım ayı ile birlikte patates arzı azalmakta, fiyatlar tekrar yükselmeye başlamaktadır. Nevşehir ve Niğde bölgesinde tarlalarda meydana gelen hastalıklardan dolayı, 2008 yılından itibaren, aynı tarla üç yılda bir ekim zorunluluğu geldiğinden patates arzında azalma olmuştur. Patates fiyatlarındaki dalgalanma pazara arz edilen patates miktarına bağlı olduğu kadar, patatesin üreticiden tüketiciye ulaşıncaya kadar izlediği pazarlama kanalına da bağlıdır. Ülkemizde sağlıklı patates pazarlama kanalı olmadığından, oluşan patates fiyatları da sağlıklı olmamaktadır. Bu ise hem üreticileri hem de endüstriyel gıda üreticilerini olumsuz etkilemektedir.

3.3. DÜNYADA PATATES ÜRETİM VE TÜKETİMİ

FAO verilerine göre 2007 yılı dünya patates üretimi 323,54 milyon tondur. Dünyada patates üretimi yapan ülkeler içinde ilk sırayı Çin almaktadır. Çin'in dünya patates üretiminden aldığı pay % 20,03 olup dünya üretiminin 1/5'ini tek başına gerçekleştirmektedir. Bu ülkeyi sırasıyla Rusya, Hindistan, ABD izlemektedir. Ülkemiz dünya patates üretiminde on dördüncü sırada yer almaktadır. Tablo 15 incelendiği zaman dünya patates üretiminde önde gelen yedi ülkenin, dünya üretiminin yarısından fazlasını ürettiği görülmektedir.

Dünya patates tüketiminin önemli bir bölümü üretici ülkelerde tüketilmekte ancak çok küçük bir bölümü uluslararası ticarete konu olmaktadır. Patates sadece insan tüketimi için taze olarak yenmek üzere yetiştirilmemektedir. Dünyada üretilen patatesin % 50'den azı taze tüketilmekte, geri kalanı ise işlenmiş gıda ürünü, hayvan yemi, endüstriyel nişasta veya tohumluk olarak kullanılmaktadır.⁴⁷

Tablo 15. Dünya Patates Üretim Durumu (2007)

ÜLKELER	ÜRETİM (TON)	TON DEĞER (\$)	DEĞER (1.000 \$)
Çin	64.837.389	104,01	6.743.942
Rusya Federasyonu	36.784.200	83,38	3.067.328
Hindistan	28.599.600	99,86	2.856.034
A.B.D.	20.373.267	136,13	2.773.520
Almanya	11.643.769	135,08	1.572.889
Ukrayna	19.102.000	52,22	997.636
Fransa	7.183.100	132,38	950.918
Polonya	11.791.072	79,55	938.048
Hollanda	6.870.400	133,70	918.601
İran	4.500.000	162,13	729.601
İngiltere	5.635.000	127,31	717.417
Bengaldeş	5.167.000	133,76	691.163
Kanada	4.999.424	135,51	677.519
Türkiye	4.246.207	145,04	615.912
DÜNYA TOPLAMI	323.543.199	107,62	34.821.630

Kaynak: <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>

⁴⁷ www.potato2008.org/en/world/index.html

3.4. FT VOB-PATATES VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMESİ ÖNERİSİ

Fiziki teslimatlı VOB patates vadeli işlem sözleşmesi önerisinin uygulamaya konulabilmesi için öncelikle Nevşehir’de patates lisanslı depolarının kurulması gerekmektedir. Bunun için ise patates lisanslı depo yönetmeliğinin çıkarılması temel şarttır.

Lisanslı depo için Nevşehir’in merkez seçilmesinin birinci nedeni yöredeki volkanik kaya yapılarından kaynaklanan oyma doğal depoların varlığıdır. Yöredeki bu depoların ısı, nem, ışık vs. yapısı sayesinde patates ve limon depolanmaktadır ve maliyeti suni depolara göre daha düşüktür. Dolayısıyla bu doğal depolar, yönetmeliğe uygun yapılacak düzenlemelerden sonra patates lisanslı depolarına kolaylıkla dönüşebileceklerdir. İkinci neden ise coğrafi olarak Nevşehir patates ekilen komşu illerin tam merkezindedir. Niğde, Kayseri, Kırşehir ve Aksaray azami 100 km. uzaklıktadır ve hasat edilen patates kolaylıkla nakledilecektir.

3.4.1. FT VOB- Patates Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Temel Özellikleri

Fiziki teslimatlı VOB patates vadeli işlem sözleşmesinin temel özellikleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 16. FT VOB- Patates Vadeli İşlem Sözleşmesi Özellikleri

Dayanak Varlık	Ortalama Kalite Patates
Sözleşme Büyüklüğü	15 ton
Teslimat birimi	Minimum 650 g. torba daralı, brüt 51 kg.lık jüt torbalı 15 tonluk ambalaj
Kotasyon Şekli	1 kg patatesin TL cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir. (örn. 0,3865 TL veya 0,3870 TL)
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % $\pm$ 10’udur
Minimum Fiyat Adımı	0,0005 (Minimum fiyat adımı değeri = 2,5 TL)
Vade Ayları	Aynı anda Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım ve Ocak aylarından en yakın iki vade ayına ait sözleşmeler işlem görür.
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Fiziki (hesaben) uzlaşma
Sözleşmelerin açılışı	Yeni ay sözleşme işlemi, sözleşmenin vadesinin dolduğu aya yakın ayın 10. gününde açılacaktır. Eğer 10. gün tatilse sözleşme bir sonraki gün açılacaktır
Sözleşmelerin kapanışı	Sözleşmenin vadesine göre tüm kapanmamış açık pozisyonlar zorunlu teslimatla sonuçlanacaktır

Pozisyon limitleri	Üyeler için – azami 45.000 ton veya piyasadaki açık pozisyonun %15’nden hangisi büyükse. Müşteriler için – azami 15.000 ton	
Kalite şartnamesi	Patates aşağıdaki şartnameye göre fiziki teslimat için kabul edilecektir:	
	Genişlik ebadı (patatesin bir boyutundan öbürüne göre) En küçük 35 mm. azami - % 10 En büyük 80 mm. azami - % 15	
	Donuk, Kabuk pürüzleri, Kesik, Çatlak (azami % 3ü geçmeyen kesik ve çatlak), Filizlenmiş (azami % 1i geçmeyen filizlenme ve 2 mm.den daha uzun filiz filizlenme olarak kabul edilir), Siyah yaralar ve Çiğ patatesler	Baz % 15
	Toprak (her torbadaki kg.)	Her 51 kg. torbada azami 1 kg.
	Patatesler sağlam olmalı, kabuğu olgun ve ince olmalıdır. Patatesler hastalıksız olmalıdır.	
Teslimat merkezi	Nevşehir (belediye sınırlarından 100 km. yarıçaptaki uzaklıklar)	
Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı	<p>Son işlem günü ve öncesindeki bir iş gününde Nevşehir ve Niğde Ticaret Borsası’nda işlem gören patates cinslerinin baz kalitesi için gün sonu itibariyle oluşmuş fiyatların miktar ağırlıklı ortalaması her gün için ayrı ayrı hesaplanır. (Bu şekilde en fazla dört fiyat verisi elde edilir.)</p> <p>Yukarıda açıklanan tüm fiyatların aritmetik ortalaması bulunur. Bu fiyat vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kabul edilir.</p> <p>Spot borsaların fiyat verisinin son işlem gününü takip eden işgünlerinde açıklanması durumunda, Uzlaşma Fiyatı Komitesi uzlaşma fiyatını son işlem gününü takip eden günde açıklayabilir veya spot borsaların son işlem günü fiyat verilerini dikkate almadan son işlem gününde açıklayabilir.</p> <p>Borsa, uygun koşulların sağlanması halinde, Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı hesaplanmasında fiyat verisi alınan borsaların sayısını artırabilir veya azaltabilir.</p> <p>Uzlaşma Fiyatı Komitesi, piyasa koşullarına göre Vade Sonu Uzlaşma Fiyatının hesaplanmasında spot piyasadan fiyat verisi alınan gün sayısını artırabilir veya azaltabilir.</p> <p>Uzlaşma Fiyatı Komitesi, Borsanın seans saatlerini ve takas sürecini dikkate alarak uzlaşma fiyatının hesaplanmasında spot borsalardaki seansın bir kısmında oluşan fiyat verilerini dikkate alabilir.</p>	
Gün Sonu Uzlaşma Fiyatı	<p>Günlük uzlaşma fiyatı, ilgili sözleşmede açık pozisyonların yeniden değerlendirilmesinde esas alınan fiyattır. Seans sonunda günlük uzlaşma fiyatı şu şekilde hesaplanır:</p> <ul style="list-style-type: none"> Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktarlarına göre ağırlıklı fiyatlarının ortalaması günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir. Eğer son 10 dakika içerisinde 10’dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması alınır. <p>Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma</p>	

	<p>fiyatının hesaplanamaması veya bu şekilde hesaplanan uzlaşma fiyatının piyasayı yansıtmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ağırlıklı fiyatlarının ortalaması, • Bir önceki günün uzlaşma fiyatı, • Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması, <p>Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak “teorik” vadeli fiyatlar.</p>
--	--

Kaynak: www.ncdex.com (Kasım 2009)

FT VOB- patates vadeli işlem sözleşmesi teminatları:

- Başlangıç Teminatı; 600 TL
- Sürdürme Teminatı; 450 TL
- Sürdürme Seviyesi; % 75’dir.

3.4.2. Teslimat Yöntemleri

Teslimat yöntemleri, patatesin ambalajı, teslimat yöntemleri, yeri ve zamanı, kalite standartları, standart fire oranları, depoda yapılacak kontroller ve masrafları kapsamaktadır.

3.4.2.1 Teslimat Birimi ve Hacmi

Patates için teslimat birimi 15 tondur. Teslimat 15 tonluk lotlar ve katları olarak sunulur ve kabul edilir. Her sözleşmenin şartnamesinde +/-%10’luk miktar değişikliklerine izin verilmektedir.

3.4.2.2. Teslimat Talepleri

Patates teslimat usulü, Tablo 16 da gösterildiği gibi sözleşme şartnamelerine bağlıdır. Açık pozisyonların tümü, zorunlu olarak, ya teslim edilerek ya da teslim alınarak kapatılmalıdır. Yani, sözleşmenin vadesinde, açık pozisyon sahibi satıcı mal teslimini yapacaktır. Borsa’nın işleyiş sürecinde devreye soktuğu açık pozisyondaki alıcı fiziki teslimatı kabul ederek işlemi tamamlayacaktır. Teslimat yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, satıcı, Borsa tarafından belirlenen cezaya maruz kalacaktır.

Alıcı ve satıcılar alışverişin başında yer tercihlerini bildirmek zorundadırlar. Satıcılar yer tercihini belirtmezlerse açık pozisyonlarına göre dağıtım ana lokasyona yapılacaktır.

3.4.2.3. Teslimat Yerini Tayin Etme

Borsa, son iş gününde, üyelerden gelen teslimat taleplerini toplayacaktır. Teslimatı gerçekleştirecek alıcı ve satıcılar, aynı iş gününün kapanışından sonra

bilgilendirileceklerdir. Patatesin teslimatı, satıcının sözleşme şartnamesine göre teslimatı yaptığı lisanslı depoda alıcı tarafından kabul edilecektir.

3.4.2.4. Fiziki Teslimat

Satıcı, belirlenmiş ayda, teslim şartlı patates satıldığında, ödemenin yapılacağı tarihte Takas Bank müşterek hesabından elektronik alacağı talep etmelidir. Tasfiye sonunda, teslimat miktarının ödeme tutarı kadar alıcının Takas Bank hesabına alacak kaydedilecektir. 5 Nisan'da, alıcı, patateslerini lisanslı depodan çıkarmak zorundadır. Lisanslı depo 5 Nisan'dan sonra, patateslerin kalitesinden sorumlu değildir. 15 Nisan'dan sonra, lisanslı depo, ürünü mevcut piyasa fiyatından açık artırma ile satabilecek veya duruma göre imha edecektir. Belirlenen depolama ücreti sadece 15 Nisan'a kadar geçerli olacaktır.

3.4.2.5. Lisanslı Depo

Borsanın patatesin sevki ve teslim alınması için lisanslı deposu olacak veya ilgili yöredeki lisanslı depoyu kiralayacaktır. Patates, sadece Borsanın lisanslı deposundan teslim alınacak ve sevk edilecektir. Borsanın lisanslı deposuna teslim edilecek patates, depoya uygun olarak kabul edilmeden önce, Borsanın uzmanı tarafından tahlil edilecek ve sertifikalanacaktır. Üye, vadeli patates sözleşmesi aldığı depo yetkilisine bilgi vermek zorundadır. Bu bilgiyi aldıktan sonra depo ve tahlilci, patatesin %10 örneğini birlikte inceleyip tahlil edecektir. Depo yetkilisi, şartnameye uymayan patatesi kabul veya ret hakkına sahip olacaktır.

3.4.2.6. Kalite Standartları

Borsa Yönetmeliğine uygun olarak yapılan patates vadeli işlem sözleşmelerinin teslimatı için patates kalitesi, sözleşmede belirtilen şartnamelere uygun olacaktır. Sözleşme şartnamelerinde belirtilenler hariç, daha düşük derece/kalitede patates, vadeli işlem sözleşmesinin tamamlanmasında kabul edilmeyecektir. Tahlilci ve depo yetkilisi, kaliteyi tespit etmek için muayene yapacaklardır. Bu muayeneye göre, numune yönetmelik şartnamesine göre uygun bulunmazsa, depo yetkilisi ve tahlilci parti malı reddedebilecektir. Depodaki ürünler belirli dönemlerde depo yetkilisi ve tahlilci tarafından kontrol edilecektir. Bu süreçte Borsa, parti malın geçmesini garanti etmemektedir. Muayeneyi geçemeyen mallar, rapor tarihinden itibaren on gün içinde kaldırılmak zorundadır. Depo yetkilisi, malların tesliminden önceki kontroldeki onamanın gerçekleşmediğinden dolayı bozuk patatesleri yenisi ile değiştirecektir. Depodaki malın kalite ve miktarının sağlamlığı bakımından ortaya çıkacak

anlaşmazlıklardan depocu sorumlu olacaktır. Borsa, kalite ve miktarla ilgili anlaşmazlıklardan sorumlu olmayacaktır.

3.4.2.7. Ambalaj

Sevk edilecek standart patates, jüt çuvala ambalajlanmalıdır ve dökülmenin olmaması için elle uygun şekilde dikilmelidir.

Patates brüt 51 kg.lık standart çuvalarda olmalı ve çuvaların darası minimum 650 g. olmalıdır. Patatesin sevkiyat için jüt çuvaların ambalaj boyutu sevkiyat sipariş miktarına uyumlu olmalıdır.

3.4.2.8. Standart Fire Oranları

Patates, doğal olarak, lisanslı depoya teslim edildikten sonra belirli bir oranda fire verecektir. Patates numunesine uygulanacak standart fire oranları Tablo 17'deki gibi olacaktır. Standart fire oranlarına tarafların itiraz hakkı olmayacaktır.

Tablo 17. Standart Fire Oranları

Numune Ayı	Taze Numuneye Uygulanacak Standart Fire	İlk Kontrole Uygulanacak Standart Fire	İkinci Kontrole Uygulanacak Standart Fire
Eylül	% 1	% 2	% 1,5
Ekim	% 1	% 2	% 1,5
Kasım	% 0,5	% 2	% 1,5
Aralık	% 2	% 1,5	-
Ocak	% 1,75	% 1,5	-
Şubat	% 1,5	% 1,5	-
Mart	% 1,5	-	-

3.4.2.9. Patates Numune Alma

Numune alma, her sevkiyat partisinde 10-15 torbanın rastgele seçilmesiyle yapılacaktır. Bu 10-15 torbanın her biri, lisanslı depodan alınacak ve kalite kontrolü için tamamen açılacaktır. Numuneler yetkili tahlilci tarafından analiz yapıldıktan sonra formata uygun şekilde raporlanacaktır. Taze ürün örneği, torbalar patates lisanslı depoya konarken alınacaktır.

3.4.2.10 Yetkili Tahlilci

Borsa, lisanslı depodan alınan patatesin kalite kontrolü ve sertifikalanması için tahlilci atayacaktır. Patatesin kalite kontrolü ve sertifikalanması sadece yetkili Borsa tahlilcisi tarafından yürütülecektir.

3.4.2.11. Kalite Kontrol Raporu

Lisanslı Depoya ilk teslimatta ve daha sonraki kontrol dönemlerinde seçilen patates numuneleri hakkında, patates kontrol laboratuvarının düzenlediği test raporu tüm

tarafları bağlayıcı ve geçerli olacaktır. Tablo 18’de kalite kontrol raporunun örnek formatı gösterilmektedir. Yetkili Borsa tahlilcisi tarafından aşağıdaki formata göre tanzim edilecek miktar ve kalite sertifikası dört nüsha olarak hazırlanacak ve ilgili taraflara gönderilecektir.

Tablo 18. Kalite Kontrol Raporu

MİKTAR VE KALİTE SERTİFİKASI			
Tarih	:		
Rapor No	:		
Borsa Üyesi	:		
Ürün Kamyon no	:		
1) MİKTAR : İş bu belge ile Borsa üyesi veya kurucusu			
_____			
_____ ton patatesi Borsa’mım yetkili deposuna teslim etmiştir.			
Teslim edilen malın ağırlığı / tonajı atanmış depo içerisindeki kantara göreler.			
2) KALİTE: Laboratuvarımızın yaptığı _____ deposunun topladığı			
numunenin analiz sonuçları aşağıda gösterilmiştir:			
Test maddesi	Test metodu	Açıklama	Test sonuçları
Yukarıdaki Borsa üyesinin teslim ettiği mal şartnameye uygun olarak			
_____			
Kalitesini taşımakta ve _____ kadar geçerlidir..			
Teslim edilen ürünler kabul edilebilir / reddedilebilir.			
Baş Kontrolör / Yetkili İmza			

3.4.2.12 Kalite Kontrol Raporu Geçerlilik Süresi

Numuneler, Yönetmelik ve sözleşme şartnamesini geçerse, sertifikalar aşağıdaki matrise uygun olarak geçerli olacaktır. Nevşehir ve civar illerde patates hasadı, 15 Ağustosta başlamakta ve Ekim sonuna kadar devam etmektedir. Bu, hem patatesin cinsine hem de ekim alanının coğrafi yüksekliğine göre değişmektedir. İlk kontrol ürünün teslim alınmasından sonra yapılacak ve her iki ayda bir kontroller yenilenecektir. Uyuşmazlıklarda, kalite kontrol raporu geçerlilik süreleri dikkate alınacaktır.

Tablo 19. Kalite Kontrol Raporu Geçerlilik Süresi

Depolama Periyodu	Taze Depolamadan Sonra Geçerlilik Tarihi	İlk Kontrolde Sonra Geçerlilik Tarihi	İkinci Kontrolde Sonra Geçerlilik Tarihi	Elden Çıkarma Tarihi
1-15 Eylül	05-12-10	05-02-11	05-04-11	05-04-11
15-30 Eylül	05-12-10	05-02-11	05-04-11	05-04-11
1-15 Ekim	05-01-11	05-03-11	-	05-04-11
15-31 Ekim	05-01-11	05-03-11	-	05-04-11
1-15 Kasım	05-02-11	05-04-11	-	05-04-11

3.4.2.13. Masraflar

Patatesin teslim edildiği ve hesabın kapatıldığı tarihe kadar numune, sınıflandırma, tartma, taşıma, sigorta ve muhafaza vs. ile ilgili depoya ödenecek tüm vergi ve masraflar satıcı tarafından ödenecektir.

Vade tarihinden önceki teslimatlarda, satıcı tarafından depoya ödenen masrafların iadesi yapılmayacaktır.

Ödemeden sonraki, taşıma, depolama gibi tüm masraflar alıcıya ait olacaktır. Günün rayicine ve depolanan patatesin miktarına göre değişen depolama giderleri, Borsa tarafından alıcıya yüklenilecektir.

3.4.3. Takas Sistemleri

Patates vadeli sözleşmesinin vade sonunda fiziki teslimatı, Takas Bank tarafından, takas esasları, cari takas fiyatları ve takas saatlerine uygun olarak işlemler tamamlandıktan sonra gerçekleştirilecektir.

3.4.3.1. Takas Esasları

Fiziki teslimata konu vadeli patates sözleşmelerin takas ve teslimat işlemleri Takas Merkezi tarafından gerçekleştirilip onaylandıktan sonra Lisanslı Depo yetkililerince tamamlanacaktır.

Fiziki teslimata konu sözleşmelerin son işlem gününe kadar (son işlem günü dâhil) olan takas işlemleri, genel takas esasları çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Takas yükümlülüklerini T+2 günü saat 16:30'a kadar yerine getirmeyen üyeler temerrüde düşmüş sayılacaklar ve Merkez Bankası bankalar arası gecelik faiz oranının bir katı faiz ödeyecekleridir. Temerrüde düşen üyenin ilgili hesaplardaki teminatı çekmesine izin verilmeyecektir. T+3 günü temerrüt durumunun devam etmesi halinde üyenin Garanti Fonundaki katkı payına başvurulacaktır.

3.4.3.2. Takas Fiyatları

Vadeli işlemin tüm açık pozisyonları, Günlük Takas Fiyatına (GTF) bağlı olarak takas edilecektir. Günlük Takas Fiyatı, her iş gününün sonunda, Borsa tarafından ilan edilecektir. GTF, tüm açık pozisyonları gerçeğe uygun değerlemek için temel alınacaktır. Kesin Takas Fiyatı (KTF), sözleşmenin vadesine göre Borsa tarafından belirlenecektir. Sözleşmenin vade sonundaki tüm açık pozisyonlar zorunlu teslimatla sonuçlanacaktır.

3.4.3.3. Takas Saatleri

Normal Seans 09:15-17:35 saatleri arasında yürütülecektir. 17:45' den itibaren teminat tamamlama çağrıları başlayacaktır. Nakdî uzlaşmalarda, T günü 17:45 ile T+1 günü 14:30 arasında teminat tamamlanmalıdır. 14:30' dan EFT Kapanış Saatine kadar tamamlanmazsa birinci temerrüde, EFT Kapanış Saatinden ve diğer günlerde tamamlanırsa ikinci temerrüde düşülür. Fiziki teslimatlarda, T günü 17:45 ile T+2 günü 16:30 saatleri arasında teminat tamamlanmazsa birinci temerrüde, 16:30' dan EFT Kapanış Saatine kadar tamamlanmazsa ikinci temerrüde düşülecektir.

3.4.4. Sözleşmenin Yasal Çerçevesi

Fiziki teslimatlı VOB- patates vadeli işlem sözleşmesi uygulamaya konulmadan önce yasal çerçevenin hazırlanması gerekmektedir. Türkiye'de lisanslı depoculuk sistemi 17.02.2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5300 sayılı Tarım ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ile yasal çerçeveye kavuşturulmuştur. Buna ek olarak Patates Lisanslı Depoculuk Yönetmeliğinin Tarım Bakanlığı'nca hazırlanarak yayınlanması şarttır.

Buna paralel olarak VOB tarafından "Fiziki (Hesaben) Teslimatlı VOB-Patates Vadeli İşlem Sözleşmesi" genelgesi yayınlanmalıdır.

Dünyada serbest pazar ekonomisi gittikçe yayılmaktadır. İhracatımızın artması için dünyanın kabul ettiği standartlara uygun üretim yapmak şarttır. Böylece alıcı ve satıcılar arasında ortak ticaret dilinin kullanılması sağlanmakta ve anlaşmazlıklar minimum düzeye inmektedir. Bunu sağlamak için Türk Standartları Enstitüsü tarafından "TS/1222 Patates Standardı"⁴⁸ hazırlanmıştır (Ek 4). Hem yönetmeliğin hem de VOB genelgesinin hazırlanmasında bu standart mutlaka göz önüne alınmalıdır.

⁴⁸ <http://www.tse.org.tr/turkish/standard/standardlar.asp>

Sözleşmenin yasal çerçevesi hazırlandıktan sonra üretici, ürünü pazarlamak ve lisanslı depoya kabul ettirebilmek için yönetmelikte belirtilen standartlarda üretim yapmak zorunda kalacaktır. Böylece dünya standartlarında patates üretimi sağlanacaktır.

3.5. FİZİKİ TESLİMATLI VOB-PATATES VADELİ İŞLEM ÖZLEŞMESİNİN OLASI YARARLARI

FT VOB-Patates Vadeli İşlem Sözleşmesinin tesisi ile beklenen olası yararlar şunlardır:⁴⁹

- İhracatçı belirli standart veya cinsler üzerinden ihraç edeceği patatesi en kolay ve güvenli olarak borsada bulacaktır. Dolayısıyla dünya pazarlarında rekabet etme şansı artacaktır.
- Düzenli ve uzun vadeli alım programları yapan patates işleme firmalarına, vadeli sözleşmeler sayesinde belirli ve sabit fiyattan sürekli hammadde alımına ve istikrarlı maliyet hesaplamaları yapmalarına imkân verecektir. Düzenli hammadde akışı; istikrarlı maliyet ise bir yandan bu sanayilerin kapasitelerinden tam yararlanmaya; diğer yandan istikrarlı mamul madde satışına ve satış fiyatının gerçekleşmesine fırsat verecektir.
- Geleceğe yönelik patates fiyatları oluşacak ve böylece gelecekte oluşan fiyatlara bağlı tarımsal üretim planlanacaktır.
- Geniş katılımı oluşacak daha gerçekçi fiyatlar etkin risk yönetimi, istikrar ve rekabet avantajı yaratacaktır.
- Patates ticareti daha kolay ve düşük maliyetle yapılabilir hale gelecektir.
- Patates vadeli işlem sözleşmesi ile patates, hem yatırım yapılabilinen hem de kredi temininde teminat gösterilen bir nevi menkul kıymete dönüşecektir.
- Patates vadeli işlem sözleşmesine yatırım yapacak spekülörler likidasyon sağlayacaklardır.
- Borsada yapılacak alım satımların kayıtlı olması kayıt dışı ekonominin azalmasına yardımcı olacak ve vergi gelirlerini artıracaktır. Ayrıca statiksel verilerin toplanıp yayınlanması daha sağlıklı hale gelecektir.

---

⁴⁹ Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2004), Sayı: 2, Temmuz Ağustos s.,13

- FT VOB-Patates Vadeli İşlem Sözleşmesinin tesisi ile emtia vadeli işlem sözleşmeleri işlem hacmi artacaktır. Bu ise fındık, soya gibi diğer tarımsal ürün vadeli işlem sözleşmelerinin oluşturulmasını teşvik edecektir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Finansal piyasalarda son yıllarda yaşanan hızlı gelişmeler, yatırımcılara sunulan ürün çeşitliliğinin artmasına yol açmaktadır. Böylece hem finansal kuruluşların kârlılığı artmakta hem de bireyler daha çok tasarrufa yönelmekte ve piyasalar daha da gelişmektedir. Türev araçlar en çok dikkat çeken finansal yatırım araçlarıdır.

Herhangi bir malın veya finansal aracın, ileri bir tarihte teslimatı yapılmak üzere alım-satımının bugünden gerçekleştirilmesi esasına dayanan vadeli işlemlerin en önemlileri, forward ve future sözleşmeleri ile opsiyon ve swap işlemleridir. Sadece forward ve future sözleşmeleri organize borsalarda işlem görmektedir ve vadeli işlem borsaları dünya genelinde yüksek işlem hacmine sahip kuruluşlar haline gelmiştir.

4 Şubat 2005'te İzmir'de faaliyete başlayan VOB Türkiye'nin ilk özel borsasıdır. VOB'daki ürün çeşitliliği, dördü döviz, ikisi endeks, biri faiz, üçü emtia olmak üzere toplam 10 ürünle, dünya geneliyle kıyaslandığında oldukça azdır ve bugüne kadar halâ opsiyon sözleşmeleri işleme konmamıştır. Dünya'nın gelişmiş borsalarında ortalama ürün sayısı 50 civarındadır.

Dünya genelindeki vadeli işlem borsalarının işlem hacmi oldukça artmış ve artmaya devam etmektedir. VOB' un 2009 itibariyle işlem hacmi artmış ama sadece İMKB endeksi ve dövizle dayalı sözleşmelerin payı toplam işlem hacminin % 99,80'ine ulaşmıştır. Faize ve emtiaya dayalı sözleşmelerin işlem hacmi ise yok denecek kadar azdır. Dövizle dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin ithalat ve ihracat firmaları tarafından kur riskini azaltma aracı olarak yeterince kullanılmaması VOB' un tanıtım yetersizliğine bağlanabilir.

Ticarî örf ve adetler, geçmişten günümüze kadar gelmiş, toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiş, daha çok dinî ve kültürel değerlerden kaynaklanan ve bölgesel olarak farklılıklar gösteren ticaretin işleyişi ile ilgili yazılı olmayan kurallardır. Çiftçiler ve tarımsal ürün ticaretiyle iştigal eden tüccar ve firmalar, emtia vadeli işlem sözleşmelerini ticarî örf ve adetlere uygun bulmayabilirler. Bu olumsuz önyargıyı ortadan kaldırmak için VOB, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ticaret Borsaları ve Çiftçiler Odasının, eğitim, seminer gibi toplantılar ve broşür, reklam vb. araçlarla tarafları sürekli bilgilendirmeleri ve emtia vadeli işlem sözleşmelerinin alım satımına özendirilmeleri gerekmektedir.

Dünya borsalarındaki emtia vadeli işlem sözleşmeleri genellikle fiziki teslimatlı olarak işlem görmektedir ve tarımsal ürünlere dayalı sözleşmeler için borsalara bağlı lisanlı

depolar kullanılmaktadır. VOB' da ise, fiziki teslimatlı emtia sözleşmeleri hâlâ yoktur ve dolayısıyla lisanlı depoculuk kâğıt üzerinde kalmıştır. Çoğu tarım ürününde sağlıklı ve geleceğe yönelik fiyat oluşumu için vadeli emtia borsasının işler hale gelmesi gerekmektedir. Türkiye'nin dünya ürün arzında söz sahibi olduğu pamuk, fındık, soya, patates ya da buğdayda, fiziksel alışverişin yapıldığı ticaret borsalarının ötesine geçilmeli, bunlar finansal sözleşmeler aracılığı ile de fiyatlanmalıdır.

Lisanslı depoculuğun geliştirilmesi ve emtia vadeli işlem piyasalarının harekete geçirilmesiyle, bir yandan tarım ürünleri piyasa mekanizması içinde gerçek değerini bulacak, diğer yandan üretici, ihracatçı ve sanayiciler fiyat dalgalanmalarından kaynaklanacak riskleri minimize etme imkânını bulacaklardır. Ayrıca, üreticiler standartlara uygun ürünlere yönelecekler ve talebe göre ekim yapacaklar, ihracatçı ve sanayiciler ise ihtiyaçları olan ürünleri daha kolay ve düşük maliyetle temin edebileceklerdir.

Çalışmanın konusu olan Fiziki Teslimatlı VOB-Patates Vadeli İşlem Sözleşmesinin uygulamaya konulması ile birlikte; fındık, soya fasulyesi gibi diğer tarımsal ürün sözleşmeleri de aynı şekilde VOB veya İhtisas Borsaları bünyesinde işleme konacak ve ülkemizin tarımsal ürün pazarlaması, hem iç pazarda hem de uluslararası pazarda rekabete edebilir ve sağlıklı bir yapıya kavuşacaktır. Bunun hayata geçirilmesi için, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ticaret Borsaları, Çiftçiler Odası ve tarımsal girdi kullanan tüm firmalara önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

Ağın, Seda; “Türkiye Tarım İhracatını Geliştirmede Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsasında Emtiaya Dayalı Vadeli İşlem Sözleşmeleri Uygulamasının Etkileri”, İgeme’den Bakış, 2007/33, s. 46-49

Akyüz, Zeynep; Vadeli İşlem Piyasaları, İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsa’sının İncelenmesi ve Pamuk Üreticilerinin Eğitime Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006

Alpan, Fulya; Örneklerle Futures Anlaşmalar ve Opsiyonlar, Literatür Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul 1999.

Barry,P., J., Fraser, D.,R., (1976), Risk Management In Primary Agricultural Production; Methods, Distribution, Rewards and Structural Implications, American Journal of Agricultural Economics. Vol:58 No:2.

Bernstein, Jake., How The Futures Markets Work, New York Institute of Finance Corp.,New York, 1989.

Büyükcebeci, Özge; Vadeli İşlem Piyasaları ve Türkiye’de Buğdaya Dayalı Vadeli İşlemlerin Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006

Chambers, Nurgül R.; Türev Piyasalar, Avcıol Basım Yayın, Birinci Baskı, İstanbul 1998.

Chance, Don M., An Introduction to Derivatives, Dryden Press, Orlando, 1995

Chng, Michael T.; “Economic Linkages Across Commodity Futures: Hedging and Trading Implications”, Journal of Banking and Finance, 2009/33, p. 958-970

Demirkan, Şamil; Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında İşlem Gören Vadeli İşlem Sözleşmeleriyle Piyasa Risklerinin Yönetilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006

Dönmez, Çetin Ali; Yaman Başaran; Güzin Doğru ve Diğerleri; Finansal Vadeli İşlem Piyasalarına Giriş, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Birinci Baskı, İstanbul 2002.

Duffie, Darrell : Futures Markets , Prentice-Hall international Editions, 1989.

Edwards, Franklin R., Ma. Cindy W., Futures&Options, McGraw-Hill, New York, 1992

Erbay, Recep; Lisanslı Depoculuğun ve Teslimata Bağlı İşlemlerin Türkiye Tarım Ürünleri Piyasasına ve Vadeli İşlemlere Olası Etkileri, İTO Yayınları, İstanbul, 2007

Erdal, Gülistan; Türkiye’de Vadeli İşlem Piyasası ve Bazı Tarımsal Ürünler Üzerinde Uygulanabilirliği, TOBB Yayınları, Ankara, 2006

Erol, Ümit; Vadeli İşlem Piyasaları, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Birinci Baskı, İstanbul 1999.

Gökmen, Habil; Risk Yönetim Aracı Olarak Vadeli İşlem Sözleşmelerinin KOBİ’ler Açısından Önemi: İzmir Vadeli İşlemler Borsası (VOB) Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (2008), Cilt:10, Sayı:2,

Hull, John C., Options, Futures and Other Derivatives, Pearson Education Inc., New Jersey, 2003.

Hull, John C., Fundamentals of Futures and Options Markets, Pearson Education Inc., New Jersey, 2005.

İkiz, Ahmet Salih; Vadeli İşlem Borsaları ve İzmir’de Pamuk Kontrat Borsasının Kurulabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995

Kolb, Robert W., Futures, Options And Swaps, Blackwell Publishing, United Kingdom Cornwall, 2003

Korkmaz, Turhan; Gürkan, Serhan; Akman, Engin; Çelik Sektöründe Vadeli İşlem Sözleşmesi (Futures): Londra Metal Borsası Örneği, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (2009), Sayı: 42

Levinson, Marc; Finansal Piyasalar Kılavuzu, Liberte Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 2007.

Mc. Donald, Robert L., Derivatives Markets, Pearson Education Inc., Boston, 2006

Mosele, Antonio Rinaldo; Türkiye’de Vadeli İşlemler Piyasası ve Vobaş ile Cbot’un Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006

Saygılıer, Gökçe Deniz; İzmir Pamuk Borsasının Etkinleşememe ve Gelişememe Nedenleri, Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009

Tekçe, Hakan; Türkiye Vadeli İşlem Borsasının Polonya Örneği ile Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Finans Enstitüsü, 2006

Tomruk, L., 1994, “An Evaluation of the Potential of Agricultural Commodity Futures Markets in Turkey”, The Department of Management and Graduate School of Business Administration of Bilkent University, Ankara.

Tuncer, Haydar Oğuz; Ticaret Borsaları ve Vadeli İşlem Piyasaları, TOBB yayınları, Ankara 1994.

Türev Araçlar Lisanslama Rehberi, İzmir, VOB, 2006

Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Patates Raporu, Şubat 2004

Uslu, Ali; Vadeli İşlem Borsaları: Konya Buğday Vadeli İşlem Borsası Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005

Üzümoğlu, Selam Selim; Tarımsal Ürün Borsaları ve Vadeli İşlemler, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008

Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsaları, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul 2006.

Yılmaz, Mustafa Kemal; Döviz vadeli İşlem Sözleşmeleri, Der Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul 2002.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2004), Sayı:1,
Haziran

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2004), Sayı: 2,
Temmuz-Ağustos

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2004), Sayı: 3,
Eylül-Ekim.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Haber Bülteni. (2005). Açılış Özel Sayısı.
Şubat

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2005), Sayı:5,
Mayıs

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2005), Sayı: 6,
Eylül

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2005), Sayı: 7,
Kasım

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2006), Sayı: 8,
Ağustos

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2007), Sayı: 9,
Nisan

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2007), Sayı: 10,
Ekim

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2009), Sayı: 11,
Nisan

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2009), Sayı: 12,
Temmuz

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2009), Sayı: 13, Ekim

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2010), Sayı: 14, Ocak

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (Vobjektif) Aylık Haber Bülteni. (2010), Sayı: 15, Nisan

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası Yatırımcı Rehberi. (2009)

<http://tarimsurasi.tarim.gov.tr/6.komisyon.pdf> (Ekim 2009)

www.cbot.com (Eylül 2009)

www.dogaseed.com (Aralık 2009)

www.dtm.gov.tr (Mart 2010)

www.fao.org (Aralık 2009)

www.gencziraat.com/Tarla-Bitkileri/Patates-Tarimi.html (Mart 2010)

www.ncdex.com/product/Agro_product.aspx?comm=POT (Ekim 2009)

www.nevsehirtarim.gov.tr (Aralık 2009)

www.ntb.org.tr (Ekim 2009)

www.patates.gov.tr (Şubat 2010)

www.potatonews.com (Aralık 2009)

www.takasbank.com.tr (Ekim 2009)

www.potato2008.org/en/world/index.html (Mart 2010)

www.tarim.gov.tr (Ekim 2009)

www.tobb.org.tr (Kasım 2009)

www.tse.org.tr/turkish/standard/standardlar.asp (Mart 2010)

www.tspakb.org.tr/tr/Portals/57ad7180-c5e7-49f5-b282-c6475cdb7ee7/ETM_kilavuzlar_turev_araclar.pdf (Ekim 2009)

www.tzob.org.tr (Aralık 2009)

www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=50 (Aralık 2009)

www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=100 (Ekim 2009)

www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DeskopDefault.aspx?tabid=233 (Ekim 2009)

www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=202 (Kasım 2009)

www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=203 (Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=427 (Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=282 (Aralık 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=283 (Aralık 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=284 (Aralık 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=289 (Ocak 2010)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=290 (Ocak 2010)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=291 (Ocak 2010)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=293 (Ocak 2010)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=417 (Ekim 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=386 (Ocak 2010)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=387 (Ekim 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=239 (Ekim 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=240 (Ocak 2010)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=350 (Ekim 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=351 (Aralık 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=251 (Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=252 (Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=263 (Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=264 (Aralık 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=370 Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=371 (Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=337 (Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=197 (Kasım 2009)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=422 (Ocak 2010)
www.vob.org.tr/VOBPortalTur/DesktopDefault.aspx?tabid=435 (Ocak 2010)
<http://www.vob.org.tr/VOBPortalTur/detailsPage.aspx?tabid=614> (Mart 2010)

EK 1**Vob Yönetim Kurulu**

Ad/Soyad	Ünvan	Temsil Ettiği Kurum
İşinsu KESTELLİ	Başkan	İzmir Ticaret Borsası
Mert ÖNCÜ	Başkan Vekil	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Ömer ÇELİK	Üye	TOBB
Ömer Abdullah ÖZDEMİR	Üye	TOBB
Aydın SEYMAN	Üye	İMKB
İlhami KOÇ	Üye	İş Yatırım Menkul Değerler A.Ş.
Pamir SEZENER	Üye	TSPAKB
Cafer BAKIRHAN	Üye	TSPAKB
Çetin Ali DÖNMEZ	Üye / Genel Müdür	VOB
Adnan GÜZEL	Üye	Vakıf Yatırım Menkul Değerler A.Ş.

Denetim Kurulu

Ad/Soyad	Ünvan	Temsil Ettiği Kurum
Ayşegül MERDİN	Üyesi	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Remzi Süha DEDE	Üyesi	Akbank A.Ş.

EK 2

VOB Üyeleri

1	<u>DEUTSCHE SECURITIES MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 319 03 19 Fax: 0 212 319 03 99
2	<u>NUROL MENKUL KIYMETLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 286 80 00 Fax: 0 212 286 80 01
3	<u>GEDİK YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 216 453 00 00 Fax: 0 216 377 11 36
4	<u>HSBC BANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 336 15 53 Fax: 0 212 366 33 37
5	<u>DENİZ TÜREV MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 354 83 45 Fax: 0 212 211 83 16
6	<u>YATIRIM FİNANSMAN MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 317 69 00 Fax: 0 212 282 15 50
7	<u>EGEMEN MENKUL KIYMETLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 232 489 46 30 Fax: 0 232 489 61 30
8	<u>CREDIT AGRICOLE CHEUVREUX MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 371 19 00 Fax: 0 212 371 19 01
9	<u>EVGİN MENKUL DEĞERLER TİCARET A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 287 16 28 Fax: 0 212 263 88 75
10	<u>AK YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 334 94 94 Fax: 0 212 249 12 87
11	<u>SANKO MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 410 05 00 Fax: 0 212 410 05 05
12	<u>TACİRLER MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 355 46 46 Fax: 0 212 282 09 97
13	<u>ING BANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 335 10 00 Fax: 0 212 286 61 00
14	<u>YAPI KREDİ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0212 280 10 30 Fax: 0 212 264 14 09
15	<u>EKİNCİLER YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 266 27 66 Fax: 0 212 266 16 07
16	<u>AKBANK T.A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 385 55 55 Fax: 0 212 269 77 87
17	<u>TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 334 50 50 Fax: 0 212 334 52 34
18	<u>EFG İSTANBUL MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>

	Tel: 0 212 317 27 27 Fax: 0 212 317 27 26
19	<u>DELTA MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 310 08 00 Fax: 0 212 236 65 67
20	<u>ACAR YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 216 26 61 Fax: 0 212 266 05 43
21	<u>KARE YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 216 559 60 00 Fax: 0 212 559 60 60
22	<u>GFC GENERAL FİNANS MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 233 10 10 Fax: 0 212 296 85 75
23	<u>DENİZ YATIRIM MENKUL KIYMETLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 336 40 00 Fax: 0 212 212 54 12
24	<u>İŞ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 350 20 00 Fax: 0 212 350 20 01
25	<u>DENİZ BANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 336 40 00 Fax: 0 212 336 30 07
26	<u>İFO YATIRIM A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 319 26 00 Fax: 0 212 324 84 26
27	<u>ŞEKER YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 334 33 33 Fax: 0 212 334 33 34
28	<u>TAKSİM YATIRIM A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 251 71 16 Fax: 0 212 249 74 83
29	<u>MİRA MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 362 35 00 Fax: 0 212 323 63 94
30	<u>OYAK YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 319 12 00 Fax: 0 212 319 05 99
31	<u>FİNANS YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 282 17 00 Fax: 0 212 282 22 50
32	<u>TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 444 0 333 Fax: 0 212 216 58 45
33	<u>YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 339 70 00 Fax: 0 212 354 27 06
34	<u>TEB YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 216 636 44 44 Fax: 0 216 631 44 00
35	<u>HAK MENKUL KIYMETLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 296 84 84 Fax: 0 212 233 69 29
36	<u>FORTİS YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 358 07 70 Fax: 0 212 358 07 59
37	<u>VAKIF YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>

	Tel: 0 212 352 35 77 Fax: 0 212 352 35 81
38	<u>HEDEF MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 244 90 79 Fax: 0 212 244 53 72
39	<u>EKSPRES YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 336 51 00 Fax: 0 212 336 51 01
40	<u>FORTİS BANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 318 38 38 Fax: 0 212 272 52 78
41	<u>PRİM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 283 88 88 Fax: 0 212 283 88 90
42	<u>ATA YATIRIM MENKUL KIYMETLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 310 62 00 Fax: 0 212 310 62 10
43	<u>ATA ONLINE MENKUL KIYMETLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 310 60 60 Fax: 0 212 259 07 64
44	<u>FİNANSBANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 318 50 00 Fax: 0 212 318 59 48
45	<u>ECZACIBAŞI MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 319 59 99 Fax: 0 212 319 59 00
46	<u>ALTERNATİF YATIRIM A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 315 58 00 Fax: 0 212 291 08 18
47	<u>DEUTSCHE BANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 317 01 00 Fax: 0 212 317 01 05
48	<u>TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 316 34 00 Fax: 0 212 316 08 34
49	<u>TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.</u>
	Tel: 0 312 455 75 75 Fax: 0 312 455 88 60
50	<u>ALTERNATİF BANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 315 65 00 Fax: 0 212 233 15 00
51	<u>TURKISH YATIRIM A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 315 10 00 Fax: 0 212 315 10 01
52	<u>TEKSTİL BANKASI A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 335 53 35 Fax: 0 212 328 13 28
53	<u>GLOBAL MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 244 55 66 Fax: 0 212 244 55 67
54	<u>POZİTİF MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 216 681 30 30 Fax: 0 216 681 30 01
55	<u>HSBC YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 376 46 00 Fax: 0 212 336 24 72

56	<u>T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 285 22 50 Fax: 0 212 276 93 13
57	<u>ENTEZ MENKUL DEĞERLER TİCARETİ A.Ş.</u>
	Tel: 0 216 347 70 35 Fax: 0 216 346 63 43
58	<u>AKDENİZ MENKUL DEĞERLER TİCARETİ A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 233 11 02 Fax: 0 212 234 41 01
59	<u>KALKINMA YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 211 97 97 Fax: 0 212 211 97 98
60	<u>ANADOLUBANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 368 77 00 Fax: 0 212 233 41 36
61	<u>CITI MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 319 47 01 Fax: 0 212 319 47 99
62	<u>BAŞKENT MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 233 59 00 Fax: 0 212 224 07 00
63	<u>GALATA MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 393 39 00 Fax: 0 212 293 10 10
64	<u>MEKSA YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 385 09 00 Fax: 0 212 344 11 21
65	<u>EURO YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 354 07 00 Fax: 0 212 356 20 76
66	<u>CAMIŞ MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 350 30 02 Fax: 0 212 350 51 50
67	<u>TERA MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0212 365 10 00 Fax: 0212 290 69 95
68	<u>BİZİM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0216 547 13 00 Fax: 0216 547 13 98
69	<u>GÜVEN MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 212 32 70 Fax: 0 212 288 50 38
70	<u>TEKSTİL MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0212 276 27 27 Fax: 0 212 276 29 00
71	<u>ORION INVESTMENT MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0212 319 98 00 Fax: 0212 344 15 77
72	<u>TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 251 21 21 Fax: 0 212 249 65 68
73	<u>ZİRAAT YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 366 98 98 Fax: 0 212 285 16 61
74	<u>ALAN MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>

	Tel: 0 212 370 22 22 Fax: 0 212 370 22 32
75	<u>GARANTİ YATIRIM MENKUL KIYMETLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 318 28 38 Fax: 0 212 217 84 70
76	<u>BGC PARTNERS MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 339 42 00 Fax: 0 212 353 13 01
77	<u>STANDARD ÜNLÜ MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 367 36 36 Fax: 0 212 346 10 40
78	<u>PAY MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 275 17 08 Fax: 0 212 275 01 85
79	<u>MARBAŞ MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 286 30 00 Fax: 0 212 286 30 50
80	<u>HALK YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 314 81 81 Fax: 0 212 314 81 80
81	<u>MERRILL LYNCH YATIRIM BANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 319 95 00 Fax: 0 212 319 95 11
82	<u>STRATEJİ MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 288 55 21 Fax: 0 212 288 48 11
83	<u>TOROS MENKUL KIYMETLER TİCARET A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 231 52 52 Fax: 0 212 231 38 49
84	<u>MORGAN STANLEY MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 339 00 00 Fax: 0 212 339 00 43
85	<u>CREDIT SUISSE İSTANBUL MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 349 04 00 Fax: 0 212 349 04 09
86	<u>DESTEK VADELİ İŞLEMLER ARACILIK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 371 50 00 Fax: 0 212 371 50 60
87	<u>KAPİTAL MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 330 03 33 Fax: 0 212 330 03 69
88	<u>UNICREDIT MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 385 95 00 Fax: 0 212 385 95 20
89	<u>ULUKARTAL KAPİTAL VADELİ İŞLEMLER ARACILIK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 328 29 90 Fax: 0 212 328 29 91
90	<u>CITIBANK A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 319 45 00 Fax: 0 212 319 43 32
91	<u>METRO YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.</u>
	Tel: 0 212 344 09 00 Fax: 0 212 344 09 13

EK 3**5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu****17.2.2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazete****BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam ve Tanımlar****Amaç**

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı; tarım ürünleri ticaretini kolaylaştırmak, depolanması için yaygın bir sistem oluşturmak, ürün sahiplerinin mallarının emniyetini sağlamak ve kalitesini korumak, ürünlerin sınıf ve derecelerinin yetkili sınıflandırıcılar tarafından saptanmasını sağlamak, tarım ürünleri lisanslı depo işleticilerinin kişiler arasında ayırım yapmaksızın tarım ürünlerini kabul etmelerini temin etmek, ürünlerin mülkiyetini temsil eden ve finansmanını, satışını ve teslimini sağlayan ürün senedi çıkartmak ve standartları belirlenmiş tarım ürünlerinin ticaretini geliştirmek üzere, tarım ürünleri lisanslı depoculuk sisteminin kuruluş, işleyiş ve denetimine ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2. — Bu Kanun; tarım ürünlerinin standartları belirlenerek emniyetli ve sağlıklı koşullarda depolanması ile ürün senetleri vasıtasıyla ticaretinin kolaylaştırılması amaçlarıyla, lisanslı depo işletmelerinin ve yetkili sınıflandırıcıların kuruluş, işleyiş ve denetimine ilişkin usûl ve esaslar ile lisanslı depoculuk sistemine dair diğer hususları kapsamaktadır.

Tanımlar

MADDE 3. — Bu Kanunda geçen;

- a) Bakanlık: Sanayi ve Ticaret Bakanlığını,
- b) İlgili bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlığını,
- c) Fon: Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonunu,
- d) Tarım ürünleri: Depolanmaya uygun nitelikteki hububat, bakliyat, pamuk, tütün, fındık, yağlı tohumlar, bitkisel yağlar, şeker gibi standardize edilebilen temel ve işlenmiş tarım ürünlerini,
- e) Lisanslı depo: Bu Kanun kapsamında tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda muhafaza ve ticarî amaçla depolanması hizmetlerini sağlayan tesisleri,
- f) Lisanslı depo işletmesi veya lisanslı depo işleticisi: Tarım ürünlerinin depolanmasıyla iştigal eden ve bu Kanun kapsamında geçerli bir lisans belgesine sahip anonim şirketi,
- g) Lisanslı depo teminatı: Bakanlık tarafından kabul edilen nakit, banka teminat mektubu, Devlet tahvili, hisse senedi, gayrimenkul rehni, sigorta teminatı ve nakde çevrilebilir diğer güvenceleri,
- h) Lisans: Bakanlıkça verilen faaliyet iznini gösterir belgeyi,
- i) Ürün senedi: Ürünlerin mülkiyetini temsil ve rehnini temin eden, lisanslı depo işleticisince nama veya emre düzenlenmiş, teminat olarak verilebilen, ciro edilebilen veya edilemeyen ve bu Kanunda öngörülmeven durumlarda Türk Ticaret Kanununda düzenlenen makbuz senedi hükümlerine tâbi olan kıymetli evrakı,
- j) Depolama hizmetleri: Lisanslı depoya kabul edilen ürünlerin tartılması, boşaltılması, yüklenmesi, taşınması, nakliyesi, depolamaya ve şartlara uygun hale

getirilmesi ve depolanması, ürün ambalajlarının onarılması, ürünün depodan çıkarılması gibi hizmetleri,

k) Mudî: Depolama hizmetleri için ürününü lisanslı depoya teslim eden veya lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senedini mevzuata uygun olarak elinde bulunduran gerçek veya tüzel kişiyi,

l) Yetkili sınıflandırıcı: Bu Kanun kapsamında lisans almış olan ve tarım ürünlerini analiz eden, ürünün nitelik ve özelliklerini belirleyen, standartlara uygun olarak sınıflandıran ve bu durumu belgelendiren laboratuvarları işleten gerçek ve tüzel kişileri,

m) Borsa: Aralarındaki sözleşme çerçevesinde lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senetlerinin kota ettirildiği, alım satımının yapıldığı ve hareketlerinin kontrol ve takip edildiği ürün ihtisas borsasını veya Bakanlıktan ürün senedi alım satımı konusunda izin alan ticaret borsasını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuruluş, Teminat, Sigorta ve Lisanslı Depo İşleticisi Olması Yasaklananlar

Kuruluş

MADDE 4. — Tarım ürünleri lisanslı depo işletmeleri, ekonomik ihtiyaç ve etkinlik şartları göz önünde bulundurularak Bakanlıkça verilecek izinle anonim şirket şeklinde kurulur. Şirketin kuruluşunda, birtrilyon liradan az olmamak üzere depolama kapasitesine göre Bakanlıkça belirlenen tutarda ödenmiş sermayeye sahip olunması ile ilgili yönetmelikte gösterilen belgelerin ibraz edilmesi koşulları da aranır. Bu şirketlerin anasözleşmeleri ve kuruluş işlemleri, bu Kanuna ve ilgili diğer mevzuata uygun şekilde yapılmak zorundadır. Bakanlık, bu tür şirketlerin anasözleşmelerini matbu olarak da düzenleyebilir.

Şirketin pay senetleri nama yazılı olarak düzenlenir. Şirket anasözleşmesinin, ortaklarının ve ortaklık paylarının değişikliği Bakanlık iznine tâbidir.

Kuruluş izni alan şirkete ancak bu Kanunun öngördüğü şartları taşıdığı tespit halinde faaliyet izni verilir. Şirket faaliyet izni almadan ürün kabul edemez, ürün senedi düzenleyemez.

Bu şekilde faaliyette bulunacak şirketlerin unvanlarında "Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk" ibaresinin bulunması zorunludur.

Tarım ürünleri lisanslı depo işletmesinin şube açması ve lisans kapsamını değiştirmesi de Bakanlığın iznine tâbidir.

Lisanslı depo teminatı

MADDE 5. — Bu Kanuna göre lisanslı depo işletmek üzere lisans almak için müracaat edenler, depo kapasitesinin ürün rayiç bedelinin %15'inden az olmamak üzere Bakanlıkça belirlenen tutarda lisanslı depo teminatı vermek zorundadır. Toplam teminat tutarı içerisinde gayrimenkul rehni oranı, yönetmelikle düzenlenir.

Bakanlık, lisanslı depo teminat tutarlarını tamamlamaya yetkilidir.

Sigorta

MADDE 6. — Lisanslı depo işleticileri, lisans koşulu olarak işletme tesisleri ve lisanslı depoculuk faaliyeti kapsamında depoladığı ürünler için yönetmelikte belirlenen rizikolara karşı sigorta yaptırmak zorundadır. Depolanan ürün için düzenlenen sigorta poliçesinde, poliçe lehdarı, hasarın meydana geldiği tarihteki mudîdir.

Lisanslı bir depoda sigorta kapsamına giren bir hasar meydana gelmesi durumunda, lisanslı depo işleticisi bu durumu ve muhtemel zarar miktarını derhal Bakanlığa ve ilgili sigorta şirketine bildirir. Zarar hesabında, ilgili ürünün hasar gördüğü

tarihte borsada oluşan ortalama fiyat; borsa ortalama fiyatı tespit edilemiyorsa Bakanlıkça ilgili ürün için belirlenen yurt içi ve/veya yurt dışı referans borsa veya borsalarda oluşan ortalama fiyat esas alınır.

Lisanslı depo işleticisi hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça hasarın tespitini takiben en geç beş iş gününde istenen tüm belgeleri ilgili sigorta şirketine iletmek, sigorta şirketi de belgelerin ulaşmasını takiben en geç on iş gününde mudfiye ödemek zorundadır.

Bu Kanun kapsamında öngörülen sigorta sözleşmelerinin feshedilmesi sonucunu doğuracak bir nedenin ortaya çıkması durumunda, ilgili sigorta şirketi bunu derhal Bakanlığa ve lisanslı depo işletmesine bildirmekle yükümlüdür. Sigorta sözleşmesinin feshi, ancak söz konusu bildirim Bakanlığa ulaştığı tarihten itibaren otuz günlük sürenin dolmasından sonra hüküm ifade eder.

Hazine Müsteşarlığı, bu Kanun kapsamında sigorta yapacak sigorta şirketlerinde aranılacak nitelikleri ve bu niteliklere uyan sigorta şirketlerini her yıl nisan ayında belirler ve Bakanlığa bildirir.

Lisanslı depo işleticisi olması yasaklananlar

MADDE 7. — Affa uğramış olsalar dahi, ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis yahut zimmet, irtikâp, ihtilas, rüşvet, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, hileli iflas, kaçakçılık gibi yüz kızartıcı suçlar ile resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma suçlarından dolayı hüküm giyenler ve bu Kanuna aykırı davranışlardan dolayı ağır hapis veya hapis cezası alanlar lisanslı depo işletemezler, bunlara ortak olamazlar, yönetici ve denetçi görevlerinde bulunamazlar.

Yukarıdaki fıkra kapsamında hüküm giymemekle birlikte kendi isteği ve iradesi dışında depoculuk lisansı iptal edilenler de üç yıl süreyle lisanslı depo işletemezler, bunlara ortak olamazlar, yönetici ve denetçi görevlerinde bulunamazlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Lisans, Lisans Bedelleri ve Diğer Ücretler

Depoculuk lisansı

MADDE 8. — Lisanslı depoculuk faaliyetinde bulunmak için Bakanlıktan depoculuk lisansı alınması zorunludur. Bakanlıktan lisans alınmadan lisanslı depoculuk faaliyetinde bulunulamaz, lisanslı depo veya lisanslı depo işletmesi izlenimini verecek hiçbir isim, unvan, işaret ve benzerleri kullanılamaz.

Bir lisanslı depo işletmesinde iki ya da daha fazla çeşit ürünün depolanması için bir lisans düzenlenebilir. Lisansla hangi ürünlerin depolanabileceği ve bunların azamî kapasiteleri gösterilir.

Bu lisans, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilân edilir.

Depoculuk lisansı devredilemez ve lisanslı depo işletmesinin tüm şubeleri aynı lisans kapsamında çalışır.

Lisanslı depo işletmesi aynı zamanda yetkili sınıflandırıcılık faaliyetinde de bulunmak isterse, yetkili sınıflandırıcı lisansı depoculuk lisansından ayrı olarak düzenlenir.

Şirket unvanının ve depolama kapasitesinin değiştiği hallerde lisans değişikliği yapılması zorunludur.

Lisansın değiştirilmesi ve yenilenmesi de lisans alınmasıyla aynı esas ve usûle tâbidir.

Depo işleticisine, faaliyet iznini gösterir lisans verilirken aranılacak belge ve bilgiler yönetmelikte gösterilir.

Lisans talebinin reddi

MADDE 9. — Bakanlık tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda; işletmenin ve deponun, ürünlerin depolanmasına uygun olmadığı veya gerekli şartları taşımadığı, şirket ortaklarının, yönetici ve denetçilerinin 7 nci maddede yer alan şartlara uymadığı veya güven ve ticarî itibarı sarsıcı ya da lisans verilmesine engel geçerli bir sebebin varlığının tespiti hâllerinde depoculuk lisansı verilmesi veya lisansta değişiklik yapılması talepleri reddedilir.

Lisansın geri verilmesi

MADDE 10. — Lisansın Bakanlıkça askıya alınması, iptal edilmesi veya lisans süresinin dolması durumunda lisans, Bakanlığa geri verilir. Askı süresi içinde iptal edilmeyen lisans, depo işleticisine iade edilir. Bakanlığın askıya alma, geri verme veya iptale ilişkin işlemleriyle ilgili kararları Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilân ettirilir.

Lisans belgesinin zayi olması

MADDE 11. — Lisans belgesi zayi olan lisanslı depo işleticisi gerekçeleriyle birlikte Bakanlığa başvurur. Bu durumda Bakanlık, lisanslı depo işleticisine verilmek üzere yeni bir lisans belgesi tanzim eder.

Yetkili sınıflandırıcı lisansı

MADDE 12. — Lisanslı depoya tevdi edilen tarım ürünleri, bu Kanun kapsamında geçerli lisansa sahip yetkili sınıflandırıcılar tarafından analiz edilir ve sınıflandırılır.

Bu Kanun kapsamında lisanslı bir depo işletmesinde veya yetkili sınıflandırıcıda çalışacak personelin, tarım ürünlerinin analizi, numune alınması, sınıflandırılması ve uzmanlık isteyen diğer işleri için Bakanlıkça lisans alma şartı getirilebilir.

Bu madde uyarınca verilen lisanslar, mevzuata aykırı olarak kullanıldıklarının tespiti hâlinde yönetmelikte belirlenen esas ve usûllere göre Bakanlıkça askıya alınabilir veya iptal edilebilir.

Yetkili sınıflandırıcıların lisans almasına, işleyişine ve denetimine ilişkin usûl ve esaslar ile buralarda çalıştırılacak personelin haiz olacağı şartlar yönetmelikle düzenlenir.

Lisansın geçerlilik süresi ve uzatılması

MADDE 13. — Bu Kanun uyarınca verilen lisanslar iki yıllık süre için geçerlidir. Süre bitiminde ilgili mevzuatta ve lisansta belirtilen kurallara uygun olarak aynı süre ile Bakanlıkça lisansların geçerlilik süresi uzatılır.

Lisans bedelleri ve diğer ücretler

MADDE 14. — Bu Kanun kapsamında verilen, süresi uzatılan, değiştirilen veya yeniden verilen her türlü lisansa ilişkin bedeller, Bakanlıkça genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere peşin olarak tahsil edilir.

Lisans bedelleri her yıl 1 ocak tarihinden geçerli olmak üzere Bakanlıkça belirlenir. Lisans bedelleri belirlenirken depolama kapasitesi dikkate alınır.

Bakanlık, bu Kanun kapsamında yapacağı veya yaptıracığı denetimler ile verilen hizmetlere ilişkin ücret ve masrafların tamamının veya bir kısmının ilgililerce karşılanmasını talep edebilir. Bu durumda ilgililer ücret ve masrafları en geç on iş günü içinde öder.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ürün Senetleri

Ürün senedinin düzenlenmesi

MADDE 15. — Bir ürünün lisanslı depo işletmesine teslim ve kabul edilmesi halinde, söz konusu ürün için ürün senedi düzenlenir. Teslimat sırasında ürün senedi dışında düzenlenen tartım makbuzu ve delil niteliğini haiz benzer belgeler de ürünün mülkiyetinin ispatında kullanılabilir. Ürün senedi veya delil niteliğini haiz diğer belgeler; ürünün aynı miktar, cins, sınıf ve kalitede müdiye geri verilmesini garanti eder ve bu teslim satış değil vedia anlamındadır.

Bu Kanun hükümlerine tâbi olarak düzenlenen ürün senedi ve benzer belgeler, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca düzenlenen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri gibi değerlendirilmez.

Ürün senedinin içeriği, şekli ve muhafazasına ilişkin hususlar yönetmelikte düzenlenir.

Basılı ürün senetleri hükmünde olmak üzere elektronik ortamda da ürün senetleri oluşturulabilir. Elektronik ürün senetlerinin düzenlenmesine, muhafazasına, güvenliğine, bu hizmetleri yürütecek kuruluşların lisans almalarına, faaliyetlerine, denetimlerine ve diğer hususlara ilişkin usûl ve esaslar, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla yönetmelikle düzenlenir.

Ürün senetlerini imzalamaya yetkili kişi

MADDE 16. — Lisanslı depo işleticileri, ürün senetlerini imzalamaya yetkili kişi ya da kişilerin isimleri ile orijinal imzalarını ticaret sicilinde tescil ve ilân ettirir. İmzaya yetkili kişilerde herhangi bir değişiklik olduğu takdirde de aynı usûl izlenir. Ürün senedinin mevzuata uygun olarak düzenlenmesinden lisanslı depo işleticisi sorumludur.

Ürün senetlerinin kaybolması, zarar görmesi ve haczi

MADDE 17. — Bu Kanun kapsamında düzenlenmiş ve iptal edilmemiş ürün senedinin temsil ettiği tarım ürününün tümü veya bir bölümü için başka bir ürün senedi düzenlenemez.

Ürün senedinin kaybolması veya zarar görmesi halinde ürün senedi sahibi, mülkiyetin tespiti için Türk Ticaret Kanununun makbuz senedinin kaybolmasına ilişkin hükümleri çerçevesinde bir karar almak üzere mahkemeye başvurur. Mahkeme kararına istinaden lisanslı depo işleticisi yeni bir ürün senedi düzenler.

Bu Kanun çerçevesinde ürün senedine bağlanmış tarım ürünlerinin haczi, ancak ürün senedinin haczi suretiyle yapılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Lisanslı Depo İşleticisinin Hak ve Yükümlülükleri, Ürünün Teslimi, Borsa ile Sözleşme Yükümlülüğü, Kayıt ve Defterler ile Ücret Tarifesi

Lisanslı depo işleticisinin hak ve yükümlülükleri

MADDE 18. — Lisanslı depo işleticisinin hakları şunlardır:

a) Depolama hizmetleri karşılığında Bakanlıkça onaylı ücret tarifesi çerçevesinde ücret talep etmek.

b) Ücreti ödenmemişse depolanmış ürün üzerinde hapis hakkını kullanmak.

c) Kanunda belirtilen durumlarda ürünlerin depolamasını reddetmek.

d) Bu Kanun ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen diğer hakları kullanmak.

Lisanslı depo işleticisinin yükümlülükleri şunlardır:

- a) Lisans şartlarının korunması ve sürdürülmesi için gerekli tedbirleri almak ve bu şartların kaybolması hâlinde durumu derhal Bakanlığa bildirmek.
- b) Lisanslı depoya ürünlerin kabulünde, diğer ürünlerle karıştırılarak veya ayrı depolanmasında, şartlara uygun hale getirilmesinde, nakliyesinde, tesliminde ve diğer hizmetlerinde itinalı davranmak, aynı koşullarda kişiler arasında ayırım yapmamak ve ürünün korunmasında gerekli her türlü tedbiri almak.
- c) İlgili mevzuatta aksine bir hüküm olmadıkça teslim alınan ürün karşılığında ürün senedini ve diğer belgeleri düzenlemek.
- d) Müdînin talebi üzerine ürünü teslim ve ürün senedini iptal etmek.
- e) Borsaya ürün senetleriyle ilgili bilgi akışını düzenli olarak sağlamak, borsanın talebi hâlinde inceleme ve kontrolüne izin vermek, gerektiğinde kendi kayıtlarını borsa kayıtlarıyla teyit etmek.
- f) Ücret tarifesine uygun davranmak ve müdîler arasında ayırım yapmamak.
- g) Kanunlarda ve yönetmeliklerde öngörülen kayıt ve defterleri tutmak.
- h) Doğrudan Bakanlıkça veya denetim sırasında istenecek bilgi, belge ve raporları vermek, Bakanlıkça bu Kanun çerçevesinde verilen diğer görevleri ve talimatları yerine getirmek.
- i) Bu Kanun ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen diğer hükümlere uymak.

Lisanslı depo ücret tarifesi

MADDE 19. — Lisanslı depo işleticisi, lisanslı depoya kabul edilen ürünlerin depolanması hizmetlerine ilişkin olarak önceden belirlenmiş ve bilinen lisanslı depo ücret tarifesi çerçevesinde ücret talep edebilir. Ücret tarifesinde depolama hizmetinin kapsamında hangi hizmetlerin yer aldığı ve bunların ücretleri açıkça belirtilir.

Ücret tarifesi ve tarifedeki değişiklikler, lisans şartı olarak Bakanlıkça onaylandıktan sonra ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Ürünlerin karıştırılması, prim ve indirim tarifesi

MADDE 20. — Lisanslı depo işleticisi; tarım ürünlerini, aynı bitki türü, ürünün sınıf ve derecesinden diğer tarım ürünleri ile karıştırabilir. Bu durumda ürünün müdîye tesliminde ortaya çıkabilecek küçük kalite farklılıkları prim ve indirim tarifesine göre tazmin edilir. Prim ve indirim tarifesi ve bu tarifede yapılacak değişiklikler lisanslı depo işletmesince hazırlanır ve borsanın görüşü alınarak Bakanlıkça onaylanır.

Teslim yükümlülüğü, yeri, zamanı ve hapis hakkı

MADDE 21. — Lisanslı depo işleticisi, müdînin talebi üzerine, hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça gecikmeksizin ürünü teslim eder. Ürünün tesliminde bu ürüne ait ürün senedini geri alır ve iptal eder. Müdî kısmî teslimat talebinde bulunursa, mevcut ürün senedi iptal edilerek teslim edilmeyen kısım için yeni bir ürün senedi düzenlenir.

Ancak lisanslı depo işleticisi, lisanslı deposundaki tarım ürünleri üzerinde, bu ürünleri kabul etme, depolama ve teslim de dahil olmak üzere gerçekleştirdiği hizmetlerden doğan alacakları karşılığında hapis hakkına sahiptir.

Ürünler, depolandıkları lisanslı depolardan teslim edilir. Ancak, ürününün teslim edilenden başka bir lisanslı depodan teslim alınmasına yönelik müdî talepleri, yönetmelikte belirtilen usûl ve esaslar çerçevesinde karşılanabilir.

Ürün depodan geri alınmamışsa, ilgili yönetmelikte gösterilen azamî depolama süresi dolmadan en az otuz gün öncesinden lisanslı depo işleticisi müdîye müdînin eline geçecek şekilde yazılı olarak haber verir. Bu süre sonunda da geri alınmayan ürünün bir kısmı veya tamamı, ürünün niteliğine ve piyasa koşullarına uygun olarak lisanslı depo işleticisince satılabilir. Bu durumda lisanslı depo işletmesi ücretler ve masrafları düşerek geri kalan tutarı yedi iş günü içerisinde ilgiliye öder.

Borsa ile sözleşme yükümlülüğü

MADDE 22. – Ürün senetlerinin güven içinde ticaretinin ve takibinin yapılabilmesini teminen lisanslı depo işletmesi ile borsa arasında sözleşme yapılır. Sözleşmede; ürün senetlerinin borsaya kota ettirilmesi, hareketlerinin kontrol ve takibi, teyidi, iptali, bilgi akışının düzenli olarak sağlanması, lisanslı depodaki ürünlerin gerektiğinde borsaca incelenmesi ve kontrolü ile aralarındaki bilgi iletişim sistemi ve diğer hususlar düzenlenir.

Sözleşme ve sözleşmede yapılacak değişiklikler ancak Bakanlık onayından sonra geçerli olur.

Kayıtlar ve defterler

MADDE 23. — Her lisanslı depo işleticisi, tam ve doğru olarak lisanslı depoya giren ve çıkan tüm ürünlerin kayıtlarını, ürün senetlerine ilişkin noterden tasdikli bir ürün senedi defterini ve kanunen tutmakla yükümlü olduğu diğer defterleri tutmak zorundadır.

Bakanlık, lisanslı depo işletmelerini iş yılı bitimini takiben üç ay içinde bağımsız denetimden geçmiş malî tablolarını sunmakla yükümlü kılabilir.

Elektronik ortamda tutulanlar da dahil defterler, sigorta poliçeleri, iptal edilen ürün senetleri, depolama kayıtları ve diğer tüm kayıt ve belgeler lisanslı depo işleticisi tarafından on yıl müddetle saklanır.

ALTINCI BÖLÜM

Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu ve Zarar Görenlerin Müracaat Hakkı

Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu

MADDE 24. — Lisanslı depo işleticisinin, bu Kanunda ve mudîler ile yapacağı sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı ortaya çıkan zararların tazmin edilebilmesi amacıyla, tüzel kişiliği haiz Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu kurulur.

Fon yönetimi; lisanslı depoculukla ilgili birimden Bakanlığa temsilen iki, lisanslı depoları, borsaları ve üreticileri temsilen birer olmak üzere toplam beş kişiden oluşur. Aynı sayıda da yedek üye belirlenir. Borsaların temsilcisi, bunların yönetim kurulu üyeleri arasından Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından, lisanslı depo temsilcisi kendi aralarından oy çokluğu ile, üreticileri temsilen bir üye ise Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından atanır. Yönetim kurulu üyelik süresi iki yıldır. Üyeler yeniden seçilebilirler.

Fonun gelirleri şunlardır:

a) Lisanslı depo işletmesinin, her yıl lisanslı depoculuk hizmetleri karşılığında o takvim yılı tahsil ettiği ücretlerin binde beşi.

b) Borsalarda işlem gören ürün senedi alım satımından tahsil edilecek borsa tescil ücretlerinin yüzde onu.

c) Borsalarda işlem gören ürün senedi alım satım bedelinin binde yarımı.

d) Tahsilat ve faiz gelirleri.

e) Bağış, yardım ve diğer gelirler.

Fonun giderleri şunlardır:

a) Mudîlerin zararlarına ilişkin ödemeler.

b) Bu Kanunun uygulanması ve lisanslı depoculuğun geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan faaliyet, eğitim ve denetime ilişkin giderler.

c) Bu Kanunda verilen görevleri yerine getirebilmek ve bunlarla sınırlı kalmak kaydıyla ihtiyaç duyulan Fon cari ve yönetim giderleri.

Fon yönetim kurulu üyelerine aylık brüt asgarî ücret tutarı kadar aylık ücret ödenir.

Fonun kuruluşunu takiben içinde bulunulan veya takip eden malî yılın genel bütçesinden bir defaya mahsus olmak üzere, Fon bütçesine ikitrilyon lira tutarında ödenek aktarılır. Fon yönetimi, Fon kaynaklarının yeterliliği konusunda yapacağı değerlendirme sonucuna göre gerekçeleriyle birlikte Fon gelirlerinin oranlarının değiştirilmesi için Bakanlığa başvurabilir. Bakanlık, bu başvuruyu uygun görürse Bakanlar Kuruluna oranların değiştirilmesi teklifinde bulunur. Bakanlar Kurulu (a), (b) ve (c) bentlerinde gösterilen Fon gelirleri oranlarını sifıra kadar indirmeye veya bir katına kadar arttırmaya yetkilidir.

Bu Kanun kapsamında alınacak teminatlar, Fon adına ve lehine düzenlenir. Bu teminatların muhafazası, Kanunda öngörüldüğü şekilde nakde çevrilmesi ve zarar görene ödenmesi, yasal takibinin yapılması, ilgililer hakkında dava açılması, tahsili, yeterliliği, depoculuk lisansının iptali durumunda lisanslı depo işletmesinin yerine getirmesi gereken bir tazmin veya yükümlülüğünün bulunmadığının tespiti sonrası teminatın iadesi ve bunların Bakanlığa bildirilmesi, teminatla ilgili diğer hususlar ve tasarruflar Fon yönetimince yerine getirilir.

Fonun gelirleri genel bütçeye veya diğer fonlara aktarılamaz, amacı dışında kullanılamaz.

Fonun çalışma usûl ve esasları ile Fonla ilgili diğer hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Zarar görenlerin müracaat hakkı

MADDE 25. — Zarar, sigorta kapsamında ödenemezse ve lisanslı depo işleticisinin bu Kanunda öngörülen yükümlülüklerinin herhangi bir nedenle yerine getirilmemesinden dolayı ortaya çıkmışsa; aşağıda gösterilen usûle göre gerekli müracaatlar yapılır ve zarar tazmin edilir:

a) Zarar görenler, noter aracılığıyla veya taahhütlü mektupla ya da lisanslı depo işleticisiyle mudî tarafından imzalı durumu gösterir bir tutanakla, zararın tazmini için lisanslı depo işletmesine başvurur.

b) Başvurunun tebliğinden itibaren yedi iş günü içinde zararın tazmin edilmemesi ya da sulh yoluyla çözülmemesi halinde, durum belgeleriyle birlikte zarar gören tarafından Bakanlığa ve borsaya intikal ettirilir.

c) Borsa, kendisine başvuruyu takiben en geç yedi iş gününde bir ön inceleme ile tarafların sulh imkânını araştırır ve sonucundan Bakanlığa haberdar eder.

d) Sulh mümkün olmamışsa veya gerekli görülmesi durumunda Bakanlık, görevlendirdiği denetim elemanları ile Bakanlığın talebi üzerine borsaca görevlendirilen en az iki bilirkişiden oluşan heyete gerekli incelemeyi yaptırır. Heyet, Bakanlık denetim elemanlarının koordinasyonunda çalışmalarını en geç yirmi gün içinde tamamlayarak rapora bağlar. Gerekçeli talep üzerine bu süre, Bakanlıkça on gün daha uzatılabilir. Bakanlık denetim elemanları, ayrıca ilgililerin cezaî sorumluluğuna ilişkin tespit ve incelemeleri de yürütür.

e) Raporda, lisanslı depo işletmesi tarafından ödenmesi gereken bir zarar veya yükümlülük tespiti yapılmışsa, Bakanlıkça işletmeye gerekli tebligat yapılır ve tebligat tarihinden itibaren yedi iş gününde zararın ilgiliye ödenmesi ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi istenir.

f) Belirtilen yükümlülüğün yerine getirilmediğinin anlaşılması üzerine, durum belgeleriyle birlikte Fona intikal ettirilir. Fon, gecikmeksizin lisanslı depo işletmesinin nakit teminatını çözerek mudîye öder. Bu teminat, zararın tazminine yetmediği takdirde, kalan kısım Fondan ödenir. Fondan yapılan ödeme, lisanslı depo işletmesince

Fon tarafından belirlenen sürede yatırılmazsa, teminat olarak verilen ipotekler Fon tarafından nakde çevrilerek Fona gelir kaydedilir. Fon, işlemlerin sonucunu ve teminatın durumunu Bakanlığa bildirir.

g) Lisanslı depo işleticisi veya mudî, yapılan işleme karşı borsaya başvurarak sorunun hakem heyeti tarafından karara bağlanmasını talep edebilir. Bu durumda borsa öncelikle yine tarafların sulh imkânını araştırır, sulh mümkün olmazsa konuyu incelemesi için hakem heyetini görevlendirir.

h) Hakem heyeti, görevlendirilmesinden sonra azamî üç ay içinde incelemesini bitirerek kararını Bakanlığa bildirir. Hakem heyetinin nihaî kararı Fon yönetimince yerine getirilir.

Fon, ödediği tutarın ilgililerden tahsili için dava açma da dahil olmak üzere yasal takibat yapar.

Tarafların yargıya müracaat hakları saklıdır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Bakanlığın Görev ve Yetkileri, İdarî Tedbirler ve Denetim

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 26. — Bakanlık;

a) Bu Kanun çerçevesinde lisanslı depoculuk, yetkili sınıflandırıcılık ve diğer hususlarda faaliyet gösterecek ilgililere lisans vermeye, mevzuatın öngördüğü durumlarda bu lisansları askıya almaya veya iptal etmeye, lisans sahiplerinin görev ve sorumluluklarını belirlemeye, bunları sınıflandırmaya, tüm işlem ve hesaplarını, varlıklarını denetlemeye veya denetletmeye,

b) Bu Kanuna aykırılık durumunda; mudîlerin çıkarlarının korunması, işlem ve faaliyetlerin güven ve istikrar içinde sürdürülebilmesini teminen gerekli her türlü idarî tedbirleri almaya ve tasarruflarda bulunmaya,

c) Bu Kanunun uygulanması ve lisanslı depoculuğun geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan komisyonlar ve çalışma grupları oluşturmaya,

d) Bu Kanun kapsamında öngörülen diğer iş ve işlemleri yerine getirmeye, Görevli ve yetkilidir.

Bakanlığın idarî tedbir ve tasarrufları

MADDE 27. — Bakanlık, lisanslı depo işleticisinin;

a) Bakanlığın uyarı ve idarî tedbirlerine rağmen verilen sürede, başta lisans koşulları olmak üzere bu Kanuna ve ilgili yönetmeliklere aykırı ya da eksik hususları gidermemesi,

b) İflas etmesi, tasfiye kararı alması veya tasfiye sürecine girmesi,

c) Lisanslı depoculuk faaliyetini durdurması, lisansının askıya alınmasını ya da iptalini talep etmesi,

d) Yapılan denetimler sonucunda lisanslı depo işletme yeterliliğini kaybettiğinin veya Kanun gereğince cezaî sorumluluğunu gerektiren hususların saptanması,

e) Lisanslı depoya teslim edilmeyen ürün için veya teslim edilen ürün miktarının üzerinde veya altında ürün senedi düzenlemesi, ürün senedini iptal etmeden bu senedin temsil ettiği ürünün depodan çıkışına izin vermesi veya mudînin izni olmaksızın söz konusu ürünü depodan çıkarma, satma, rehneme gibi tasarruflarda bulunması ve bunu stok kayıtlarında göstermemesi,

f) Menfaat temin etmek üzere ürün senedinin temsil ettiği miktar ve kalitenin altında ürün teslim etmesi, teslim alınan ürünün kalite özelliklerini ve standardını ürün senedinde farklı göstermesi,

g) Müdînin talebine rağmen ürünü teslim etmemesi,

h) Sağlığı olumsuz etkileyecek düzeyde tarımsal ilaçlar ile kir ve benzeri maddelere maruz kalmış tarım ürünlerini bilerek depoya kabul etmesi ve bunları depodaki diğer ürünlerle karıştırması,

ı) Kanun veya ilgili yönetmelik hükümlerine aykırı davranması,

Durumlarında; müdîlerin çıkarlarının korunmasını, lisanslı depoculuk, sınıflandırma ve bu Kanunda öngörülen diğer işlem ve faaliyetlerin güven ve istikrar içinde sürdürülebilmesini teminen fiilin önem ve mahiyetine göre ilgililere uyarıda bulunmaya, talimat vermeye, faaliyetlerinin bir veya birkaçını geçici olarak durdurmaya, lisansı askıya almaya, lisansı iptal etmeye, işin mahiyet ve aciliyetini gözetererek işletmenin mevcut yönetimini feshe ve yerine en fazla bir yıla kadar görev yapmak üzere geçici yönetim kurulu atamaya ya da yetkili mahkemeye başvurarak kayyım atanması talebinde bulunmaya, işletmenin ve ortaklarının mal varlıklarına, hak ve alacaklarına tedbir veya el konulması, tasarruf yetkisinin kısmen veya tamamen kaldırılması, zapt edilmesi, bunların bir tevdi mahalline yatırılması için yetkili sulh ceza mahkemesine başvurmaya, tasfiye etmeye ve diğer her türlü idarî tedbir ve tasarruflarda bulunmaya yetkilidir.

Bakanlık, yaptığı bir tespit veya denetim sonucunda mevzuata aykırılığı belirlemesi durumunda fiilin önem ve mahiyetine göre yukarıdaki tedbir ve tasarruflardan bir veya birkaçını uygulamaya koyabilir ve yasal takip gerektiren durumları derhal ilgili mercilere bildirir.

Uyarı veya talimat verilmesi durumlarında verilen süre içinde gerekli önlemleri almayan ya da eksiklikleri gidermeyen işletmelerin faaliyetlerinin bir veya birkaçı durdurulabilir ya da azamî bir yıla kadar lisansı askıya alınabilir. Aykırılık ve eksikliklerin bu sürenin sonunda da giderilmemesi halinde lisans iptal edilir.

Lisanslı depo işletmesinin; faaliyetlerini durdurma, tasfiye kararı alması veya lisans koşullarından bir veya birkaçını yerine getirememesi ya da iflası durumunda, depo işleticisi derhâl müdîlere bir ihtar göndererek durumu bildirir ve müdîlerin sözleşmeleri gereği ödemesi gereken normal depo hizmeti ücretinin tahsilinden sonra ürünleri müdîye teslim eder. Bildirimin yapıldığı tarihten itibaren otuz günlük süre geçmeden depolama hizmetlerine son verilemez.

Lisansın askıya alınması, iptali veya lisanslı depo işletmesine el konulması hallerinde, deponun faaliyet göstermesi

MADDE 28. — Lisanslı depo işletmesinin bir veya birkaç faaliyetinin geçici olarak durdurulması ya da lisansının askıya alınması durumlarında, lisanslı depo işletmesi faaliyetlerini sürdürür, ancak depolamak üzere yeni ürün kabul edemez. Bu durumlarda müdîlerin çıkarlarının korunması amacıyla Bakanlık, lisanslı depo işleticisinin işlem ve faaliyetlerine nezaret edebilir veya ihtiyaç görürse geçici yönetim kurulu atayabilir ya da kayyım atanması için mahkemeye başvurabilir.

Doğrudan lisanslı depo işletmesinin yönetimine ve varlıklarına el konulmasını gerektiren durumlarda ya da lisansın iptali halinde, lisanslı depo işletmesine geçici yönetim kurulu veya mahkeme marifetiyle kayyım atanır ve müdîlerin çıkarları öncelikle korunur.

Denetim

MADDE 29. — Fon, lisanslı depo işletmeleri, yetkili sınıflandırıcılar ile bu Kanun kapsamında lisans alan diğer ilgililer Bakanlığın gözetim ve denetimine tâbidir.

Bakanlık, bunların tüm varlık ve işlemlerini, depolardaki ürünlerini, defterlerini, kayıtlarını, belgelerini, hesaplarını, denetim elemanları aracılığıyla denetler veya denetim kuruluşlarına denetlettirir. Bakanlık ihtiyaca göre denetimlerde yardımcı olmak üzere teknik personel de görevlendirebilir, ilgili bakanlık ve kuruluşların denetime katılmalarını veya yardımcı olmalarını talep edebilir.

Bunların yönetici ve personeli; denetim amacıyla Bakanlıkça görevlendirilenlerin işletme ve tesislere girmesine engel olmamaya, para, mal ve para hükmündeki kâğıtları, ürünleri, kıymetli evrakı, kayıt ve defterleri gizli de olsa göstermeye, incelenmesine yardımcı olmaya, istenilen bilgileri eksiksiz ve gerçeğe uygun olarak vermeye ve diğer her türlü yardımı ve kolaylığı göstermeye mecburdur. Bunlar denetim sonucunda Bakanlıkça verilecek talimata uymak zorundadırlar.

Bakanlık, denetim kuruluşlarının nitelik, çalışma usûl ve esaslarını bir yönetmelikle belirler.

Denetim kurulu üyesi atanması

MADDE 30. — Kamu menfaatinin korunması, denetim ve hizmetlerde süreklilik, şeffaflık, etkinlik ve Bakanlığa önemli durumlarda hızlı bilgi akışının sağlanması amaçlarıyla, Bakanlık tarafından gerekli görüldüğünde, en az dört yıllık örgün öğretim veren üniversitelerin hukuk, iktisadi ve idari bilimler, siyasal bilgiler ve mühendislik fakülteleri mezunlarından olan ilgili birim personeli arasından lisanslı depo işletmesinin denetim kuruluna bir üye atanabilir.

Denetim kurulunda bulundurulacak Bakanlık temsilcisi hakkında Türk Ticaret Kanununun 275 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları hükümleri uygulanır.

Bakanlıklar arası işbirliği ve kuruluşların yardım zorunluluğu

MADDE 31. — İlgili bakanlıklar, bu Kanunun uygulanması bakımından ihtiyaç duyulan hususlarda, sorunların çözüm ve görevlerin ifasında kendi görev ve yetkileri çerçevesinde gerekli katılım, işbirliği ve katkıyı yapar. Kamu kuruluşları ile özel kuruluşlar Bakanlığın daveti üzerine çalışmalara ve uygulamalara katılır, gerekli destek ve yardımları öncelikle sağlarlar.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yasaklar, Hukukî ve Cezaî Sorumluluk

Lisanslı depo işleticisinin ayırım yapma yasağı

MADDE 32. — Depo kapasitesinin dolu olması, teslim edilmek istenen veya depolanmış bir ürünün lisanslı depodaki diğer ürünleri ve sağlığı olumsuz etkileyecek bir nitelik taşıması ya da depolanmaya elverişsiz olması durumları dışında, lisanslı depo işletmesi ürünün depolanmak üzere kabulünde, depolama hizmetlerinden ve lisanslı depo işletmesi imkânlarından yararlanılmasında kişiler arasında ayırım yapamaz.

Yasak faaliyetler

MADDE 33. — Lisanslı depo işletmeleri, bu Kanunda ve mudî tarafından izin verilmedikçe kendilerine tevdi olunan başkalarına ait ürünler üzerinde hiçbir şekilde alım, satım, rehin gibi tasarruflarda bulunamaz, ürünlerin niteliklerini değiştirecek herhangi bir işlem yapamazlar.

Hukukî ve cezaî sorumluluk

MADDE 34. — Fon, lisanslı depo işletmeleri, yetkili sınıflandırıcılar ve bu Kanun kapsamında lisans alan diğer ilgililerin malikleri, yöneticileri, denetçileri ve personeli kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan dolayı Fon, lisanslı depo işletmeleri, yetkili sınıflandırıcılar ve bu Kanun kapsamında lisans alan diğer ilgililerle birlikte sorumludur.

Fon, lisanslı depo işletmeleri ve yetkili sınıflandırıcıların yöneticileri, denetçileri ve personeli ile bu Kanun kapsamında lisans alan diğer ilgililer; bunların işlem ve faaliyetlerine, ürün ve ürün senetlerine, para ve mallarına, evrak, rapor, hesap, kayıt ve defterlerine ve diğer başka belgelere ilişkin işledikleri suçlardan dolayı Devlet memurları gibi ceza görürler. Bunlar tarafından düzenlenen evraklar, Türk Ceza Kanununun tatbiki bakımından resmî evrak olarak kabul edilir.

Ayrıca aşağıdaki fiil ve hareketlere ilişkin daha ağır bir ceza hükmü öngörülmemişse;

a) 23 üncü maddede belirtilen ve tutmakla yükümlü olunan kayıt ve defterleri hiç veya doğru ve düzgün şekilde tutmayan ya da noter tasdikini yaptırmayan veya defter ve belgelerin saklama süresine uymayan lisanslı depo işletmesi yöneticileri hakkında Türk Ticaret Kanununun 67 nci maddesinde öngörülen cezalar tatbik olunur.

b) Lisanslı depoculuk ücret tarifesinde belirlenenin üzerinde ücret talep ve tahsil eden, 35 inci madde hükmüne aykırı hareket eden, ürün senedinin ilgili yönetmeliğinde düzenlenen içerik, şekil ve muhafaza şartlarına uymayan lisanslı depo işletmesinin yönetici ve personeli ile diğer ilgilileri hakkında ikiyüze günden beşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

c) 17 nci maddenin birinci fıkrası, 21 inci maddenin birinci fıkrası, 27 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendi ve son fıkrası, 32 nci madde hükümlerine aykırı hareket eden lisanslı depo yönetici ve personeli hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ve ikiyüze günden ikibinbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

d) Kasıtlı olarak hatalı numune alan veya alınan numuneyi kasıtlı olarak tahrip eden veya ürünü temsil etme niteliğini bozan veya bu Kanun kapsamında depolanan veya depolanacak olan herhangi bir tarım ürününü kasten gerçeğe aykırı şekilde tartan, derecelendiren, sınıflandıran ya da hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça lisanslı depo işletmesi ile borsa arasında imzalanan ve Bakanlıkça onaylanan sözleşmeye uygun hareket etmeyen, 27 nci maddenin birinci fıkrasının (f) ve (h) bentleri, 28 inci maddenin birinci fıkrası, 29 uncu maddenin ikinci fıkrası hükümlerine aykırı hareket eden kişi hakkında fiilin önem ve mahiyetine göre altı aydan iki yıla kadar ağır hapis cezası ile bin günden dörtbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

e) Bu Kanuna uygun olarak verilen bir lisansı, tahrif, taklit veya yanlış olarak temsil eden, üzerinde değişiklik veya sahtecilik yapan ya da Kanunen yetkisi olmaksızın lisans veya ürün senedini kredi veya herhangi bir şekilde menfaat temini amacıyla düzenleyen veya kullanan, kendine menfaat sağlamak amacıyla depolama hizmetlerini Kanuna uygun olarak yerine getirmeyen, 8 inci maddenin birinci fıkrası, 27 nci maddenin birinci fıkrasının (e) bendi ve 33 üncü madde hükümlerine aykırı davranan kişiler hakkında fiilin önem ve mahiyetine göre iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası ile ikibinbeşyüz günden yirmibeşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

Bu madde kapsamında işlenen fiillerin neticesinde oluşan zararların herhangi bir şekilde tazmin edilmemiş olması halinde mahkemece ödettilmesine re'sen hükmolunur.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Teşhir

MADDE 35. — Depoculuk lisansı, yetkili sınıflandırıcılık lisansı, lisanslı depo ücret tarifesi, prim ve indirim tarifesi, çalışma zamanı çizelgesi ile Bakanlıkça uygun görülen diğer belgelerin kolayca görünebilecek bir yere veya yerlere asılması zorunludur.

İlgililer yukarıda belirtilen ve asılması zorunlu olan belge ve tarifelere uygun davranmak ve bunların uygulanmasında kişiler arasında ayırım yapmamak zorundadır.

Tarım ürünlerinin sınıflandırılması

MADDE 36. — Lisanslı depo işleticisi, ilgili mevzuatına uygun olarak tartımı yapılmış, sınıf ve standardı belirlenmiş ürünleri lisanslı depoya kabul ve teslim eder. Tartım, analiz, sınıf veya standarda ilişkin bir itiraz olursa, itiraz sonucu yeniden belirlenen değerlere göre hareket edilir.

Yetkili sınıflandırıcılar tarafından sınıf ve standardı belirlenen tarım ürünleri, aynı amaçla başkaca bir zorunlu kontrole tâbi tutulmaz.

Ayrı depolama, ambalajlı ürünler

MADDE 37. — Mudîlerin ürünlerinin ayrı depolanması konusunda talebi olması ve bunun kabul edilmesi halinde, ilgili yönetmeliğinde gösterildiği şekilde lisanslı depo işleticisi bu ürünü diğer ürünlerden ayrı olarak depolar ve aynı ürünü teslim eder. Ambalajlı teslim alınan ürünler de düzenli ve kolayca erişilebilecek şekilde depolanır.

Yönetmelikler

MADDE 38. — Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler ile Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler, ilgili bakanlıkların görüşü alınmak kaydıyla Bakanlık tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulur.

Uygulanacak hükümler

MADDE 39. — Bu Kanunda açıklık bulunmayan hallerde, 2699 sayılı Umumî Mağazalar Kanununun, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun ve 818 sayılı Borçlar Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

ONUNCU BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içerisinde çıkarılır.

GEÇİCİ MADDE 2. — 2699 sayılı Umumî Mağazalar Kanunu kapsamında umumî mağazacılık yapmak üzere izin ve yetki alan kuruluşlardan bu Kanun kapsamındaki tarım ürünlerinin depolanması hizmetleriyle iştigal edenler, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç beş yıl içinde bu Kanun hükümlerine intibak etmedikleri takdirde bunlara verilen izin yeni bir karara gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır.

Yürürlük

MADDE 40. — Bu Kanunun 34 üncü maddesinin üçüncü fıkrası 1 Nisan 2005 tarihinde, diğer hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 41. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK 4

TSE 1222 Patates Standardı

0 Konu, tarif, kapsam

0.1 Konu

Bu standard, patateslerin tarifine, sınıflandırma ve özelliklerine, numune alma ve muayeneleriyle piyasaya arz şekline dairdir.

0.2 Tarifler

0.2.1 Patates

Patates, Solanum tuberosum L. türüne giren kültür bitkilerinin yumrularıdır.

0.2.2 Yeşil kısım

Yeşil kısım, patates yumrusu yüzeyinde görülen ve yumruların tarlada gelişirken çeşitli sebeplerle toprak yüzeyine çıkmaları veya hasattan sonra uzunca süre tarlada bırakılıp güneşe maruz kalmaları sonucu kabuğun hemen altındaki dokularda klorofil ile beraber solanin maddesinin de oluşmasından ileri gelen, yeterince olgunlaşmamış patateslerde daha çok görülen ve yumruların depolama safhalarında da değişmeyen bir özürdür. (Yeşil rengin derinlere nüfuz etmesi halinde dokular sert, derimsi yapıda, acı lezzetli olur ve alkaloid oranının % 2 nin üzerine çıkması durumunda insan sağlığı için zararlı olur.)

0.2.3 Yabancı madde

Yabancı madde, patateslerin üzerinde veya aralarında bulunan kendinden başka her türlü maddelerle, patatesin kopmuş sürgünleridir.

0.3 Kapsam

Bu standard, tabii halleriyle piyasaya arz edilen patatesleri kapsar. Tohumluk olduğu halde belge ile belirtilmiş patatesler ile (TS 1223¹⁾'deki turfanda patatesleri kapsamaz .

1 Sınıflandırma ve özellikler

1.1 Sınıflandırma

1.1.1 Çeşitler

Patatesler bir takım fizyolojik farklılıklarına göre çeşitlere ayrılır. Türkiye 'de mevcut bulunan başlıca patates çeşitlerin adları ile Türkçe okunuşları aşağıda belirtilmiştir.

<u>Çeşit Adı</u>	<u>Türkçe Okunuşu</u>
Alpha	(Alfa)
Ari	(Ari)
Sarıköz	(Sarıköz)

Fina	(Fina)
Frigga	(Friga)
Resy	(Rezi)
Isola	(İsola)
Cosima	(Kozima)
Colmo	(Kolmo)
Jaerla(* +)	(Yarla)
Desiree(*)	(Dezire)
Secunda	(Sekunda)
Atica	(Atika)
Baraka	(Baraka)
Favorita	(Favorita)

1) TSE NOTU: Bu standard metninde atıf yapan standardların numaraları, yayım tarihleri, Türkçe ve İngilizce isimleri metnin başında verilmiştir.

Granola(*)	(Gıranola)
Grandifolia	(Gırandifolya)
Cardinal	(Kardinal)
Diamont	(Daymınt)
Marfona(* +)	(Marfona)
Caspar	(Kaspar)
Kondor	(Kondor)
Pasinler 92	(Pasinler 92)
Planta	(Pılanta)
Agria(*)	(Agriya)
Hertha	(Herta)
Quinta(*)	(Kuinta)
Korigane	(Korigane)
Obelix(* +)	(Obeliks)
Atlas	(Atlas)
Pamina	(Pamina)
Binella(* +)	(Binella)
Lyra	(Lira)
Lola	(Lola)

Agata(* +)	(Agata)
Cosmos(* +)	(Kozmoz)
Marabel(* +)	(Marabel)
Fianna(*)	(Fiana)
Nif	(Nif)
Satina(*)	(Satina)
Pepo(*)	(Pepo)
Lady Rosetta(*)	(Leydi Rozetta)
Tomensa(*)	(Tomensa)
Adora(* +)	(Adora)
Carlita(* +)	(Karlita)
Fabula(*)	(Fabula)
Felsina(*)	(Felsina)
Mondial	(Mondial)
Morene(*)	(Morene)
Remarka(+)	(Remarka)
Hermes(*)	(Hermes)
İmpala(* +)	(İmpala)
Russet Burbank(*)	(Rasıt Burbank)
Shepody(* +)	(Şepodi)
Panda(*)	(Panda)
Van Gogh	(Van Goh)

1.1.2 Sınıflar

Patatesler botanik özelliklerine göre bir sınıftır.

1.1.3 Boylama

Patatesler, 40 mm X 40 mm delik açıklıkları olan kare gözlü eleklerin üzerinde kalacak şekilde boylanır. Boylar;

Orta boy : 40 mm- 60 mm (hariç) arasındakiler,

Büyük boy : 60 mm- 80 mm (hariç) arasındakiler,

En büyük boy : 80 mm ve daha yukarı olanlar, olarak 3' e ayrılır.

Yumruların ortalama uzunluğu, ortalama genişliğinin en az 2 katı olan uzun patateslerde bu boy sınırlaması uygulanmaz.

*Bu çeşitler tescilli olup Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 2000 yılı tohumluk üretim programında yer almaktadır.

+ Çeşitler turfanda yetiştiriciliğinde de kullanılabilir.

Diğer çeşitler kendi adları ve orijinleri belirtilerek piyasaya arz edilir.

1.2 Özellikler

1.2.1 Genel özellikler

Patatesler;

- Bütün,
- Sağlam,
- Temiz,
- Sık dokulu,
- Kabuğu düzgün ve iyi oluşmuş,
- Filizlenmemiş (3 mm 'yi geçmeyen filizler özür sayılmaz), olmalıdır.

Bunlarda ;

- Yabancı tat ve koku,
- Anormal dış nem (ıslaklık),
- Görünüşlerini veya ticari değerlerini bozacak derecede çatlaklar, kesikler, kemirici izleri ve berelenmeler (malın görünüşlerini veya ticari değerlerini bozacak oranda olmamak şartıyla derinlikleri 5 mm' yi geçmeyen çatlaklar, kesikler, kemirilme ve berelenmeler ile et kısmına erişmeyen kabuk çatlakları ve kapanmış yara izleri özür sayılmaz),
- Yumru sathının 1/8 'ini aşan ve kabuğun normal soyulması ile kaybolmayan yeşil kısım,
- Aşırı şekil bozuklukları,
- Et kısmında 5 mm' den daha derinlere nüfuz eden gri mavi veya siyah kabuk altı lekeleri (5 mm 'den daha az olan lekeler malın görünüşünü veya ticari değerlerini bozmamak kaydıyla özür sayılmaz),
- Pas lekeleri, et kısmındaki oyuklar ve diğer iç kusurlar,
- Et kısmına nüfuz etmiş çeşitli Patates yumru uyuzu (Actinomyces sabies) ve (Spongspora subterranea) veya etli kısma nüfuz etmemiş olmakla beraber yumru sathının toplam 1/ 4 'ünden fazlasını kaplamış olan Actinomyces sabies belirtileri,
- Don zararı , olmamalıdır.

1.3 Toleranslar

1.3.1 Özellik toleransları

Genel özelliklere uymayan patateslere kütlece toplam % 6 oranına kadar tolerans tanınır. Bununla beraber bu tolerans içerisinde kuru çürüklük (Fusarium spp.) ve yaş çürüklük gösteren yumrular %1 'i , yabancı madde ise % 2 'yi geçemez.

Yumrular hiçbir surette

Patates Kanseri (Synchytrium endobioticum) ,

Bakteri Halkalı Çürüklüğü (Clavibacter sepedonicus)

Kahverengi Çürüklük (Pseudomonas solanacearum),

Yumuşak Çürüklük (Erwinia spp.),

Patates çürüklük nematodu (Ditylenchus destructor),

Soğan sak nematodu (Ditylenchus dipsaci),

Patates kist nematodu (Globodera rostochiensis), (G. pallida)

içermemelidir.

1.3.2 Boy toleransları

Ambalaj üzerinde belirtilen boydan daha küçük ve daha büyük yumrular toplam kütlece % 3 'ünü geçemez.

1.3.3 Çeşit toleransları

Ambalaj üzerinde yazılı olanlardan başka çeşitlerden bulunabilecek patatesler kütlece % 3 ' ü geçemez.

1.4 Özellik muayeneler ve deney madde numaraları

Özelliklerle bunların muayenelerine ilişkin madde numaraları Çizelge 1' de verilmiştir.

Çizelge 1 - Özellik, muayene ve madde numaraları

Özellikler	Özellik Madde No.	Muayene Madde No.
Genel Özellikler ve Toleranslar	1.2	2.2.
Boylama	1.1.3	2.2.2
Özellik Toleransları	1.3.1	2.2.2
Boy Toleransları	1.3.2	2.2.1
Çeşit Toleransları	1.3.3	2.2.2
Ambalaj ve Ambalaj Muayenesi	3.1	2.2.1
İşaretleme	3.2	2.2.1

2 Numune alma ve muayeneler

2.1 Numune alma

Numune partiden alınır. Çeşidi, ambalâjları belirtilmiş, aynı boyda ve üretim yeri aynı olan ve bir seferde muayeneye sunulan patatesler bir parti sayılır.

Patates numunesi almak için Çizelge 2 ' de belirtilen partiyi oluşturan ambalâj birimlerinin miktarına göre karşılarında gösterilen sayıda ambalâj partiden rastgele ayrılır. Ayrılan bu ambalâjların her birinin çeşitli yerlerinden (alt, orta, üst) Çizelge 3' de gösterilen miktarlarda alınacak patateslerin ilk numuneleri bir araya getirilir karıştırılarak paçal numune hazırlanır. Bu paçal numuneden her biri 5 kg' lık 4 takım ²⁾ numune ayrılır.

Muayeneler bu temsili numuneler üzerinden yapılır.

Muayene için ayrılacak ambalâjlar parti içerisinden tesadüfi olarak seçilmeli ve bunu yapmak için

TS 2756-1'e göre aşağıdaki sistematik metot uygulanmalıdır.

Partiyi oluşturan birim ambalâjlar birden başlayarak 1,2,3 .....N şeklinde numaralandırılır. Herhangi bir ambalâjdan başlanarak ambalajlar 1,2,3,.... şeklinde (N /n = r) kadar sayılır. (N /n) bir tamsayı değilse (r) tam sayıya tamamlanır ve (r) 'inci ambalâj numune olarak ayrılır.

Sayma ve ayırma işlemi Çizelge 2 'ye göre numune alınmak üzere ayrılması gereken ambalâj sayısına erişilinceye kadar sürdürülür.

Burada,

N = Parti içerisindeki ambalâj sayısı,

n = Numune alınmak üzere ayrılacak ambalâj sayısı (alt sınırı) dır.

Çizelge 2 - Numune alınmak üzere ayrılacak ambalâj sayısı

Partideki Ambalâj Sayısı (N)	Numune Alınmak Üzere Ayrılacak Ambalâj Sayısı (n)
26 'ya kadar	2
26 - 50	3
51 - 90	5
91 - 150	8
151 -280	13
281 - 500	20

501 - 1200	32
1201 - 3200	50
3201 - 10000	80

2) Zorunlu uygulamada alınacak takım sayısıdır.

Çizelge 3 - Ayrılan ambalâjların her birinden alınacak numune miktarları

Partideki Ambalâj Sayısı (N)	İlk Numune En az, kg	Paçal Numune En az, kg	Temsili Numune (4 Takım) kg
26 'ya kadar	10	20	4 X 5 =20
27 - 50	7	21	4 X 5 =20
51 - 90	5	25	4 X 5 =20
91 - 150	4	32	4 X 5 =20
151 - 280	3	39	4 X 5 =20
281 - 500	2	40	4 X 5 =20
501 - 1200	2	64	4 X 5 =20
1201 - 3200	2	100	4 X 5 =20
3201 - 10000	2	160	4 X 5 =20

2.2 Muayeneler

2.2.1 Ambalâj ve ambalâj malzemesinin muayenesi

Ambalâj ve ambalâj malzemesinin muayenesi, elle ve gözle incelenerek ve tartılarak yapılır. Sonuçların Madde 3.1 ve Madde 3.2 hükümlerine uygun olup olmadığına bakılır.

2.2.2 Patateslerin muayenesi

Patateslerin muayenesi, gözle ve elle incelenerek , koklanarak , tadılarak, kesilerek , kabuğu soyularak ve TS 3479 'a göre elenerek yapılır. Sonuçların Madde 1.1, Madde 1.2, Madde 1.3, 'e uygun olup olmadığına bakılır.

2.3 Değerlendirme

Muayene sonuçlarının her biri bu standarda uygunsa, parti, standarda uygun sayılır.

2.4 Muayene raporu

Muayene raporunda en az aşağıdaki bilgiler bulunmalıdır :

- Muayenenin yapıldığı yerin veya laboratuvarın, muayeneyi yapanın ve/veya raporu imzalayan yetkililerin adları, görev ve meslekleri ,

- Muayene ve deney tarihi,
- Numunenin tanıtılması,
- Muayene ve deneyde uygulanan standartların numaraları
- Sonuçların değerlendirilmesi
- Muayene ve deneylerin sonuçlarını değiştirebilecek etkenlerin sakıncalarını gidermek üzere alınan
- Tedbirler,
- Uygulanan muayene ve deney yöntemlerinde belirtilmeyen veya zorunlu görülmeyen, ancak muayenede yer almış olan işlemler,
- Standarda uygun olup olmadığı,
- Rapor tarihi ve numarası.

Malın standarda uygun çıkması halinde, ihracatçıya verilecek denetleme (kontrol) belgesinin geçerlilik süresi 10 gündür.

3 Piyasaya arz

Patatesler, ambalâjlı olarak piyasaya arz edilir.

3.1 Ambalâjlama

Ambalajlar; taşıma, saklama ve pazarlama süresince patatesleri iyi bir durumda tutacak ve sağlığa zarar vermeyecek şekilde temiz, sağlam, kokusuz uygun malzemeden yapılmış file, jüt çuval, torba ve benzeri şekillerde olmalıdır. Ambalâjların üzerine yazılacak yazılarda kullanılacak mürekkep ve boya ile etiketlerin yapıştırılmasında kullanılan zambak, insan sağlığına zararlı olmamalı ve yazılı taraf ürün ile temas etmemelidir.

Ambalâj boyutları serbesttir, ancak en büyük ambalajın net kütlesi (dolu olarak) 50 kg ' ı geçemez.

Ambalâjların içinde hiç bir yabancı madde bulunmamalıdır.

3.2 İşaretleme

Patates ambalâjları üzerinde aşağıdaki bilgiler okunaklı olarak, silinmeyecek ve bozulmayacak şekilde yazılmalı, basılmalı, veya ve bir etikete yazılıp yapıştırılmalıdır.

- Firmanın ticaret ünvanı veya kısa adı, adresi, varsa tescilli markası,
- Bu standardın işaret ve numarası (TS 1222 şeklinde)
- Parti numarası,
- Malın adı (Patates)
- Çeşidi,

- Boylama (mm olarak) ,
- Üretim yeri (İsteğe bağlı olarak),
- Net kütlesi (kg),

İhraç mallarında bu bilgiler yabancı dille de yazılabilir. Bunların dışında reklam olarak, ambalâj içindekilere aykırı ve alıcıyı yanıltıcı olmamak şartı ile, başka yazı ve resimler de konulabilir.

3.3 Taşıma ve muhafaza

- Patatesler ve içinde patateslerin bulunduğu ambalâjlar işleme yerleri, depolar ve taşıtlar içinde fena koku yayan ve bunları kirletecek maddelerle bir arada bulundurulmamalıdır.
- Patateslerin depolanmasında TS 2999 ve TS 3870 ISO 5525'de belirtilen depolama kurallarına uyulmalıdır.
- Patatesler ve içlerinde patates bulunan ambalâjlar yağış ve yakıcı güneş altında ve dondurucu soğuklarda bırakılmamalı, yaş ve rutubetli olmayan, havadar, serin yerlerde tutulmalı, yağmur altında bırakılmamalı ve bu şartlarda yükletilip boşaltılmamalıdır.
- Patates ambalâjlarının yükleme ve boşaltma işlemlerinde palet veya konveyör kullanılması tavsiye edilir. Patates çuvallarının yükleme ve boşaltılmaları esnasında kanca kullanılmamalıdır. Yükleme ve boşaltma sırasında azami dikkat sarf edilerek patateslerin ezilip berelenmeleri önlenmelidir.

4 Çeşitli hükümler

Üretici veya satıcı bu standardda uygun olarak ürettiğini beyan ettiği patates için istendiğinde standarda uygunluk beyannamesi vermek veya göstermek mecburiyetindedir. Bu beyannamede satış konusu patatesin;

- Madde 1'deki özelliklerde olduğunun,
- Madde 2'deki muayene ve deneylerin yapılmış ve uygun sonuç alınmış olduğunun belirtilmesi gerekir.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

- İsim: Naim Varol
- Doğum Yeri: Nevşehir
- Doğum Tarihi: 20.02.1960
- Uyuşu: T.C.
- Medeni Durumu: Evli
- Askerlik Durumu: Yaptı
- Ehliyet: E tipi

İŞ TECRÜBELERİ

- 30 yıl, perakende satış ve sigortacılık firmasında hissedar ve yönetici.

ÖĞRENİM DURUMU

- Nevşehir Cumhuriyet İlkokulu
- Nevşehir Lisesi
- O.D.T.Ü. Kamu Yönetimi

YABANCI DİL VE DÜZEYİ

- İyi derecede İngilizce
- Orta derecede Fransızca

ADRES VE TELEFON

Adres : Güzelyurt Mah. 216. Sok. No:23/4 Nevşehir

Tel : 532-6769636

e-mail: nvarol@isbank.net.tr